

**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI ANABİLİM DALI
İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI TEZLİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI**

**İÇ MEKAN TASARIM TARİHİNDE TÜRKİYE'DEKİ TİYATRO
DEKORLARINA BİR BAKIŞ: KÜÇÜK TİYATRO ÖRNEĞİ**

HAZIRLAYAN

HAMDİ DOĞRUEK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. UMUT ŞUMNU

ANKARA-2022

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 22 / 06 / 2022

Öğrencinin Adı, Soyadı: Hamdi DOĞRUER

Öğrencinin Numarası: 22020013

Anabilim Dalı: İç Mimarlık Ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı

Programı: İç Mimarlık Ve Çevre Tasarımı Tezli Yüksek Lisans Programı

Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı: Doç. Dr. Umut ŞUMNU

Tez Başlığı: İç Mekan Tasarım Tarihinde Türkiye'deki Tiyatro Dekorlarına Bir Bakış:
Küçük Tiyatro Örneği

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 91 sayfalık kısmına ilişkin, 22 / 06 / 2022 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 13'tür. Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar hariç
3. Beş (5) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

“Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını” inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:.....

ONAY

Tarih: 22 / 06 / 2022

Öğrenci Danışmanı Unvan, Ad, Soyad, İmza:

Doç. Dr. Umut ŞUMNU

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın hazırlanmasında danıőmanlıđını üstlenen, bana kattığı engin tecrübe ve bilgilerinin yanı sıra; özverisi, sabrı ve anlayışı ile, ilerlemek istediğim akademik yolda eősiz bir yol gösterici olan, her zaman hayatıma kattığı zenginliklerle hatırlayacağım değerli danışmanım Doç. Dr. Umut Şumnu'ya,

Tez savunmama katılarak, kritik noktalarda yapıcı eleőtiriler getirerek tezin son Őeklini almasını sağlayan değerli jüri üyelerine,

Bana zaman ayırarak gösterdikleri hoőgörölü yaklaőımları, güler yüzleri, sabırları, içten yardımları ve bilgi paylaőmalarından dolayı Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü Belgelik Şubesi Müdürü Sayın Seval Uzgören baőtta olmak üzere tüm kurum çalıőanlarına,

Bana emin adımlarla ilerlemeyi öğretip, o yolda daima yanımda olan eğitim hayatım boyunca desteklerini esirgemeyen değerli babam Mustafa Doğeruer, annem Nurten Doğeruer ve ablam Duygu Doğeruer'e

Devlet Tiyatroları'nda çalıőmıő tüm dekoratörler anısına teőkükür ederim.

Ankara-2022

Hamdi Doğeruer

ÖZET

İÇ MEKAN TASARIM TARİHİNDE TÜRKİYE'DEKİ TİYATRO DEKORLARINA BİR BAKIŞ: KÜÇÜK TİYATRO ÖRNEĞİ

Hamdi Doğruer

Yüksek Lisans, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Umut Şumnu

Haziran, 2022

Modern iç mekanın oluşumunda tiyatroya özgü “Tiyatro Seti Yaklaşımı” ve “*Gesamtkunstwerk*” önemli bir yere sahiptir. Departmanlı mağazalardaki setler, dünya fuarlarındaki üç duvarlı iç mekan sergilemeleri, müzelerdeki period odaları tiyatro seti yaklaşımının ürünleridir. Opera ve tiyatrodaki önemli bir yere sahip olan *Gesamtkunstwerk* yaklaşımı da mimarlık alanında karşılığını bulmuş, yapı kabuğu ve iç mekanı bütünleştirmeye çalışan anlayışları açığa çıkarmıştır. *Gesamtkunstwerk* opera ve tiyatro için önemli olduğu kadar modern iç mekan içinde önemli bir kavramdır. Dolayısıyla tiyatro ve sahne-dekor tasarımı modern iç mekan tarihini anlamada önemli bir yere sahiptir.

Türkiye’de, iç mimarlık mesleği başlangıcında, çoğunlukla sergi, pavyon, fuar stantlarının, film setlerinin ve tiyatro sahne-dekor tasarımı alanında kendine bir uygulama alanı bulabilmiştir. Tiyatrodaki sahne-dekor tasarımları, iç mimarlık mesleğinin ortaya çıktığı dönemlerde en önemli üretim alanlarından birisidir.

Tiyatro sahne-dekor tasarımlarının tarihine bakmak için, II. Evkaf (Vakıf) Apartmanı’nın içinde yer alan Ankara’nın ilk tiyatro sahnelerinden “Küçük Tiyatro”yu incelemek bu noktada önemlidir. Tiyatro tarihi için önemli olduğu kadar, iç mekan tasarım tarihi ve iç mimarlık mesleğinin kendini gerçekleştirme mecralarından biri olarak da önemli bir yere sahip olan Küçük Tiyatro’da dekoratör-iç mimar olarak görev almış, tasarlanmış ilk sahne-dekor tasarımlarında isimleri karşımıza çıkan dönemin öncü isimlerinden Turgut Zaim, Tarık Levendoğlu, Sabih Kayan, Refik Eren ve Hüseyin Mumcu’nun Küçük Tiyatro’da görev aldığı yıllarda tasarladığı sahne tasarımları ve dekorlar kapsamında arşiv malzemesi belgelemiştir. Belgelenen arşiv malzemelerinden, diğer tasarımlara göre daha nitelikli, iç mekan bileşenleri açısından zengin, iç mimarlık meslek pratiğine belge oluşturabilecek, sahne tasarımları ve dekorlar seçilerek analiz yapılmıştır. Seçilen sahne tasarımları ve

dekorların analizi oyunların içerikleri ile birlikte ele alınarak ortaya konulmuştur. Bu sahne tasarımları ve dekorlar eskizler, fotoğraflar ve ulaşılabilen belgeler birlikte ortaya konularak iç mekan tasarım tarihi araştırmalarında yardımcı bir kaynak olması ve gelecek çalışmalar için yol gösterici nitelikte katkı sağlaması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Modern İç Mekan, Gesamtkunstwerk, Küçük Tiyatro, Tiyatro Seti Yaklaşımı, Dekor

ABSTRACT

A LOOK AT THE THEATER DECORATIONS IN TURKEY IN THE HISTORY OF INTERIOR DESIGN: THE CASE OF THE KÜÇÜK TİYATRO

Hamdi Doğruer

Master's Thesis, Interior Architecture and Environmental Design

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Umut Şumnu

June, 2022

Theater-specific "Theatre Set Approach" and "Gesamtkunstwerk" have an important place in the formation of the modern interior. Sets in department stores, three-walled interior displays at world fairs, and period rooms in museums are the products of the theater set approach. The Gesamtkunstwerk approach, which has an important place in opera and theater, has also found its way in the field of architecture, revealing the understandings that try to integrate the building envelope and the interior. Gesamtkunstwerk is an important concept in modern interiors as well as in opera and theater. Therefore, theater and stage-decor design has an important place in understanding the history of modern interiors.

In Turkey, at the beginning of the interior architecture profession, it was able to find an application area mostly in the field of exhibition, pavilion, fair stands, movie sets and theater stage-decor design. Stage-decor designs in the theater is one of the most important production areas in the period when the profession of interior architecture emerged.

To look at the history of theater stage-decor designs, at this point, it is important to examine the "Küçük Tiyatro", one of the first theater stages of Ankara, located in the II. Evkaf (Vakıf) Apartment. He worked as a decorator-interior architect in the Küçük Tiyatro, which has an important place in the history of interior design as well as in the history of theater and as one of the self-realization channels of the interior architecture profession, and is one of the leading names of the period whose names we come across in the first stage-decor designs designed. He has documented archival material within the scope of the stage designs and decors he designed by Turgut Zaim, Tarık Levendoğlu, Sabih Kayan, Refik Eren and Hüseyin Mumcu while they were working at the Küçük Tiyatro. From the documented archival materials, analysis was made by selecting stage designs and decors that are more qualified than other designs, rich in interior components, that can create documents for the professional practice of interior architecture. The analysis of the selected stage designs and

decorations has been revealed by considering the contents of the plays. It is aimed that these stage designs and decors, sketches, photographs and accessible documents will be put forward together, to be a helpful resource in interior design history research and to contribute to the future studies as a guide.

Keywords: Modern Interior, Gesamtkunstwerk, Küçük Tiyatro, Theater Set Approach, Decor

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
BÖLÜM 1.GİRİŞ.....	1
1.1. Tezin Amacı.....	1
1.2. Tezin Yapısı.....	3
1.3. Tezin Yöntemi.....	4
BÖLÜM 2. MODERN İÇ MEKANIN BİÇİMLENİŞİNDE İKİ YAKLAŞIM; TİYATRO SETİ YAKLAŞIMI VE GESAMTKUNSTWERK.....	6
2.1. Modern İç Mekan Ve Tiyatro Seti Yaklaşımı.....	6
2.2. Modern İç Mekan Ve Gesamtkunstwerk (Bütünsel Sanat Eseri) Yaklaşımı.....	15
2.3. Türkiye’de Gesamtkunstwerk ve Tiyatro Seti Yaklaşımı.....	22
BÖLÜM 3. TÜRKİYE TİYATRO TARİHİ VE KÜÇÜK TİYATRO.....	37
3.1. Erken Cumhuriyet Döneminde Ankara’da Kültürel ve Sosyal Ortam.....	37
3.2. Mimar Kemalettin ve II. Evkaf Apartmanı.....	40
3.3. Küçük Tiyatro.....	45
BÖLÜM 4. KÜÇÜK TİYATRO SAHNE TASARIMCILARI VE DEKORLAR.....	53
4.1. Turgut Zaim (1947-1971).....	54
4.2. Tarık Levendoğlu (1948-1976).....	62

4.3. Sabih Kayan (1950-1953).....	68
4.4. Hüseyin Mumcu (1952-2000).....	74
4.5. Refik Eren (1952-2001).....	83
BÖLÜM 5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	90
KAYNAKLAR.....	92
EKLER	

EK 1: Turgut Zaim

EK 2: Tarık Levendoğlu

EK 3: Sabih Kayan

EK 4: Hüseyin Mumcu

EK 5: Refik Eren

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 4.1. Turgut Zaim'in Küçük Tiyatro'da dekoratörlüğünü yaptığı oyunlar.....	57
Tablo 4.2. Tarık Levendoğlu'nun Küçük Tiyatro'da dekoratörlüğünü yaptığı oyunlar.....	64
Tablo 4.3. Sabih Kayan'ın Küçük Tiyatro'da dekoratörlüğünü yaptığı oyunlar.....	70
Tablo 4.4. Hüseyin Mumcu'nun Küçük Tiyatro'da dekoratörlüğünü yaptığı oyunlar.....	78
Tablo 4.5. Refik Eren'in Küçük Tiyatro'da dekoratörlüğünü yaptığı oyunlar.....	86

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil 2.1.** Empire Music Hall'daki birinci sınıf salon, Newcastle upon Tyne, İngiltere, 1891'de Beford Lemera tarafından fotoğraflandı.....8
- Şekil 2.2.** 19. yüzyılın sonlarında bir İngiliz trenindeki misafir odası vagonu solda, Titanik'in içerisinde birinci sınıf bir oda.....8
- Şekil 2.3.** Kadınlar Günü Odası, Northern Counties Lunatic Asylum, Inverness, İskoçya....9
- Şekil 2.4.** Peter Behrens'in 1902'de Berlin'deki Wertheim mağazası için tasarladığı yemek odası.....10
- Şekil 2.5.** Peter Behrens'in 1902 Torino'daki "Uluslararası Modern Dekoratif Sanatlar Sergisi"nden bir oda solda, 1910 Almanya-Neubabelsberg'deki "Delmenhorst Linolyum Fabrikası Sergisi"nden bir oda sağda.....10
- Şekil 2.6.** Bowman'da sergilenen, Susie Cooper tarafından tasarlanan bir hizmete sahip bir kahvaltı masası seti, Brothers' Store, Londra, 1930'ların sonu.....11
- Şekil 2.7.** Paris Bon Marché mağazası iç mekan görselleri.....12
- Şekil 2.8.** Chicago Marshall Field's mağazası iç mekan görselleri.....12
- Şekil 2.9.** Charlie Chaplin 'in "Modern Times" filminden mağaza içi görseller.....13
- Şekil 2.10.** 1915 Besse Rolfe Co Mağazası, Lynn Mass.....13
- Şekil 2.11.** Hamburg'daki El Sanatları Müzesi'nde (MKG) sergilenen 1899 civarında Damon ve Colin firmaları tarafından tasarlanan "Mobilyalı Cumbalı Pencere" (solda) 1832-36 yılları arasında Alexis de Chateauneuf tarafından tasarlanan "Abendroth'un Odası" (sağda).....14
- Şekil 2.12.** Bayreuth Festpielhaus'un seyir yeri ve sahnesi. Sahnede Parsifal'ın Max Brückner tarafından tasarlanan dekoru.....16
- Şekil 2.13.** 1901-1902'de mimar Henri Sauvage tarafından tasarlanmış ve inşa edilmiş olan Villa Majorelle.....17
- Şekil 2.14.** 1898'de Joseph Maria Olbrich tarafından tasarlanan Secession Binası solda, 1902'de düzenlenen Secession Sergisi sağda.....18

Şekil 2.15. Henry van de Velde'nin Brüksel yakınlarındaki Uccle'de kendisi için tasarlayıp inşa ettiği ev ve karısı için tasarladığı elbise.....	19
Şekil 2.16. Josef Hoffmann tarafından tasarlanan Plais Stoclet.....	19
Şekil 2.17. Gerrit Rietveld tarafından tasarlanan Utrecht'teki Schröder Evi.....	19
Şekil 2.18. Frank Lloyd Wright tarafından tasarlanan Robie House.....	20
Şekil 2.19. 1925 Uluslararası Modern Dekoratif ve Endüstriyel Sanatlar Sergisi ve Le Corbusier'in l'Esprit Nouveau	21
Şekil 2.20. Abdullah Ziya'nın "Binanın İçinde Mimar" adlı yazısında yer alan solda misafiri odası ve hol, ortada yemek odası, sağda yatak odası.....	23
Şekil 2.21. Yalova Termal Oteli iç mekan eskizi ve tasarımı.....	25
Şekil 2.22. Florya Deniz Köşkü ve iç mekan görselleri.....	26
Şekil 2.23. İzmir Enternasyonal Fuarı ve afişleri.....	27
Şekil 2.24. 1938 yılında İsmail Hakkı Oygur'ın İzmir Fuarı için tasarladığı Etibank Pavyonu.....	28
Şekil 2.25. 1941 yılında İsmail Hakkı Oygur'ın Beyoğlu'nda ki atölyesinde açtığı sergiden bir köşe ve oda takımı.....	29
Şekil 2.26. 1944 yılında Vedat Ar'ın İzmir Fuarı için tasarladığı Reassurans Sigorta Şirketi Pavyonu.....	29
Şekil 2.27. Yerli Malı Sergi afişleri.....	30
Şekil 2.28. 1933'te Galatasaray Mektebi Bahçesinde sergilenen "Zingal Pavyonu ve Evi"nin Oturma, yemek ve yatak odası.....	31
Şekil 2.29. 1935 yılında Galatasaray Mektebi'nin Bahçesinde sergilenen solda "Süngervilik Vitriini", sağda "Türk Endüstri Salonu".....	31
Şekil 2.30. 1936 yılında Ankara Sergi Evi'nde açılan "Küçük Sanatlar Sergisi" sırasında Elisheri Pavyonu, Esas Antre ve Kadın Şapkaları Pavyonu.....	32
Şekil 2.31. 1938 yılında Ankara Sergi Evi'nde açılan "Sanat Okulları Sergisi" sırasında Mobilyacılık, Demir Eşya ve Hasır ve Tahta işleri Bölümü.....	32

Şekil 2.32. İstanbul Spor Ve Sergi Sarayı.....	33
Şekil 2.33. İstanbul Sergisi Sümerbank Pavyonu dış cephe görünüşleri.....	33
Şekil 2.34. Soldan başlayarak giriş bölümü, tekstil standı ve Filyos ateş tuğlası standı.....	33
Şekil 2.35. 1931 yılında Vedat Ar'ın İstanbul Sokakları filmi için tasarladığı solda bar kapısı, sağda hol seti.....	34
Şekil 2.36. 1933 yılında Vedat Ar'ın Karım Beni Aldatırsa filmi için tasarladığı Solda yatak odası, sağda kapı seti.....	34
Şekil 2.37. Yedigün dergisinde bulunan iç mekan görselleri.....	35
Şekil 2.38. Devlet Tiyatroları Aylık Sanat Dergilerinde yer alan reklam amaçlı iç mekan görselleri.....	35
Şekil 2.39. Ar dergisinde yayımlanan iç mekan görseli.....	36
Şekil 3.1. Mimar Kemallettin.....	39
Şekil 3.2. Soldan başlayarak sırasıyla Ankara Palaz, Tayyare Apartmanları, IV. Vakıf Han ve Gazi Muallim Mektebi.....	41
Şekil 3.3. II. Evkaf (Vakıf) Apartmanı Konumu ve Dış Görünümü.....	42
Şekil 3.4. II. Evkaf (Vakıf) Apartmanı Asansör ve Fuaye.....	43
Şekil 3.5. II. Evkaf (Vakıf) Apartmanı solda zemin kat planı, sağda dördüncü kat planı.....	44
Şekil 3.6. II. Evkaf (Vakıf) Apartmanı kesiti.....	44
Şekil 3.7. II. Evkaf (Vakıf) Apartmanı güneybatı görünüşü.....	44
Şekil 3.8. 1947 tarihli “Köşebaşı” isimli oyunun afişi, eskizi ve oyundan bir sahne.....	45
Şekil 3.9. Küçük Tiyatro'nun açılışı ile ilgili gazete küpürü.....	46
Şekil 3.10. Küçük Tiyatro oturma planı.....	47
Şekil 3.11. Küçük Tiyatro'nun dönüştürülmesi ile ilgili Cumhuriyet, Aydınlık, Milliyet gazete küpürleri.....	48
Şekil 3.12. Küçük Tiyatro restorasyon öncesi iç mekan görselleri.....	50
Şekil 3.13. Küçük Tiyatro'nun restore edildiği döneme ait fotoğraflar.....	51

Şekil 3.14. Küçük Tiyatro'nun restorasyonu ile ilgili gazete kúpürü.....	51
Şekil 3.15. Küçük Tiyatro'nun günümüzdeki hali.....	52
Şekil 4.1. Turgut Zaim ve Otoportresi.....	54
Şekil 4.2. Soldan başlayarak Turgut Zaim'in "Yörükler Köyü", "Anadolu Yaşamı", "Halı Dokuyanlar" isimli eserleri.....	55
Şekil 4.3. Turgut Zaim'in ölümünden sonra düzenlenen sergiye ait bir belge.....	55
Şekil 4.4. Turgut Zaim'e ait eskizler.....	56
Şekil 4.5. 1952 tarihli "Tersyüz" isimli oyuna ait kúpür ve sahneler.....	59
Şekil 4.6. 1960 tarihli "Hacıyatmaz" isimli oyuna ait kúpür ve sahneler.....	61
Şekil 4.7. Tarık Levendoğlu.....	62
Şekil 4.8. Tarık Levendoğlu'na ait eskizler.....	63
Şekil 4.9. 1960 tarihli "Günden Geceye" isimli oyuna ait kúpür ve sahne.....	65
Şekil 4.10. 1970 tarihli "Kahvehane" isimli oyuna ait afiş ve sahneler.....	67
Şekil 4.11. Sabih Kayan ve Otoportreleri.....	68
Şekil 4.12. Sabih Kayan'ın kendi çektiği Hacettepe Üniversitesi Eğitim Yapıları.....	69
Şekil 4.13. Sözmez Apartmanı Fotoğrafları.....	69
Şekil 4.14. Sabih Kayan'a ait eskizler.....	69
Şekil 4.15. 1953 tarihli "Derin Mavi Deniz" isimli oyunun Sabih Kayan tarafından yapılan çizimi ve uygulaması.....	71
Şekil 4.16. 1953 "Bir Piyas Yazalım" oyununa ait afiş ve Sabih Kayan tarafından yapılan çizimi ve uygulaması.....	73
Şekil 4.17. Hüseyin Mumcu.....	74
Şekil 4.18. Hüseyin Mumcu'nun çizdiği karikatürler.....	75
Şekil 4.19. Adımı Çocuklar Koysun isimli oyuna ait broşür.....	76
Şekil 4.20. Hüseyin Mumcu'ya ait eskizler.....	77

Şekil 4.21. 1956 tarihli “Suçlu” isimli oyuna ait küpür ve sahneler.....	81
Şekil 4.22. 1977 tarihli “Hedda Gabler” isimli oyuna ait küpür ve sahneler.....	82
Şekil 4.23. Refik Eren.....	83
Şekil 4.24. Refik Eren’e ait eskizler.....	84
Şekil 4.25. 1953 tarihli “Batak” isimli oyuna ait eskiz, küpür ve sahne.....	87
Şekil 4.26. 1958 tarihli “Dünyanın Düzeni” isimli oyuna ait küpür ve sahne.....	89

BÖLÜM 1. GİRİŞ

1.1. Tezin Amacı

Ankara 1909 yılında kente gelen bir gazeteci tarafından, “insanları gevşek, tembel, durgun, yorgun, bezgin, hasta ve şikayetçi; genel havası ise, eski ve ihtiyar, ilime, maarife ve sağlık kurallarına kapalı, hoş olmayan bir düzensizlik içinde büyük bir köy” olarak tanımlanmaktadır (Bademli, 1985: 10). Ancak Ankara, 27 Aralık 1919’da Mili Mücadelenin, 13 Ekim 1923’te TBMM tarafından onaylanan, “Devletin makkarı idaresi Ankara şehridir” (Aytepe, 2004: 22) ifadesi ile de Türkiye Cumhuriyeti’nin yönetsel merkezi olur (Alpagut, 2010: 126). O dönemde Ankara’nın başkent seçilmesine gösterilen tepkilerin temelinde bir başkentnin sahip olması gereken ama Ankara’da o dönemde bulunmayan çeşitli fiziksel özellikler yatmaktadır. Dönemin yazarları yeni başkent Ankara’yı “baştakilerin her türlü çabasından irak bir mecra”, “taş ve toprak yığınlarından yapılmış, kabataslak bir eham” olarak tanımlamışlardır (Lale, 2021: s. 6).

1920’li yılların sonlarında hızlı bir şekilde uygulamaya konulan reformların getirdiği açılımlarla birlikte, siyasi ve ekonomik alanların yanı sıra toplumsal ve kültürel yaşamda da bazı değişimler ve dönüşümler yaşanmıştır. Hedeflenen toplumsal değişme dinamiği ve yönü çağdaşlaşma ve ulusallaşma olmuştur. Bu dönemde, Batı’nın örnek alınması ve Batı’dan aktarılan bir “ulusçuluk” isteği egemen olmuştur (Kongar, 1976: s. 386; Yasa Yaman, 1992: s. 11). Rejimi korumak, inkılabı güçlendirmek ve ulusal bellek oluşturma konularında tiyatro temsilleri önemli bir alan olmuştur. Tiyatro milletin dilini, dilinin ahengini koruyan ve milletin yararlanması gereken güzel sanatların birincisi olarak halka tanıtılmaya çalışılmıştır (Galip, 1929: s. 2).

Ancak Cumhuriyet’in ilk yıllarında Ankara’da tiyatro eylemi gerçekleşmemektedir çünkü tiyatro temsilleri için sahne bulmak çok güçtür (Konur, 1987: s.328) ve devletin merkezi ve inkılâbın kaynağı olan Ankara tiyatrodan mahrumdur (Taha Toros Arşivi, Ankara’nın Tiyatro Davası). Muhsin Ertuğrul bu süreçte, Mimar Kemalettin’in Ulus’ta II. Evkaf (Vakıf) Apartmanı’nın içinde yer alan kültürel ve sosyal ihtiyaçları karşılayabilmek amacıyla yapmış olduğu, sonra depo olarak kullanılan tiyatroyu fark etmiştir. Bu tiyatro,

Küçük Tiyatro adıyla 1947 yılında Ahmet Kutsi Tecer'in Köşebaşı oyunuyla perdelerini açmıştır.

“Küçük Tiyatro ilklere tanıklık eden bir sanat yuvasıdır. Devlet Konservatuvarı'nın ilk oyuncularını, ilk opera sanatçıları burada sahneye adımlarını atmış, ilk rejiler bu salonda seyirci karşısına çıkmış, ilk tiyatro yazarlarının metinlerindeki replikler bu binanın duvarlarında çınlamıştır. Bu bakımdan Küçük Tiyatro'ya Türk Tiyatrosu'nun en yaratıcı mekanlarından biridir diyebiliriz” (DT, 2007: s. 13).

Ankara'nın ilk tiyatro sahnelerinden Küçük Tiyatro sadece yeni kurulan ulus devletinin modernleşme süreci ve tiyatro tarihi açısından değil aynı zamanda iç mekan tasarım tarihi ve iç mimarlık mesleğinin kendini gerçekleştirme mecralarından biri olarak da önemli bir yere sahiptir.

Bu inceleme gerçekleştirilirken aktörler ve oyunlar üzerinden değil bu oyunlar için tasarlanmış sahne tasarımları ve dekorlar üzerinden bir bakış açısı geliştirilecektir. Dekoratör-iç mimar olarak görev almış tasarlanmış ilk sahne-dekor tasarımlarında isimleri karşımıza çıkan dönemin öncü isimlerinden Turgut Zaim, Tarık Levendoğlu, Sabih Kayan, Refik Eren ve Hüseyin Mumcu'nun Küçük Tiyatro'da görev aldıkları yıllarda tasarladıkları sahne tasarımları ve dekorlar bu çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır. Doğası itibari ile geçiciliği olan sahne tasarımları ve dekorlar konusunda kaynak azdır. Bu çalışmanın amacı sahne tasarımları ve dekorlara yönelik kaynağı Küçük Tiyatro'da görev almış kişiler üzerinden oluşturmaktır. Bu çalışma kapsamında özellikle iç mimarlık alanında arşiv malzemesi belgelenmiştir. Bu malzemelerin hepsi üzerinden detaylı bir iç mekan okuması yapmak bu çalışma kapsamında olanaklı değildir. Sahne tasarımı ve dekor oyunun içeriğine göre değişiklik gösterir. Bazı oyunlarda iç mekana dair çok ciddi bir bilgi varken bazı oyunlarda bunu görmek mümkün değildir. Dolayısıyla Turgut Zaim, Tarık Levendoğlu, Sabih Kayan, Refik Eren ve Hüseyin Mumcu'nun tasarladığı sahne tasarımları ve dekorlar seçilerek analiz yapılmıştır. Bu seçim modern iç mekan tasarımına uygun, dönemin iç mekan bileşenlerini daha iyi yansıtan, kişilerin tasarladıkları diğer sahne tasarımları ve dekorlara göre daha nitelikli sahne tasarımları ve dekorlardan yapılmıştır. Bu sahne tasarımları ve dekorlar eskizler, fotoğraflar ve ulaşılabilen belgeler birlikte ortaya konularak iç mekan tasarım tarihi araştırmalarında yardımcı bir kaynak olması ve gelecek çalışmalar için yol gösterici nitelikte katkı sağlaması hedeflenmektedir.

1.2. Tezin Yapısı

Bu tez giriş ve sonuç bölümleri dışında, “Modern İç Mekanın Biçimlenişinde İki Yaklaşım; Tiyatro Seti Yaklaşımı ve Gesamtkunstwerk”, “Türkiye Tiyatro Tarihi ve Küçük Tiyatro” ve “Küçük Tiyatro Sahne Tasarımcıları ve Dekorlar” şeklinde üçe ayrılmıştır.

“Modern İç Mekanın Biçimlenişinde İki Yaklaşım; Tiyatro Seti Yaklaşımı ve Gesamtkunstwerk” bölümünde, modern iç mekanın biçimlenişinde katkısı olan ve tiyatrodan doğan “*Gesamtkunstwerk*” ve “Tiyatro Seti Yaklaşımı” üzerinde durulmuştur. “Tiyatro Seti Yaklaşımı” özel alanda, viktorya dönemi evlerinden başlayarak viktorya tarzından modern tarza geçişinden, kamusal alanda, departmanlı mağazalardaki setlerden, dünya fuarlarındaki üç duvarlı iç mekan sergilemelerinden, müzelerdeki period odalarından örnekler verilerek anlatılmıştır. *Gesamtkunstwerk* anlayışı Richard Wagner tarafından ortaya konulup opera ve tiyatro için devrim niteliğinde gelişmelere sebep olmuştur. Mimarlık alanında da karşılığını bularak yapı kabuğu ve iç mekanı bütünleştirmeye çalışan *Gesamtkunstwerk* anlayışı da dünyadan ve Türkiye’den örnekler ile anlatılmıştır. Bölümün devamında iç mimarlık mesleğinin başlangıcında çoğunlukla sergi, pavyon, fuar stantlarının, film setlerinin ve sahne-dekor tasarımı alanında kendine uygulama alanı bulabilen iç mimarlardan ve yaptıkları tasarımlardan örnekler verilerek bahsedilmiştir.

“Türkiye Tiyatro Tarihi ve Küçük Tiyatro” bölümünde, Cumhuriyetin ilanından sonra Türkiye’deki sosyal ve kültürel ortamdan, Mimar Kemalettin’in yaşamı ve mimari kimliğinden, Birinci Ulusal Mimarlık Akımı, II. Evkaf (Vakıf) Apartmanı ve mimari özelliklerinden ve bu apartman içinde yer alan kentin kültürel ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir tiyatro sahnesi olan “Küçük Tiyatro”dan ve günümüze kadar geçirdiği olaylardan bahsedilmiştir.

“Küçük Tiyatro Sahne Tasarımcıları ve Dekorlar” bölümünde, Küçük Tiyatro’da görev almış Turgut Zaim, Tarık Levendoğlu, Sabih Kayan, Hüseyin Mumcu, Refik Eren olmak üzere beş dekoratör-iç mimarın, hayatlarından, mimari kimliklerinden bahsedilmiştir. Tasarımcıların Küçük Tiyatro’da yapmış oldukları sahne-dekor tasarımlarına dair oluşturulan arşiv malzemesinden seçilen sahne-dekor tasarımları ayrıntılı olarak incelenmiştir.

1.3. Tezin Yöntemi

Tezin ikinci bölümde tasarım tarihi konusunda uzmanlaşmış Penny Sparke'ın (2008) *The Modern Interior* kitabı modern iç mekanın iki yönlü gelişimini ve viktorya tarzından modern tarza geçişte “*Gesamtkunstwerk*” ve “Tiyatro Seti Yaklaşımı”nın önemini anlayabilmemiz için çok önemlidir. *The Modern Interior* kitabı modern iç mekana ilişkin iki yönlü bir bakış açısı geliştirmiştir. Birincisi; dönemin ilk modern iç mekanları olarak kabul edilen viktorya tarzı evlerde doğan daha sonra kamusal alanda yeni ortaya çıkan mekanlara doğru genişleyen, iç mekanların evin dışına çıktığı modern iç mekan, ikincisi; kamusal hayatın yeniden örgütlenmesiyle şekillenen bir durumun iç mekan girdiği modern iç mekandır. Penny Sparke'ın iki yönlü hareketi kavramsal olarak iki terimle tanımlanmıştır. Birincisi “Tiyatro Seti Yaklaşımı” diğeri *Gesamtkunstwerk*. Dolayısıyla bölümün devamında *Gesamtkunstwerk* anlayışı Henri Sauvage, Joseph Maria Olbrich, Josef Hoffmann, Gerrit Rietveld, Le Corbusier gibi mimarların yapılarından örnekler ile desteklenmiştir. Ayrıca Türkiye’de *Gesamtkunstwerk* anlayışı Abdullah Ziya, Celal Esat Arseven, Behçet Ünsal, Sedat Hakkı Eldem, Zeki Sayar’ın kaleme aldığı yazılar ile anlatılmıştır. Tiyatro seti yaklaşımı da Türkiye’de iç mimarlık mesleğinin başlangıcında çoğunlukla sergi, pavyon, fuar stantlarının, film setlerinin ve sahne-dekor tasarımı alanında kendine bir uygulama alanı bulduğu ortam ile birlikte ele alınarak *Arkitekt* dergisinden ve Akçura’nın (2009) kitaplarından faydalanılarak örnekler ile anlatılmıştır.

Üçüncü bölümde Cumhuriyet Sonrası Türk Tiyatro Tarihine, Mimar Kemalettinin yaşamı ve mimari kişiliğine, II. Evkaf (Vakıf) Apartmanı’na ve Küçük Tiyatro’ya bakılacaktır. Mimar Kemalettin yaşamı ve mimari kişiliğinin anlatımında Yıldırım’ın (1981) kitabından yararlanılmıştır. Küçük Tiyatro’nun tarihi ve mimari özellikleri hakkında bilgiler *Cumhuriyet*, *Aydınlık*, *Milliyet* gibi gazetelerin kopyaları ile desteklenmiştir fakat bunlar genellikle mimari perspektife uzak durmaktadırlar daha çok tarihsel bir perspektife sahiptirler ve bu kitaplarda, kopyalarda sahnelenen oyunlar için tasarlanmış değişken tasarımlar üzerine bir eksiklik gözlemlenebilir. Dolayısıyla dördüncü bölümde oyunlar için tasarlanmış sahne tasarımları ve dekorlar üzerinden bir bakış açısı geliştirilecektir. Bu bakış açısı geliştirilirken kurumun kendi arşivinden, *Devlet Tiyatroları Aylık Sanat Dergileri’nden* ve *Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevensil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi’nden* yararlanılmıştır. Bu arşivlerden Küçük Tiyatro’da oynanmış ve sahne-dekor

tasarımını dönemin öncü dekoratör-iç mimarları arasında yer alan Turgut Zaim, Tarık Levendoğlu, Sabit Kayan, Hüseyin Mumcu ve Refik Eren'in yaptığı dönem oyunlarına dair eskizler ve fotoğraflar elde edilmiştir. Dolayısıyla Turgut Zaim, Tarık Levendoğlu, Sabih Kayan, Refik Eren ve Hüseyin Mumcu'nun tasarladığı sahne tasarımları ve dekorlar seçilerek analiz yapılmıştır. Bu seçim modern iç mekan tasarımına uygun, dönemin iç mekan bileşenlerini daha iyi yansıtan, kişilerin tasarladıkları diğer sahne tasarımları ve dekorlara göre daha nitelikli sahne tasarımları ve dekorlardan yapılmıştır. Elde edilen bu eskizler ve fotoğraflar tiyatro tarihi için önemli olduğu kadar iç mekan tasarım tarihi içinde çok önemlidir. Ayrıca Osman Şengezer'in (2010) *Cumhuriyet Dönemi Türk Gösteri Sanatları Öncü Sahne Tasarımcıları* isimli kitabı sahne tasarımcıları ve dekorlar hakkında bilgi edinmemize yarar sağlayacaktır.

BÖLÜM 2. MODERN İÇ MEKANIN BİÇİMLENİŞİNDE İKİ YAKLAŞIM; TİYATRO SETİ YAKLAŞIMI VE GESAMTKUNSTWERK

Modern iç mekanın ortaya çıkışında tiyatronun rolü büyüktür ve modern iç mekan ile tiyatro arasında ortak doğurgan bir ilişki vardır. Burada “Tiyatro Seti Yaklaşımı” ve “*Gesamtkunstwerk*” olmak üzere tiyatrodan ödünç alınan iki tür yaklaşım görülür. İç mimarlık tarihi ile ilişkili olan tiyatro seti yaklaşımı yapı kabuğundan bağımsız bir yaklaşımdır. Modern iç mekanın evsel yüzünün ev dışında çoğaltılması ve bunları kamusal alana aktarılmasında tiyatro seti yaklaşımı çok önemlidir. Mimarlık tarihi ile ilişkili olan *Gesamtkunstwerk* ise yapı kabuğu ve iç mekanı bütünleştirmeyi amaçlar.

2.1. Modern İç Mekan ve Tiyatro Seti Yaklaşımı

Penny Sparke’in *The Modern Interior* kitabında modern iç mekanın iki farklı versiyonunu 19. yüzyılın ortalarında ortaya çıkan biri ev fikriyle, diğeri iş ve ticaret dünyalarıyla bağlantılı olarak ortaya koymuştur¹ (Sparke, 2008: s.14). Bu düşünce, modern mekanın özel ve kamusal alan olarak ikiye ayrıldığına işaret eder.

Modern iç mekanın özel yüzü, Viktorya dönemine ait orta sınıf bir ev olarak şekillendi. Bu alan, iş ve ticaret dünyasından rahatlatıcı bir sığınak olarak bir rol üstlendi. Bununla birlikte, 19. yüzyıl ilerledikçe, Viktorya dönemi evi aynı zamanda estetik müdahale için bir odak noktası oldu. Mahremiyet için fırsatlar sunmanın yanı sıra, sosyal etkinlikler ve etkileşimler de 19. yüzyılda devam etti ve sosyal teşhir için olanaklar sağladı. (Sparke, 2008: s.21).

Tipik olarak, Viktorya döneminin ev ortamı, rahat, döşemeli mobilyalar, mevcut her yüzeyde tekstil ürünleri, şömine rafındaki biblolar, desenli halılar ve saksı bitkileri ile ağzına kadar dolduruldu. Tanyeli bu konuda “modern insanın ancak nesnelere ve mekânlarla birlikte var olabileceğini, artefaktleri edinmenin ve onları belirli mekânlara yığmanın insanı insan kılan temel işleve dönüştüğünü” söylemiştir (Tanyeli, 1995: s.18). Şumnu da benzer

¹ Bütün çeviriler yazar tarafından yapılmıştır.

şekilde “19. yüzyılın her türlü nesneyle tıka basa doldurulmuş burjuva evleri işte bu ‘sahibi adına konuşabilen’ mekanı yaratma arzusunun bir uzantısıdır”. “Bir takımyıldızı gibi nasıl bir araya geldikleri kestirilemeyen ve şifresinin sadece evin sahibinde saklı olduğu bu mekânsal düzenleme içinde nesnelerin önemi meta değerinden çok sakladıkları geçmişlerdir” der (Şumnu, 2022: s.10).

“Elsie de Wolfe, Dorothy Draper ve Frances Elkins ,Ruby Ross Wood, Rose Cummings, Syrie Maugham gibi kadın dekoratörler de, o yıllarda Amerika’da ya da diğer ülkelerde yeni yeni ortaya çıkan profesyonel iç tasarımcılar, Fransız Ensembliere’ler ve endüstriyel tasarımcıların oluşturduğu bir grup insan da, gerek düzenledikleri mekânlarda gerekse ‘zevкли iç mekan’ üzerine yazdıkları kitaplarda, modern yaşam için çok önemli buldukları iç mekânı, kullanıcısının birer yansıması olarak görürler; onu tamamen dışa açık anonimleştirmek yerine bu mekânı kullanıcısının ‘portresi’, ‘yüzü’ olarak ele alırlar” (Şumnu, URL 1).

“Modernite süreciyle, içle dış arasındaki sınırların muğlaklaşması, iç mekanın dışa açılması ve modern öznenin dışarıda daha fazla vakit geçirmeye başlamasıyla evsel iç mekanın dışında yeni ‘kamusal iç mekânlar’ ortaya çıkmıştır. Departmanlı mağazalar, kafeler, restoranlar, çay evleri, bekleme salonları ve tren iç mekânları gibi mekânlar modern insanın ‘aylaklık ettiği’ yeni iç mekânlar ‘evden evler (homes from home)’ haline geldi” (Şumnu, URL 1). New York, Paris ve Londra gibi diğer birçok şehirle birlikte, 19. yüzyılın son yıllarında kadınlar için “evden evler (homes from home)” büyük bir büyümeye tanık oldu. Yeni ulaşım araçlarıyla seyahat eden orta sınıf kadınlara kolaylık sağlamak için kadın kulüpleri kuruldu. Ev ortamını kopyaladılar ve kamudan çok özel kurumlar olarak deneyimlendiler (Sparke, 2008: s.30). Bu kopyalama, alanların ayrılmasına meydan okudu, öyle ki modernite ve buna bağlı olarak modern iç mekan, nihayetinde özel ve kamusal alanlar arasındaki ayırmadan ziyade karşılıklı geçiş olarak tanımlandı (Sparke, 2008: s.22).

19. yüzyılın ikinci yarısında, Viktorya tarzı, kafeler, restoranlar, kadın kulüpleri, oteller, büyük mağazaların eğlence alanları, tren istasyonları ve vagonları, bekleme odaları ve akıl hastaneleri dahil olmak üzere, bir dizi yarı kamusal ve halka açık mekanların iç manzaralarının bir özelliği haline geldi (Sparke, 2008: s.22). Evsel iç mekanlar, birçok farklı yarı kamusal ve kamusal alanda giderek daha fazla bulunuyordu. Örneğin, İngiliz tiyatro fuayeleri, kamusal ama özel zevkler tarafından belirlenmişti ki bu, gerçek ev alanı ile tiyatro dünyası arasındaki deneyimin sürekliliğine izin verdi. Bu yöntem Newcastle’daki Empire

Music Hall'daki bir salonda kullanıldı, kuşkusuz benzer bir işlevi yerine getiriyordu. Halı ve duvar kağıdı üzerindeki dekorasyondan, gevşek bir şekilde düzenlenmiş mobilya öğelerinin eklettik karışımına kadar, Viktorya dönemi tarzının tüm tanıtık işaretleri ortadaydı (Sparke, 2008: s.29).

Şekil 2.1. Empire Music Hall'daki birinci sınıf salon, Newcastle upon Tyne, İngiltere, 1891'de Beford Lemera tarafından fotoğraflandı.

Kaynak: Sparke, 2008: s.29.

Okyanusa açılan gemilerin ve trenlerin birinci sınıf salonlarında süslü tavanların, dökümlü perdelerin kullanılması Viktorya tarzının ulaşım araçlarında da kullanıldığını göstermektedir.

Şekil 2.2. 19. yüzyılın sonlarında bir İngiliz trenindeki misafir odası vagonu solda, Titanik'in içerisinde birinci sınıf bir oda.

Kaynak: Sparke, 2008: s.30 ve Titanik'in Birinci Sınıf Tesisleri, URL 2.

İngiliz akıl hastaneleri bile, o zamanlar tercih edilen terapötik tedavilerle bağlantılı olduğu için, “ev rahatlığı (homeliness)” estetiğini kullanmayı seçti. İskoçya'nın Inverness kentindeki Northern County District Lunatic Asylum'un yüzyılın başındaki kadınlar gününde Viktorya tarzı tanıdık döşemeli koltuklar, saksı bitkileri, yan masalar ve desenli duvar kağıdı ve kilim vardı (Sparke, 2008: s.30).

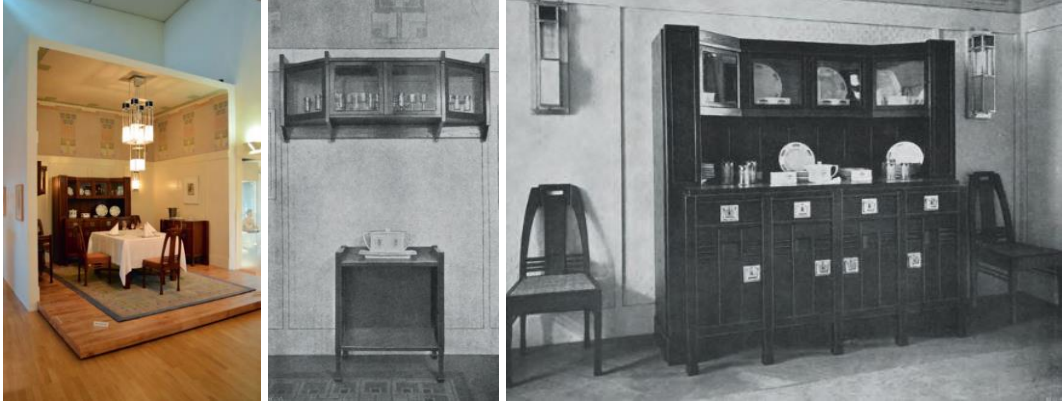
Şekil 2.3. Kadınlar Günü Odası, Northern Counties Lunatic Asylum, Inverness, İskoçya.

Kaynak: Sparke, 2008: s.31.

Viktorya dönemi ev iç mekânı dönemin genişleyen kitle iletişim araçlarıyla gelişen ilişkisi aracılığıyla kendisini kamusal alana teşhir etmiştir. İç mekanın kendisi bir kitle ortamı, çeşitli türden modern değerlerin iletilmesi için bir araç haline geldi. Gerçekten de, neredeyse yaratılır yaratılmaz, modern iç mekan, bir arzu nesnesi haline geldi (Sparke, 2008: s.15). Ev modernize edildikçe (nesnelleştikçe), idealize edildikçe, teşhir edildikçe, bir o kadar ulaşılamaz, inşa edilemez ve arzulanır oldu (Talu, 2012: s.109).

Peter Behrens'in dekorasyon ilkeleri özel alana olduğu kadar kamusal alana da uygulanabilirdi. Peter Behrens 1902'de Berlin'deki Wertheim mağazası için tek ve birleşik bir ortamda bir araya getirilen eksiksiz bir yemek odası, tam set bir yemek masası ve sandalyeler, masanın üzerinde asılı geometrik bir ışık, duvarların tepesinde boyalı bir friz tasarladı. Şifonyerde porselen ve duvarlarda resimler vardı. İç mekan da tiyatro seti yaklaşımı, modern bağlamda yeni bir önem kazandı (Sparke, 2008: s.43). Modern iç mekanın arzu nesnesi haline gelmesinde tiyatrodan alınan tiyatro seti yaklaşımının rolü çok büyüktür. Simmel'e göre özne ile nesne arasındaki mesafe arzuyu temsil eder (Uluoğlu,

2012 :s.301). Bu noktada tiyatro seti yaklaşımının teşhir gücü modern iç mekanı arzu edilen bir nesne haline getirmiştir.

Şekil 2.4. Peter Behrens'in 1902'de Berlin'deki Wertheim mağazası için tasarladığı yemek odası.

Kaynak: Peter Behrens-Wertheim, URL 3.

Modern bağlamda önem kazanan tiyatro seti yaklaşımına Peter Behrens'in tasarladığı "Uluslararası Modern Dekoratif Sanatlar Sergisi" ve "Delmenhorst Linolyum Fabrikası Sergisi"nden örnek verilebilir.

Şekil 2.5. Peter Behrens'in 1902 Torino'daki "Uluslararası Modern Dekoratif Sanatlar Sergisi"nden bir oda solda, 1910 Almanya-Neubabelsberg'deki "Delmenhorst Linolyum Fabrikası Sergisi"nden bir oda sağda.

Kaynak: German arts and crafts at the Brussels exhibition, 1910, URL 4.

1930'larda Bowman Brothers Londra mağazasına monte edilen daha sonraki bir ticari sergi, daha da otantik olmaya başladı, kahvaltı için haşlanmış yumurta ve tost ile tamamlanmış bir masa seti içeriyordu. Terfi edilen akşam yemeği servisi İngiliz seramik tasarımcısı Susie Cooper tarafından tasarlandı. Artan bir şekilde temsil edilen iç mekanlar veya bunların bileşenleri, ticari ortamlarda arzu nesnelерinin çerçeveleri olarak kullanıldı. Bu süreç boyunca, evin iç mekanının kendisi bir kitle tüketimi nesnesine dönüştü. Kitle

tüketiminin modernitenin tanımlayıcı özelliklerinden biri olduğu iddia edildi (Sparke, 2008: s.55).

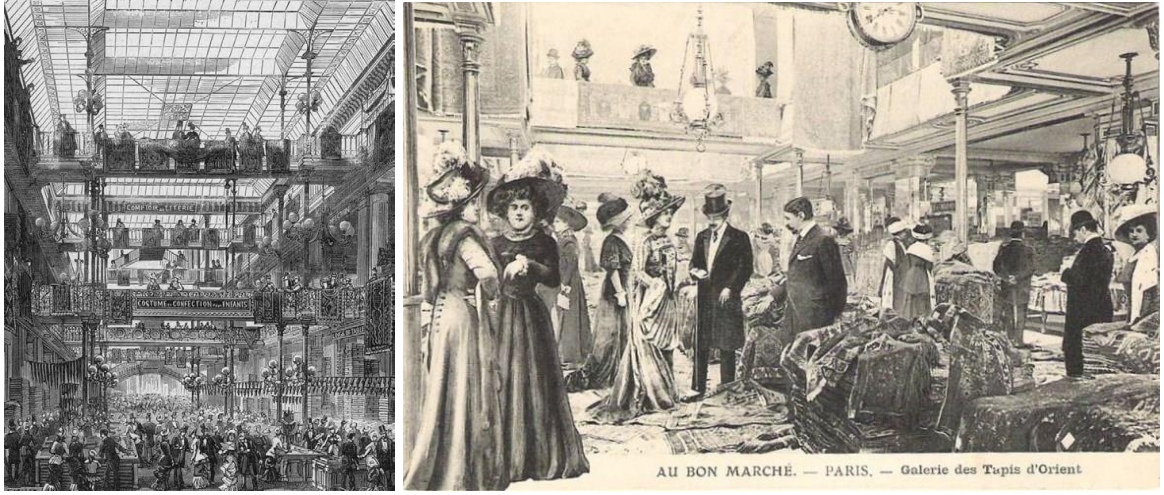

Şekil 2.6. Bowman'da sergilenen, Susie Cooper tarafından tasarlanan bir hizmete sahip bir kahvaltı masası seti, Brothers' Store, Londra, 1930'ların sonu.

Kaynak: Sparke, 2008: s.56.

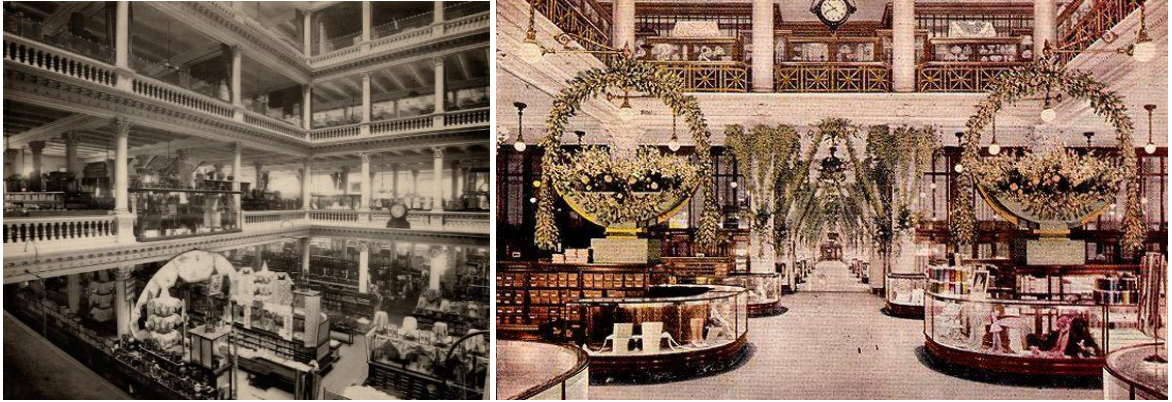
Tiyatro seti yaklaşımı, aynı zamanda, mimari çerçevenin geri planda olduğu, ancak canlandırılan karakterin kimliğinin ve kendini ifade etmesinin çok önemli olduğu, modern iç mekanın psişik bir arka planı olarak anlaşılmasını da teşvik etti. Fikir, ev ortamına aktarıldı ve o yıllarda modern iç mekanın önemli bir bileşeni haline geldi. Tiyatro, modaaya uygun kıyafeti ve iç mekanı kamusal alanda tek bir referans çerçevesine getirmenin bir yolunu sağlarken, mağazalar da aralarındaki önemli ilişkiyi fark ettiler. 1850'lerde ve 60'larda, gördüğümüz gibi, Paris'teki Bon Marché, Louvre mağazası ve Printemps mağazasının yanı sıra New York'taki Macy's ve Lord ve Taylor, Chicago'da Marshall Field's dahil olmak üzere bu tür bir dizi mağaza kuruldu. 1869'da, Paris'teki yeni mağazasının açılışı sırasında, Bon Marché mağazası, giyimden kumaşa, dikiş ürünlerinden iç mekan mobilyalarına kadar yeni kadınlara hitap edecek bir dizi ucuz ürüne odaklandı. 1850'lerden yataklar ve 1860'lardan kilimler mevcuttu. Takip eden on yıl ise masaların, sandalyelerin ve döşemelerin piyasaya sürülmesine tanık oldu. Sonunda mağazada oda takımları inşa edildi. Bazıları lüks dolap işleri ve diğerleri ülke mobilyalarını sergiledi. Mağazaya 1900 yılında mutfak gereçleri geldi. On yıl sonra burada eksiksiz modern mutfak tesisatları bulundu. Dükkânlar, burjuva kadınlara eksiksiz maddi ortamlar sağlıyordu. Elbiselerden döşemelik kumaşlara ve lambalara kadar çeşitli malları satın alabilirlerdi. Elbise ve iç mekan bileşenlerinin tek bir mağazada satın alınması süreci, aralarındaki bağları güçlendirmeye

hizmet etti (Sparke, 2008: s. 88). 19. yüzyılın son yıllarında ve yirminci yüzyılın ilk yıllarında, mağazalar da bu bağlamda tiyatroların oynadığı rolü devralmaya başladı. Çeşitli ürünler bir arada tiyatro sahnelerinde olduğu gibi tiyatro seti yaklaşımının gücünü kullanarak sergilendi.

Şekil 2.7. Paris Bon Marché mağazası iç mekan görselleri.

Kaynak: Paris Bon Marché, URL 5.

Şekil 2.8. Chicago Marshall Field's mağazası iç mekan görselleri.

Kaynak: Chicago Marshall Field's, URL 6.

İç mekan bileşenlerinin tek bir mağazada birleşmesine Charlie Chaplin'in “*Modern Times*” filminden de örnek verilebilir. Oyuncak, kumaş, elbise, yatak, ev gereçleri gibi iç mekan bileşenleri aynı mağaza içerisinde bulunuyordu.

Şekil 2.9. Charlie Chaplin 'in "Modern Times" filminden mağaza içi görseller.

Kaynak: Charlie Chaplin Modern Times, URL 7.

Mobilya gruplarının ve komple iç mekanların teşhirleri sadece mağazaların gövdelerinde değil, aynı zamanda caddeden görülebilen vitrinlere de yerleştirildi. Yirminci yüzyılın başlarında, üç duvarlı iç çerçeve, mağaza vitrinlerinde tanıdık bir görüntü haline gelmişti. Kökenleri, yüzyılın başındaki yılların tiyatro sahnesinde ve yerli dramalar da vardı (Sparke, 2008: s.64).

Yirminci yüzyılın ilk yıllarında mağazalar vitrinlerine gerçek boyutlu mankenlerle tamamlanmış setler koymaya başlamıştı. Bu gösterilerin sahne seti doğası, ticari amaçlar için yaratılan kamusal iç mekanlar ile tiyatro arasında güçlü bir bağ kurdu (Sparke, 2008: s.118).

Şekil 2.10. 1915 Besse Rolfe Co Mağazası, Lynn Mass.

Kaynak: Besse Rolfe Co, URL 8.

Tiyatro seti yaklaşımı dünya fuarları ve müzelerindeki “dönem odaları (period rooms)”nda da vardı. Çok basit bir şekilde, aynı döneme ait nesnelerin gösterildiği panelli odalar olduğunu söyleyebiliriz veya insanların nasıl yaşadığını göstermeleri, belirli bir yer ve zamana ait mimari ve dekoratif sanatların "otantik" sunumları olmaları gerektiğini söyleyebiliriz. Sanat müzelerinde dönem odaları yaratmanın bir amacı, dekoratif sanatları bağlam içinde sergilemektir. Bu amacı gerçekleştirmede tiyatro seti yaklaşımı çok önemlidir. Hamburg’daki El Sanatları Müzesi’nde (MKG) 1899 civarında Damon ve Colin firmaları tarafından tasarlanan “Mobilyalı Cumbalı Pencere” mobilyayı, panelleri, cam pencereleri bir bütün halinde sergilemiştir. Yine aynı müzede bulunan Alexis de Chateauneuf tarafından tasarlanan “Abendroth'un Odası” bir konağın parçasıdır ve tavadaki süslemeler ile birlikte sergilenmiştir.

Şekil 2.11. Hamburg’daki El Sanatları Müzesi’nde (MKG) sergilenen 1899 civarında Damon ve Colin firmaları tarafından tasarlanan “Mobilyalı Cumbalı Pencere” solda, 1832-36 yılları arasında Alexis de Chateauneuf tarafından tasarlanan “Abendroth'un Odası” sağda.

Kaynak: Mobilyalı Cumbalı Pencere ve Abendroth'un Odası, URL 9.

Modern iç mekan, arzu nesnesine dönüşme sürecinde yapıdan bağımsız, mimari çevrenin geri planda olduğu tiyatro seti yaklaşımının kendini teşhir etme gücünden faydalanmıştır.

Victorya iç mekanının modern olduğuna herkes inanmıyordu. Birkaç ilerici mimar ve tasarımcı, rahat, burjuva Viktorya tarzı oturma odasını, başarmaya çalıştıkları her şeye karşıt olarak görmeye başlamıştı bile. Tasarım reformcusu Charles Eastlake, bu konuda 1868'de yazdığı “knick knacks” ifadesiyle, oturma odasına veya yatak odasına giden o heterojen modern çöp yığınına kastedmişti. Sanat eleştirmeni John Ruskin, Viktorya dönemi salonunun aşırılıkları olarak gördüklerini eşit derecede görmezden geldi. Daha sonra, yüzyılın başında, Viyanalı mimar ve eleştirmen Adolf Loos, Viktorya dönemi döşemecisinin

çalışmalarını aynı derecede küçümsedi. “Hepimizin hâlâ iliklerimize kadar hissedebildiğimiz bir terör saltanatıydı” diye yazdı. (Sparke, 2008: s.22). Modern iç mekanın biçimlenişinde rol oynayan bir diğer yaklaşım yine tiyatrodan doğmuş ve mimarlık alanında da karşılığını bularak yapı kabuğu ve iç mekanı bütünleştirmeye çalışan *Gesamtkunstwerk* yaklaşımıdır.

2.2.Modern İç Mekan ve Gesamtkunstwerk (Bütünsel Sanat Eseri) Yaklaşımı

Modern iç mekanın oluşumunda sadece iç mimari alandaki “tiyatro seti yaklaşımı” değil mimari alanda da önemli bir yere sahip olan *Gesamtkunstwerk* yaklaşımı da önemli bir yere sahiptir. *Gesamtkunstwerk* yaklaşımı da tıpkı “tiyatro seti yaklaşımı” gibi tiyatrodan ödünç alınmıştır. Ancak aralarındaki fark büyüktür. “Tiyatro seti yaklaşımı”nda, iç mekan için mimari çevre geri planda iken, *Gesamtkunstwerk* yaklaşımında, iç mekanı yapının dış kabuğu ile birlikte ele alır. *Gesamtkunstwerk* yaklaşımı mimarlar tarafından tercih edilirken, tiyatro seti yaklaşımı daha çok iç mimarlar tarafından tercih edilir. Bu tez kapsamında *Gesamtkunstwerk* yaklaşımı ikincil plandadır.

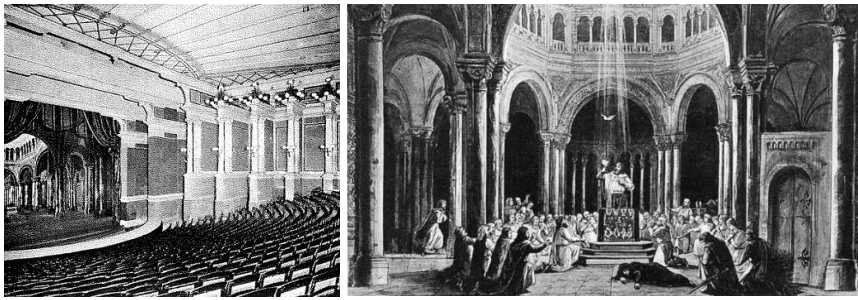
“19. yüzyılın sonunda tiyatro, büyük ölçüde kendisinden önceki dönemlerin mantıklı ve doğal sonucu olarak gelişmişti. Ancak 1875’ten sonra çeşitli yazarlar ve yönetmenler geçmişle bağı kopardılar ve modern tiyatroyu başlattılar. Yine de, başlarda değişiklikler, asal olarak hala uygulamada olan eğilimlerin pekiştirilmesinden ibaretti. Richard Wagner tek bir sanatçı bilinci ile yaratılmış *Gesamtkunstwerk* anlayışı için kuramsal tabanı oluşturdu. Saxe-Meiningen ise yapımın tüm etmenlerinin birleşik bütün içinde kaynaştırabilen, tüm gücü elinde bulunduran, tam yetkili yönetmenin değerini gösterdi. Oyun yazarlığında İbsen, gerçekçiler tarafından belirlenen hedeflere ilk ulaşan ve izleyiciyi tiyatrodaki yeni bir çağın başladığının ayırımına ilk vardırandır” (Brockett, 2000: s.489).

Tiyatroda yönetmenin ortaya çıkışı, sadece tiyatro insanlarının bir oyunu yönetmek üzere sahnede yer alması olarak anlaşılmamalıdır. Çünkü yönetmenin liderliğiyle eş zamanlı olarak oyuncunun rolü icra etme biçimi, dekor, kostüm ve ışık tasarımının sahne tasarımı çerçevesinde birleşerek oyunun atmosferini yaratmasıyla oyuna katkısı ve tüm tiyatro etkinliğini içine alan dış kabuğun yani tiyatro mekânının oyuncuların yer aldığı sahnenin ve seyircilerin yer aldığı tribünün birbiriyle ilişkisi sorgulanmaya başlanmış, her biri uzmanlık

alanı gerektiren farklı disiplinlerin tiyatro çatısı altında birleşerek kolektif bir çalışmayla seyirciye sunulmasına zemin hazırlanmıştır.

“Wagner için müzik dramının etkili olması gösterime ve aynı zamanda da besteye dayanıyordu. Tüm parçaları bir sentez içinde, bir *Gesamtkunstwerk*'e dönüştürmek için yazar-bestecinin, yapımın her bir unsurunu denetlemesi gerektiğini söylüyordu. Bu düşüncelerden, güçlü yönetmene ve birleşik yapıma duyulan gereksinimin irdelendiği modern kuramın büyük bir bölümü filizlenecekti” (Brockett, 2000: s.490). Kelime anlamı “bütünsel sanat eseri” anlamına gelen *Gesamtkunstwerk*, resim, müzik, mimari, edebiyat vb. dahil olmak üzere her tür sanatın birbiriyle ilişkili tek bir konu, proje ve çalışmada harmanlanabileceği fikridir. Sözen ve Tanyeli'ye göre; “Aynı üslup ve sanatsal anlayışla gerçekleştirilmiş resim, heykel, bezeme, mobilya ve diğer uygulamalı sanat yapıtlarının bir mimarlık ürününün bünyesinde bütünleşip bir araya gelişi, bu tutumla oluşturulmuş sanat yapıtı” olarak tanımlanmıştır (Sözen ve Tanyeli, 2003: s.90). Sevda Şener, Richard Wagner'in bu düşüncesini şöyle açıklamıştır: “Richard Wagner, bu kadar üstün bir işlevi olan sanatın, türlerin tek tek her biri ile değil, ortaklaşa çabasıyla ortaya çıkabileceğini ve yaşamı en iyi biçimde ifade edebileceğini ileri sürmüştür. Wagner' e göre geleceğin sanatı, bir ortak sanat ürünü, bir *Gesamtkunstwerk* olmalıdır. Birleşik sanat, en ideal sanattır. Tiyatroda plastik sanat düzeni, ışıklama, dekor, müzik ve dramatik metin uyumlu bir bileşim meydana getirir” (Şener, 2000: s.222).

Wagner'in uygulamaları tiyatro mimarisi üzerinde özellikle etkili olmuştur. Müzik dramına ev sahipliği yapacak yeni bir tiyatro binası biçimi yarattı.19. yüzyılın sonlarına doğru Richard Wagner, geliştirdiği *Gesamtkunstwerk* anlayışının bir devamı olarak 1876' da mimar Otto Bruckwald ile birlikte Bayreuth'ta “Festspielhaus” adlı bir opera binası tasarladı (Brockett, 2000: s. 490).

Şekil 2.12. Bayreuth Festspielhaus'un seyir yeri ve sahnesi. Sahnede Parsifal'ın Max Brückner tarafından tasarlanan dekoru.

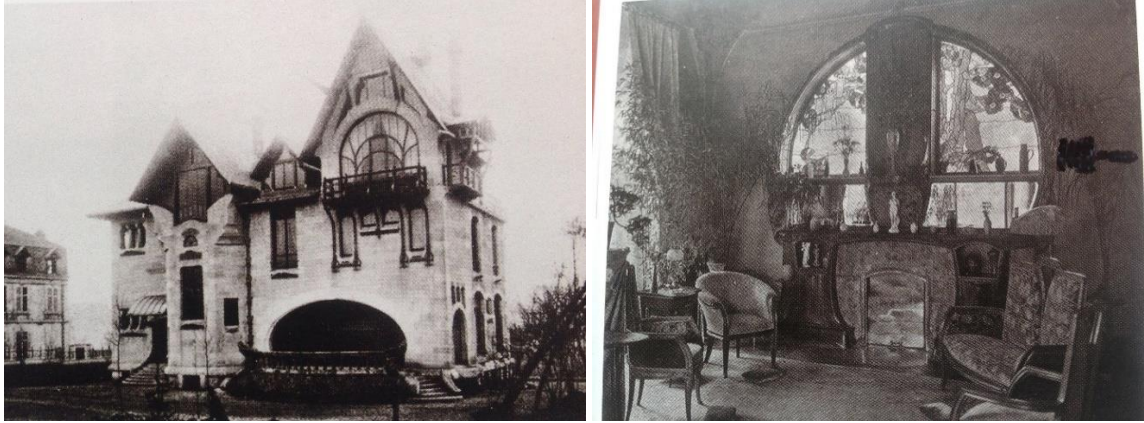
Kaynak: Brockett, 2000: s. 491.

Terimin mimari bir bağlamda kullanılması, mimarın binanın bütünlüğünün (kabuk, aksesuarlar, mobilyalar ve peyzaj) tasarımından ve gözetiminden sorumlu olduğu gerçeğine işaret eder. *Gesamtkunstwerk*'te bütünlük tasarlanır ve sonuç uyum ve birliktir.

Gesamtkunstwerk, Art Nouveau sanatçıları için önemliydi. “Art Nouveau, 1895-1905 yılları arasında Avrupa ve Amerika’da mimarlıktan başlayarak tüm sanat disiplinlerinde egemen olmuş bir üsluptur. Üsluplaştırılmış bitkisel-eğrisel bezeme anlayışı, bu üslubu benimseyen tüm ülkelerde genel kabul görmüştür” (Sözen ve Tanyeli, 2007, 27). Tarihiçi Robert L. Delevoy, Art Nouveau'nun esasen dekoratif bir eğilimi temsil ettiğini ve dolayısıyla mimari *Gesamtkunstwerk* fikrine katkıda bulunduğunu söylemiştir (URL 10).

Art Nouveau'yı benimseyen Belçikalı Victor Horta ve Henry Van de Velde , Katalan Antoni Gaudi, Fransız Hector Guimard , İskoç Charles Rennie Mackintosh , Avusturyalı Josef Hoffmann , Rus Alman Franz Schechtel ve diğer birçok mimar da iç mimar olarak görev yaptı. Ayrıca, Art Nouveau başyapıtlarının çoğu farklı alanlardan sanatçıların işbirliğinin sonucuydu (URL 10).

Fransa'nın Nancy kentindeki Villa Majorelle (1901-1902), mimar Henri Sauvage , mobilya tasarımcısı Louis Majorelle , seramikçi Alexandre Bigot ve vitray sanatçısı Jacques Grüber tarafından yaratıldı .

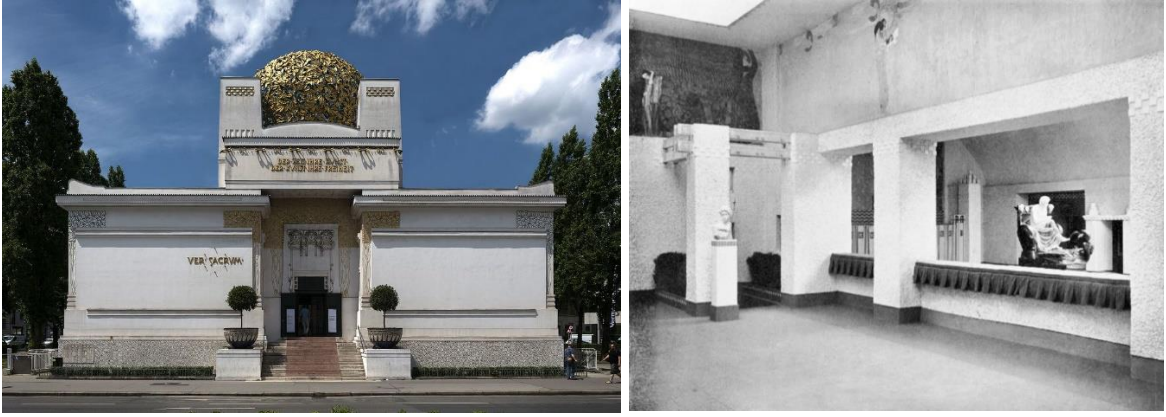

Şekil 2.13. 1901-1902'de mimar Henri Sauvage tarafından tasarlanmış ve inşa edilmiş olan Villa Majorelle.

Kaynak: Villa Majorelle, URL 11.

Ortaya çıktığı her ülkede çeşitli özgün ve yerel nitelikler gösteren Art Nouveau, farklı adlar almıştır. Art Nouveau Avusturya’da “Secession Stil” olarak karşılık bulmuştur. 1897’de Viyana Secession Sanatçılar Birliğini kuruldu ve hareketinin öncüsü Gustav Klimt olurken; Mimar Joseph Maria Olbrich, Koloman Moser ve Josef Hoffmann da kendisinin

yanında yer almıştır. Joseph Maria Olbrich'in Viyana Secession Binası, hareketin Avusturya'daki en karakteristik mimari eserleridir.1901 yılının yazında Viyana Secession Sanatçılar Birliği, Secession Sergisini düzenlemişlerdir. Serginin amacı, mimarlık, resim, heykel ve müzik gibi farklı sanat dallarını ortak bir tema altında birleştirmek, tüm bu eserlerin karşılıklı etkileşiminden bir "bütünsel sanat eseri" yaratmak olmuştur. Sergide Gustav Klimt'in, salonun üç duvarını kaplayan Beethoven Frizi'ne ek olarak; Alfred Roller, Adolf Böhm, Ferdinand Andri ve diğer birçok sanatçının duvar resimleri ve süslemeleri yer almıştır (Sürmeli, 2021).

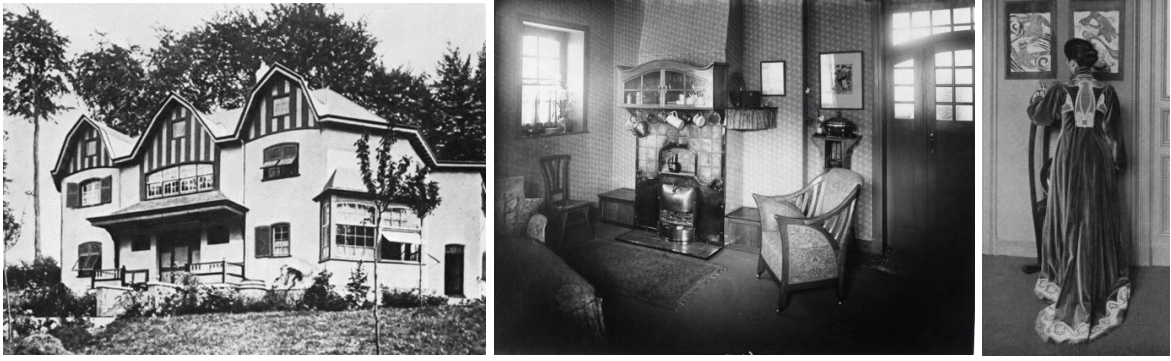
Şekil 2.14. 1898'de Joseph Maria Olbrich tarafından tasarlanan Secession Binası solda, 1902'de düzenlenen Secession Sergisi sağda.

Kaynak: Sürmeli, 2021: s.99-102.

19. yüzyıl sanatçılarının bir tutkusu, her şeye birleştirici bir tasarım empoze etmek, sanat biçimini ve güzelliği tüm yönleriyle vermektir. Onlara göre her şey aynı stili yansıtmalıydı. Bauhaus da *Gesamtkunstwerk* fikrini "temel" olarak benimsedi. *Gesamtkunstwerk* fikrini benimseyen mimarlar arasında Peter Behrens, Michael Graves, Michael de Klerk, Greene kardeşler (Charles ve Henry), Joseph Hoffmann, Charles Rennie Mackintosh, Joseph Maria Olbrich, Gerrit Rietveld, Henry van de Velde, Frank Lloyd Wright'ı gösterebiliriz (URL 12).

Avusturyalı Henry van de Velde (1863-1957) "bir mimar ve tasarımcı olarak ilk çıkışını 1895'te Brüksel yakınlarındaki Uccle'de kendisi için bir ev tasarlayıp inşa ettiğinde yaptı. Çünkü Van de Velde, evi çatal bıçak takımı da dahil olmak üzere tüm mobilyalarıyla bütünleştirmenin yanı sıra, karısı için tasarladığı elbiselerin akıcı formlarıyla bütün *Gesamtkunstwerk*'i tamamlamaya çalıştı.

Villa Bloemenwerf, binanın merkezini gün ışığı ile dolduran bir ışık kuyusu etrafında tasarlandı. İç dekor, minimalist olmakla birlikte, en küçük ayrıntılara dikkat edilerek çok rafine edilmiştir. Van de Velde bunun için birkaç mobilya tasarladı ve duvarları stilize çiçeklerle kaplayan İngiliz duvar kağıdını seçti (URL 13).

Şekil 2.15. Henry van de Velde'nin Brüksel yakınlarındaki Uccle'de kendisi için tasarlayıp inşa ettiği ev ve karısı için tasarladığı elbise.

Kaynak: Villa Bloemenwerf, URL 13.

Avusturyalı mimar ve mobilya tasarımcısı Josef Hoffmann (1870-1956), Wiener Werkstatte'nin çatal bıçak takımlarını ve cam eşyaları tasarladığı Palais Stoclet'te (1905, Brüksel) ayrıntılara verdiği önemi gösterdi.

Şekil 2.16. Josef Hoffmann tarafından tasarlanan Palais Stoclet.

Kaynak: Plais Stoclet, (URL 14).

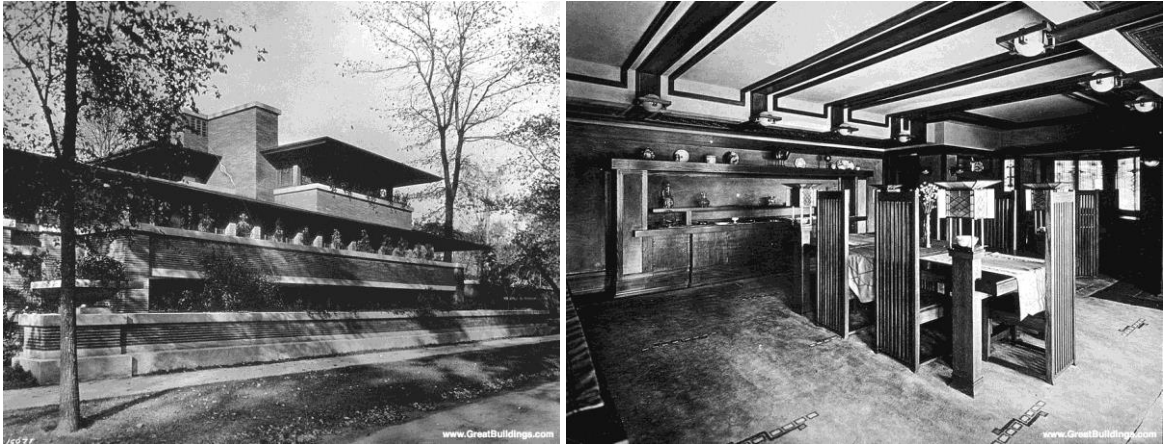
Hollandalı mimar Gerrit Rietveld (1888-1964), Utrecht'teki Schröder Evi'nde (1924) bitmiş De Stijl akımında uygun bir yapıdır, mobilya ve her şeyi ile tasarlanmış bir yapıdır.

Şekil 2.17. Gerrit Rietveld tarafından tasarlanan Utrecht'teki Schröder Evi.

Kaynak: Schröder Evi, (URL 15).

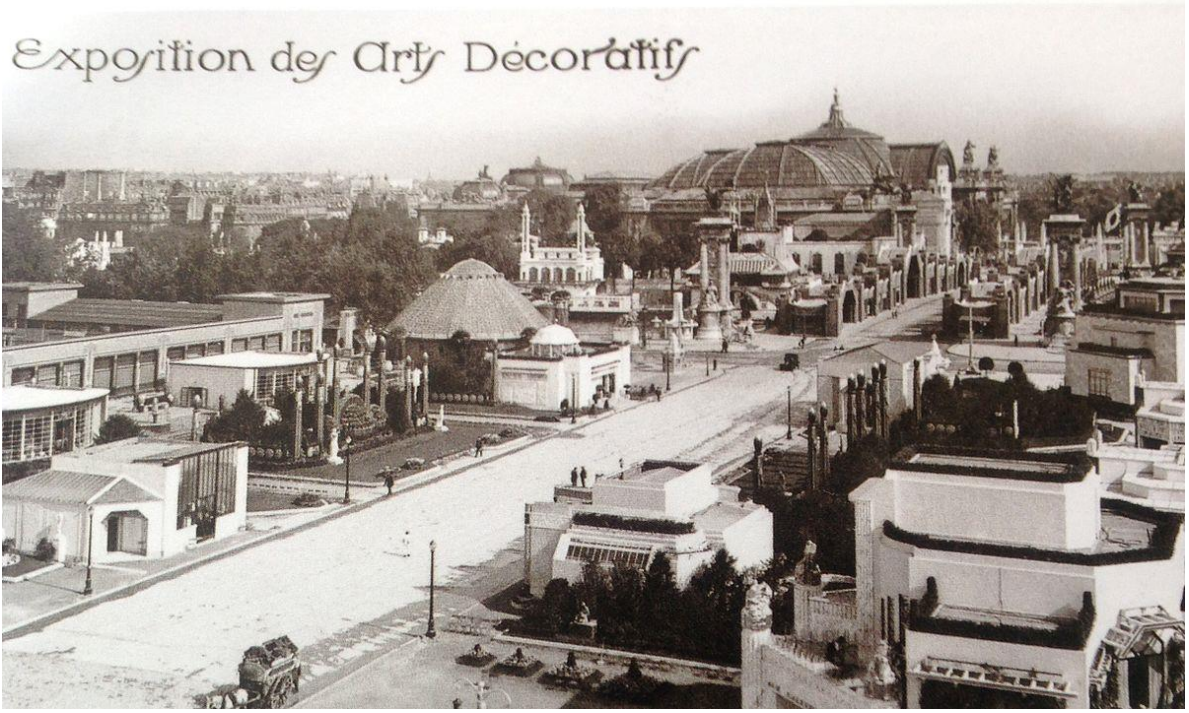
Frank Lloyd Wright'da (1869-1959) *Gesamtkunstwerk*'e yürekten inanıyordu. “Bütünsel Sanat Eseri” olan bir *Gesamtkunstwerk* vizyonunu tasarlamak ve gerçekleştirmek için ustalardan ve teknisyenlerden oluşan bir atölyeyi dikkatle bir araya getirdi. Bu ekipte mühendis Paul Mueller, peyzaj mimarı Wilhelm Miller, marangoz George Niedecken, mozaik tasarımcısı Catherine Ostertag, heykeltıraş Richard Bock ve Alfonso Fanelli ve Wright'ın cam ve cam imalatçısı olarak görev yapan yetenekli Orlando Gianni vardı (URL 12).

Şekil 2.18. Frank Lloyd Wright tarafından tasarlanan Robie House.

Kaynak: Robie House, (URL 16).

1908-1910 yılları arasında tasarlanan ve inşa edilen Robie House'ta Frank Lloyd Wright, mobilyalar, aydınlatma armatürleri ve vitray pencereler de dahil olmak üzere tüm tasarımın mülkiyetini aldı.

Şekil 2.19. 1925 Uluslararası Modern Dekoratif ve Endüstriyel Sanatlar Sergisi ve Le Corbusier'in l'Esprit Nouveau.

Kaynak: l'Esprit Nouveau, (URL 17).

1925 yılında Fransa'nın Paris kentinde düzenlenen Uluslararası Modern Dekoratif ve Endüstriyel Sanatlar Sergisi için inşa edilmiş bir model ev olan Pavillon de l'Esprit Nouveau İsviçreli mimar Le Corbusier tarafından tasarlanmıştır. Tamamen endüstriyel malzemelerden (beton, çelik ve cam) inşa edilen Le Corbusier'in pavyonu, sergiyle aynı zamana denk gelecek şekilde yayımlanan "The Decorative Art Of Today" kitabında yeni, modern "çıplak adam" (l'homme tout nu) için tasarlanmıştır. Le Corbusier binayı tasarlarken, sergiye hakim olan Art Deco tarzından ayrıldı, işlevi vurguladı, dekorasyonu büyük ölçüde azaltmaya çalıştı ve fuar alanındaki diğer pavyonlarla tam bir tezat oluşturdu. Bu tezatlık iç mekanlarda da vardı. Le Corbusier'in belirttiği gibi "dolap imalatçılarının mobilyalarını" ortadan kaldırdı (Palermo, 2014: s.241-246). Evin içindeki dolap, raf, çekmece gibi

depolama ünitelerinin neredeyse tamamı yapı kabuğuyla bütünleşik birer donatı olarak ele alınmıştır; yapı ile bütünleşemeyen hareketli mobilyalar ise Le Corbusier için seri-üretilmiş birer “oturma makinesidir” ve birer mobilya olmaktan daha çok yapı için birer “donanımdır” (equipment) (URL 1). Açılış konuşmasında Le Corbusier şunları söyledi;

“Pavyonumuz [...] mimari olacak, dekoratif sanat değil; hatta bu katı niyet sayesinde anti-dekoratif bir sanat tavrına sahip olacaktır. Seyrek süslenmemiş mobilyalara, işlevsel amaçlarını vurgulamak için “ekipman” adını vermiştir. Bu nesnelere gözün önüne geçerek ziyaretçinin evin mimari biçimlerine ve sanata (evdeki tek el yapımı ürünler): Picasso, Lipchitz, Ozenfant ve Le Corbusier'in tablo ve heykellerine odaklanmasını sağladı. Le Corbusier'e göre, makineler çağında sanat, insan ifadesinin en yüksek biçimiydi. Seri üretilemeyen “çıkarsız bir nesne”, pratik bir işlev görmez, ancak ruhu tatmin eder” (Palermo, 2014: s.243).

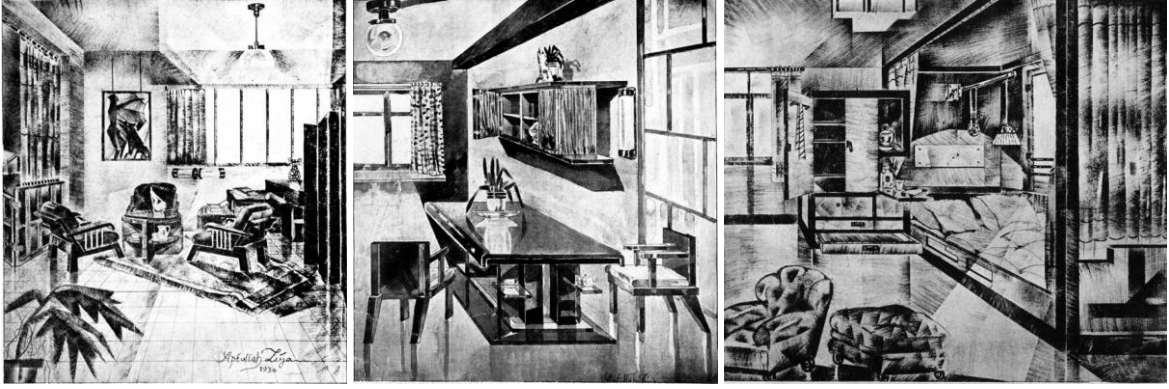
Gesamtkunswerk anlayışı yukarıda verilen örneklerden de anlaşılacağı üzere yapıyı bütün olarak ele alır. *Gesamtkunswerk* anlayışında yapı kabuğu ve iç mekan bütünleşince iç mekandaki bireysel izler ortadan kalkar. Anonim, herkese ait olabilecek beyaz duvarlı, sabit mobilyalı, hiçbir şekilde kendi uzun dönem hafızamızdan anılar getirip koyamayacağımız mekanlar ortaya çıkar.

2.3.Türkiye’de Gesamtkunswerk ve Tiyatro Seti Yaklaşımı

Türkiye’de *Gesamtkunswerk*’i özellikle 1930’lu yılların başlarında Sedat Hakkı Eldem, Zeki Sayar, Aptullah Ziya, Celal Esat Arseven ve Seyfi Arkan gibi bazı Türk mimarlar da benimsemişlerdir ve mekânın içi ve mobilyalarıyla tümünü tasarlarlar. “*Arkitekt*” dergisinin 1931 yılında çıkan ilk sayısında dönemin ünlü mimarlarından Apdullah Ziya “*Binanın İçinde Mimar*” adlı yazısında mimarın evin dışıyla olduğu kadar içiyle de aynı şekilde hatta daha fazla ilgilenmesinin gereğini şu sözleriyle savunmuştur:

"Bugün artık bütün cihan teslim etmiştir ki mimar, evimizi yağmura, güneşe karşı bizi muhafaza için yapıp giden bir amele değildir, bize içtimai hayatımızda yol gösteren bir mütefekkindir. Evimizin dışıyla nasıl meşgul olmuşsa evimizin içiyle de aynen ve belki daha ziyade meşgul olur. Artık koltukçudan alınan hazır eşya ve möble ile evimizin içini dolduramayız" (Ziya, 1932, s. 14).

Ziya metninde mimarı, mekanın bütününden sorumlu olarak görür ve *Gesamtkunswerk* anlayışını işaret eder.

Şekil 2.20. Abdullah Ziya'nın "Binanın İçinde Mimar" adlı yazısında yer alan solda misafiri odası ve hol, ortada yemek odası, sağda yatak odası.

Kaynak: Ziya, 1932, s. 16-18.

Celal Esat Arseven'nin "Yeni Mimari" (1931) başlıklı metninde mimarın sorumluluk alanının genişlediğini ve *Gesamtkunstwerk* anlayışını şu sözleriyle vurgulamıştır:

"Yemek yedikten sonra kahve içmek için topluca oturulacak bir köşe, okumak için ziyası ve lambası tam yerinde rahat koltuklu bir yer, aile hanımının dikişini dikecek ve aynı zamanda mutfağına nezaret edecek bir köşesi, çocukların rahat oynayabilecekleri odaları, kendi nispetlerinde küçük sandalyeleri, masaları...velhasıl hep bu şeyler şimdiki kadar ihmal edilen cihazlardı. Bunlar artık mimarın vazifesi meyanına girdi. Ressam, heykeltıraş, doktor, iktisatçı ve idareci olmak mecburiyetinde bulunan bu günkü mimara bir de mobilyacılık vazifesi inzimam ediyor" (Arseven, 1931, s. 32).

Mimar Behçet Ünsal'da "Kübük Yapı ve Konfor" (1939) başlıklı metninde evin kendisiyle birlikte tasarlanan rafların, dolapların, büfelerin modern mimarının gerekliliklerinden olduğunu ve bunların mimarlarca tasarlanması gerektiğini söyler:

"Lâkin bu salon ne ferah. Fakat bu raflar bu dolaplar şu ışık tertibatı bu şömine her şey yerli. Salon adeta döşeli gibi Size yalnız bir divan, bir iki tabure ve bir koltuk koymak kalmıştır...şu çarşıdaki vitrinden seçerek aldığımız mobilya ve eşyalar doğrusu bu enteriyöre bu dekorasyona uymaz. Bu güzelim enteriyörü, renkleri nispetlerini bozmayacak şöyle rahat oturulur güzel eşyalarla süslemelisiniz. Yoksa uygunsuz düşebiliyor. Hattâ bu güzellikleri bozabiliyor da. Eşyanın, mobilyanın konforu da, formu da bu yuvanın bu yapının konfor ve form duygularına uyması lâzımdır. Bunların da mimar elinden çıkmış olması lâzımdır" (Ünsal, 1939: s.61).

Mobilya ihtiyacını "Mobilya Meselesi" başlıklı metninde vurgulayan Zeki Sayar'da mimarlarında mobilya ile ilgilenmesi gerektiğini söyler:

“Mobilya kreasyonu ile başka memleketlerde, mimarlar bile meşgul olmaktadırlar. Bazı mimarların yarattıkları güzel mobilya aksamına mimarî literatürde, hemen daima tesadüf kabildir” (Sayar, 1950: s.64).

Sedat Hakkı Eldem “*Mobilya*” (1931) başlıklı metninde bu konuda şunları söylemiştir.

“Memlekette yapılan inşaatın ekserisinde olduğu gibi hâlâ basma kalıp, üzerinde fikir yorulmamış, bizi tatmin edemiyen mobilyaları kullanıyoruz. İhtiyaçlarımız mütemadiyen değişip yenileştiği ve başka memleketlerde günün şekilleri ve günün konforu arandığı bir devirde biz yine işçinin ve tüccarın bize münasip gördüğü eşyalarla iktifa ediyoruz. Mobilyaya vereceğimiz paranın zevkimize ve ihtiyacımıza uygun, aynı zamanda da sade ve iktisadî için şekillerini mimar tespit etmelidir” (Eldem, 1931: s.273)

Kendisiyle yapılan bir söyleşide Eldem;

“Aslında, mimar bütün yapı faaliyetiyle ilgili olmalıdır. Yoksa mimar, bu mühendisin işi, şu betonarmecinin işi diyerek elini birtakım konulardan çekmemelidir. Ama bugünkü yapı tekniği o kadar ilerlemiştir ve o kadar ayrıntıları vardır ki tek insanın bütün bunlara hâkim olmasına imkân yoktur. Ama bunları anlar bir şekilde yetiştirilmiş olması gerekir. Onun için bu dediğimiz işlerin hepsi hakkında bilgi sahibi olması lazımdır.” diyerek mimarın tasarımlarında bütüncül tasarım anlayışını benimsemeleri gerektiğini vurgulamıştır” (Eldem, 1973: s. 5-11).

Hiç kuşkusuz Eldem’in tasarımları içinde bütüncül tasarım anlayışına en fazla uyan eseri Yalova Termal Oteli’dir. Yalova Termal Oteli’nde (1934-37) döşemelik kumaş ve halılardan mobilyalara, aydınlatma elemanlarından kapı, pencere ve kulplara kadar her şeyi Eldem tasarlamıştır. Eldem anılarında bu eseri ile ilgili şöyle açıklamıştır:

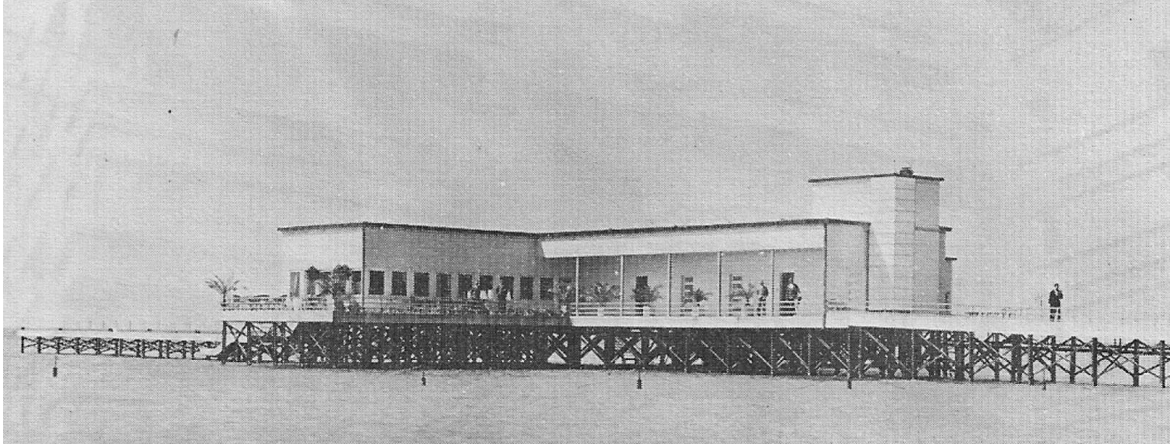
“...Ve bu binada da istediklerimi bir dereceye kadar realize etme imkânını buldum. Binanın tamamı ile iç mobilyasını ve dekorasyonunu yapmak imkânını buldum. Ve bu şekilde meydana gelen bir bina tam tasavvur ettiğim şekilde modern bir Türk mimari eseri oldu” (Aysel, 2008: s. 90).

Şekil 2.21. Yalova Termal Oteli iç mekan görselleri.

Kaynak: Yalova Termal Oteli, Sedat Hakkı Eldem, Arkitekt (1938).

Seyfi Arkan'da *Gesamtkunstwerk* benimseyen mimarlardandır. Arkan, mimarlığın yanında iç mekan ve mobilya tasarlamış, peyzaj tasarımı yapmış, kısacası mimarlığın her konusuyla ilgilenmiştir. Bütüncül yaklaşımına toplumsal gereksinmelere yönelik bir içerik katabilmesi onu Cumhuriyet Dönemi'nin önde gelen mimarlarından biri yapmıştır. Florya Deniz Köşkü Arkan'ın *Gesamtkunstwerk* anlayışı ile tasarladığı yapılardan biridir.

Şekil 2.22. Florya Deniz Köşkü ve iç mekan görselleri.

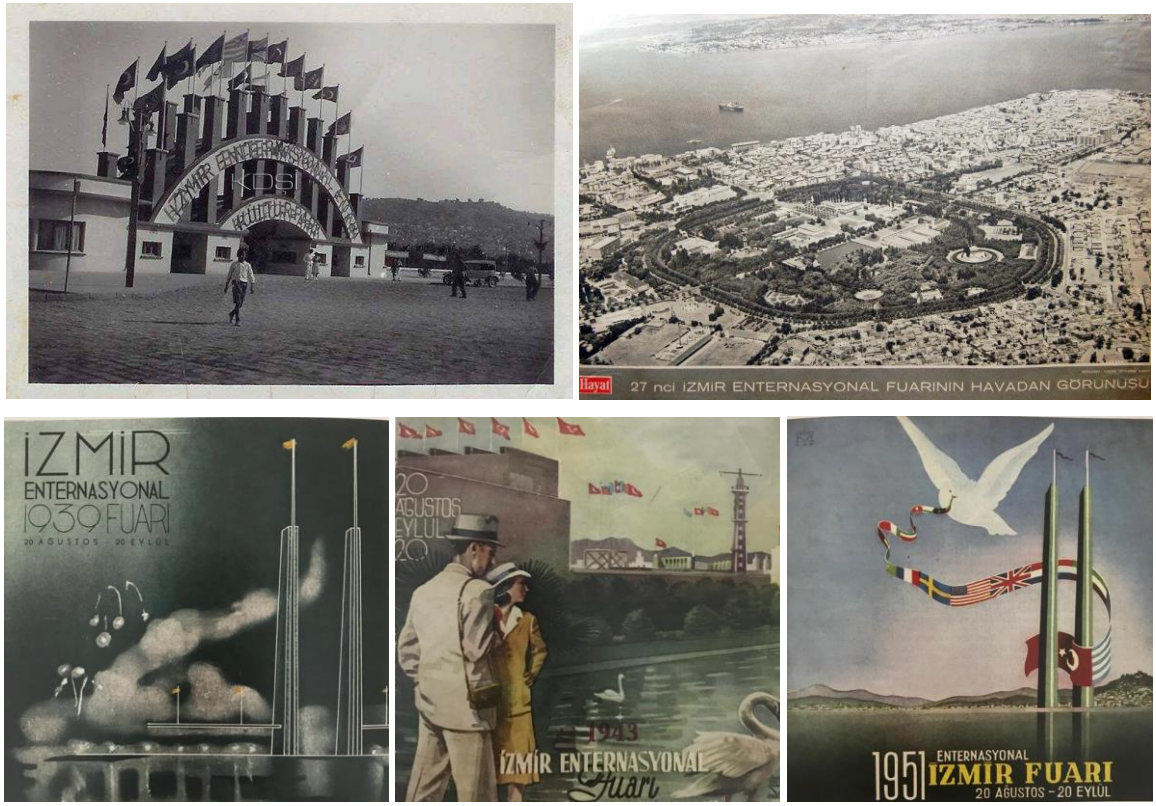
Kaynak: Florya Deniz Köşkü, (URL 18).

İç mekanı yapının dış kabuğu ile birlikte ele alan *Gesamtkunstwerk* yaklaşımı mimarlar tarafından tercih edilirken, mimari yapıdan bağımsız “tiyatro seti yaklaşımı” daha çok iç mimarlar tarafından tercih edilir.

Türkiye’de iç mimarlık eğitiminin temelleri 1923 yılında Sanay-i Nefise Mektebi bünyesinde Tezyinat (süsleme) bölümünün kurulmasıyla atılmıştır. Sık sık adı değişen (dahili tezyinat, dahili mimari, iç mimarlık gibi...) iç mimarlık bölümü (Ünsal Gülmez ve Görgül, 2015: s.249) Türk-Alman işbirliği ile 1957 yılında Tatbiki Güzel Sanatlar Akademisi’nin (bugünkü adıyla Marmara Güzel Sanatlar Üniversitesi) kurulmasıyla varlığını güçlendirmiştir (Gürel, 2014: s.21).

Cumhuriyetin kuruluşunu takiben, ülkenin içinde bulunduğu savaştan yeni çıkmış bir toplumun kıtlık ve yoksullukla mücadele ettiği ve hızlı bir kendine gelme çabası içine girdiği yıllarda yazılı ve görsel basının Batılılaşmayı “modern ev ve mobilya” üzerinden teşvik eden anlayışının, görece elit bir zümre dışında toplumun diğer kesimlerinde pek de karşılık bulamadığı bir ortamda , iç mimarlık mesleğinin çoğunlukla sergi, pavyon ve fuar

stantlarının tasarımı alanında kendine bir uygulama zemini bulabildiği gözlemlenir (Ünsal Gülmez ve Görgül, 2015: s.248). Bu noktada İzmir Enternasyonel Fuarı önemli bir yere sahiptir. Erken cumhuriyet döneminden başlayarak, başta İzmir Fuarı olmak üzere, tüm Türkiye’de ve hatta uluslararası arenada ülkemizi temsil etmek üzere tasarlanan fuar sergi ve pavyonlar o dönemde ev için bir lüks olarak algılanan dekorasyon kavramının ya da giderek daha da özelleşen bir ifadeyle iç mimarlık mesleğinin kamusal alanda asri beğeni inşa etmesine ortam sağlamış ve aracılık etmiş; mesleği elitist zengin bir sınıfın hegemonyasından çıkarıp kamusal alana taşıyarak daha kitlesel hale getirilmiştir (Ünsal Gülmez ve Görgül, 2015: s.253) ve okullarda adeta eğitimin bir parçası olmuştur.

Şekil 2.23. İzmir Enternasyonel Fuarı ve Afişleri.

Kaynak: Akçura, 2009.

O yıllarda iç mimarlık yerine dekorasyon, iç mimar yerine dekoratör kelimesi kullanılıyordu. Fakat bu kavram iç mimarlık ile örtüşmüyordu çünkü dekorasyon mobilya ve diğer mekan donatılarının seçimine ve kimi zaman da üretime dayalı bir içeriğe işaret eder. Dolayısıyla İzmir Fuarı henüz tanımını ve sınırlarını belirleme, başka bir deyişle kendini inşa etme aşamasında olan ve mimarlık tarafından çoğu kez göz ardı edilen, “topyekün tasarım anlayışı” içerisinde varlık nedeni sürekli sorgulanan iç mimarlık

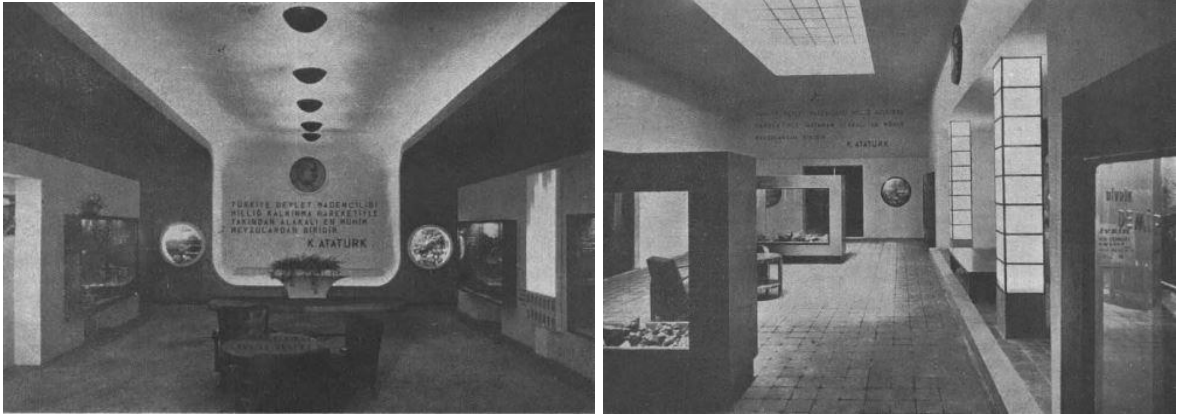
mesleğinin ülkemizdeki gelişim yıllarında, nadir uygulama alanlarından biri olmuştur (Ünsal Gülmez ve Görgül, 2015: s.248).

Güzel Sanatlar Akademisi'nin "Teyzini Sanatlar" bölümü 1935 yılında hala ciddiye alınmamaktan şikayetçidir. Naci Sadullah'ın *Yedigün* dergisi için yaptığı bir röportajda, durumu akademi muallimlerinden İsmail Hakkı Oygur şöyle anlatıyor:

"Maalesef; teyzini sanatlar şubesi çok mağdur kalmıştır. Mesela şehir tiyatrosu; türk dekoratörlerini aramaya zül sayar ve dekorlarını bir rus'a yaptırır. Reklam resimleri yaptıracak ticarethaneler, hatta milli müesseseler, Türk afişçilerine müracaat etmezler" (Akt: Akçura, 2009; s.216)

Akademide iç mimarlık eğitimine öncülük eden İsmail Hakkı Oygur, Vedat Ar ve Hayati Görkey gibi önemli isimler ile birlikte sonraki kuşaklardan Gevher Bozkurt, Sadi Öziş, Erdoğan Aksel, Önder Küçükerman, Mazhar Resmor, Selehattin Refik Sırmalı, Turgut Zaim, Reşat Sevinçsoy gibi isimler iç mimarlık mesleği için önemli bir yere sahiptirler.

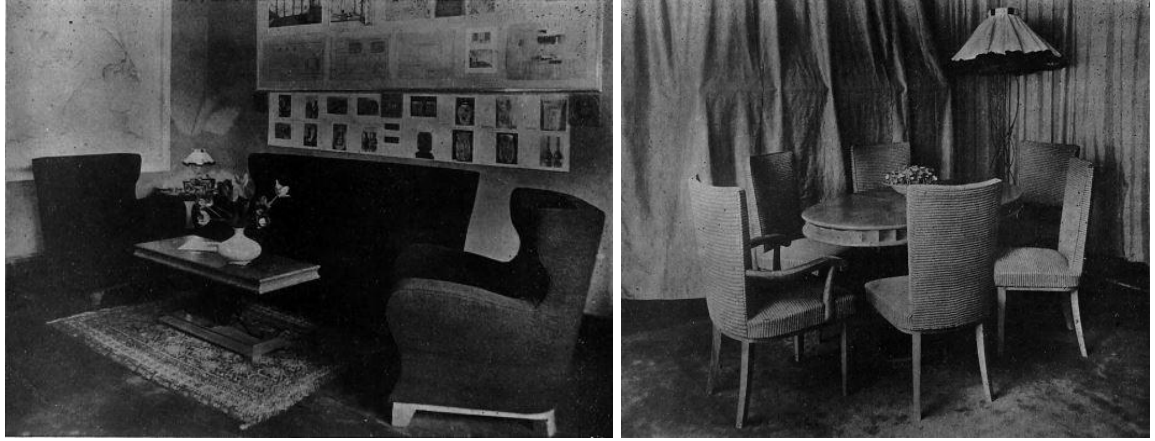
İsmail Hakkı Oygur yüzeyleri süslememiş, firma kurumsal kimliğini yansıtacak bir atmosfer kurgulayarak dekor üretmekten, mekânsal atmosfer tasarlamaya geçiş aşamasında iç mimarlık mesleğinin yetkin örneklerinden birini vermiştir (Ünsal Gülmez ve Görgül, 2015: s.269).

Şekil 2.24. 1938 yılında İsmail Hakkı Oygur'ın İzmir Fuarı için tasarladığı Etibank Pavyonu.

Kaynak: İzmir Fuarında Eti Bank Paviyonu, Oygur, 1938.

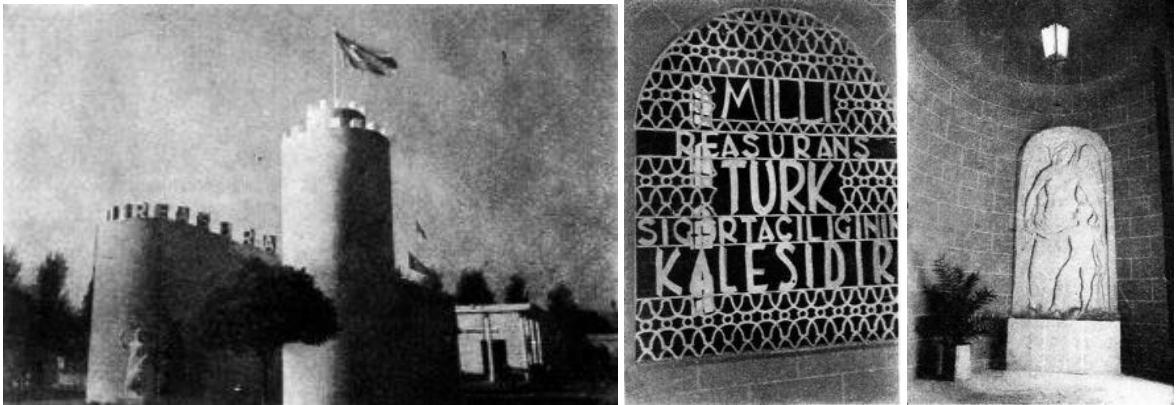
Oygur, Beyoğlu'ndaki atölyesinde bir sergi açmıştı her biri ayrı birer dekorasyon mevzuu teşkil eden çeşitli mobilya, kumaş, seramik parçaları teşhir etmişti. Bu sergi ile, evlerini döşemek isteyenlerin, mobilyacılar, tefrişat eşyası satan mağazalara gitmeden önce, istediklerini bir dekoratöre müracaat etmenin en yerinde bir hareket olduğunu izah etmek istemiştir (Oygur, 1941: s..250).

Şekil 2.25. 1941 yılında İsmail Hakkı Oygur'ın Beyoğlu'nda ki atölyesinde açtığı sergiden bir köşe ve oda takımı.

Kaynak: Bir Süsleyici Sanatlar Sergisi, Oygur, 1941.

Millî Reassurans Sigorta Şirketi 1944 yılında İzmir Fuarında bir pavyon yaptırmıştır, proje ve uygulaması Vedat Ar tarafından yapılan bu pavyona emniyet ve güvenin sembolü olan bir kale şekli verilmiştir. Plânda pavyonu gezenleri ayrı bir etki ayrı bir perspektifle karşılaştırmak ve onları meşgul etmek için çeşitli köşeler ve stantlar yapılmıştır (Ar, 1944: s.255).

Şekil 2.26. 1944 yılında Vedat Ar'ın İzmir Fuarı için tasarladığı Reassurans Sigorta Şirketi Pavyonu.

Kaynak: İzmir Fuarı'nda Reasürans Şirketi Pavyonu, Ar, 1944.

Tasarruf bilincini yerleştirmek ve yerli mal kullanımını özendirmek amacıyla Türkiye'de üretilen ürünlerin geniş kitlelerle aynı çatı altında bir araya toplandığı ve aynı zamanda satışta yapılan yerli malı sergileri açılmıştır.

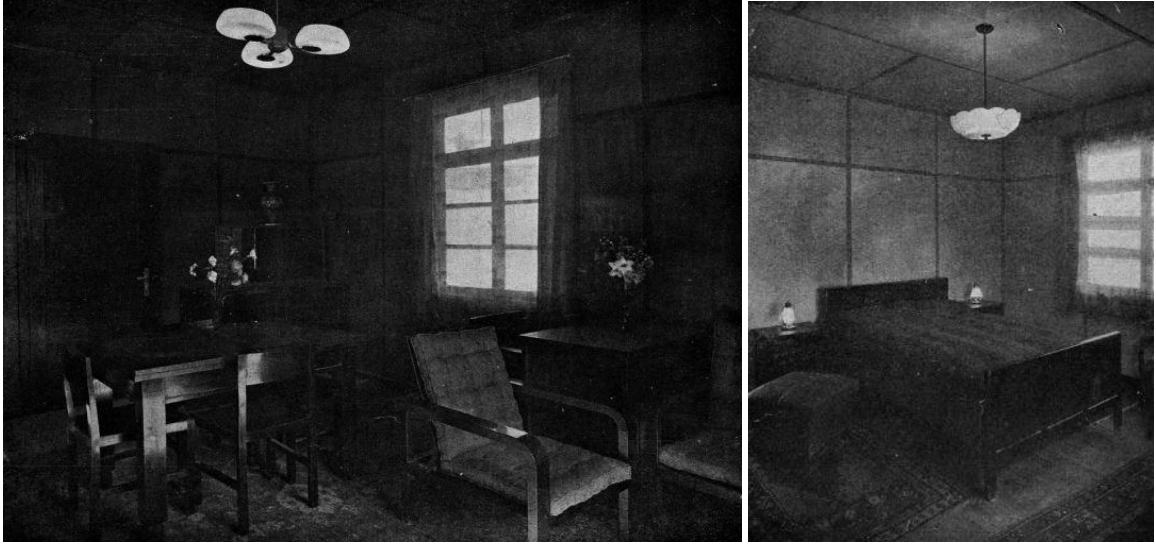

Şekil 2.27. Yerli malı sergi afişleri.

Kaynak: Yerli Malı Sergileri, (URL 19).

Bu amaçları gerçekleştirme doğrultusunda Ankara’da Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti tarafından “Ankara Sergi Evi” yaptırılmıştır. İstanbul’da Ankara’daki gibi özelleşmiş bir sergi binası yoktur. Sergi salonu olarak Galatasaray Lisesi’nin salonu kullanılmaktadır, stantlar lisenin bahçesine de taşar. Yerli malları sergileri sergilenecek ürünler, ürünlerin sergileneceği stantlar ve tanıtımın aracı afişler gibi farklı alanlarda tasarlama ve uygulama zemini hazırlamıştır. Dönemin dekoratör-iç mimarlarının tasarladığı bu sergi standları iç mekan tasarım tarihi açısından önemlidir.

Beşinci yerli mallar sergisindeki Zingal şirketinin Galatasaray mektebi bahçesinde sergilenen Zingal pavyonunun ve evinin tasarımı Mimar Sedat Emin ve Suat Nazım tarafından yapılmıştır. Yalın ahşap mobilyalar geleneksel el halılarıyla birlikte sergilenir.

Şekil 2.28. 1933'te Galatasaray Mektebi Bahçesinde sergilenen "Zingal Pavyonu ve Evi"nin Oturma, yemek ve yatak odası.

Kaynak: Zingal Pavyonu ve Evi, Emin ve Nazım, 1933.

"*Yerli Mallar Sergisi Galatasaray*" başlıklı yazıda "Vedat Ar'ın tasarladığı Türk endüstrisi salonuyla, Süngercilik T.A.Ş.'nin ressam Arif Dino tarafından tasarlanan modernist stantının dekorasyon bakımından güzelliği" dile getirilir (Anonim, 1935: s.201).

Şekil 2.29. 1935 yılında Galatasaray Mektebi'nin Bahçesinde sergilenen solda "Süngervilik Vitrini", sağda "Türk Endüstri Salonu".

Kaynak: Yerli Mallar Sergisi Galatasaray, Anonim, 1935.

Yerli malları sergilerinin dışında "Küçük Sanatlar Sergisi" ve "Sanat Okulları Sergisi" gibi sergiler de düzenlenmiştir. Melek Celal şu sözleriyle "Zamanımızın en ileri ve yeni anlayışı ile gerek mimarisi gerek dekorasyonu ve gerek gösterişi bakımından

mükemmel bir sergi mefhumunun idrakimize girdiği” sergilerin önemine vurgular (Celal, 1936: s.311).

Şekil 2.30. 1936 yılında Ankara Sergi Evi’nde açılan “Küçük Sanatlar Sergisi” sırasıyla Elisheri Pavyonu, Esas Antre ve Kadın Şapkaları Pavyonu

Kaynak: Küçük Sanatlar Sergisi, Celal, 1936.

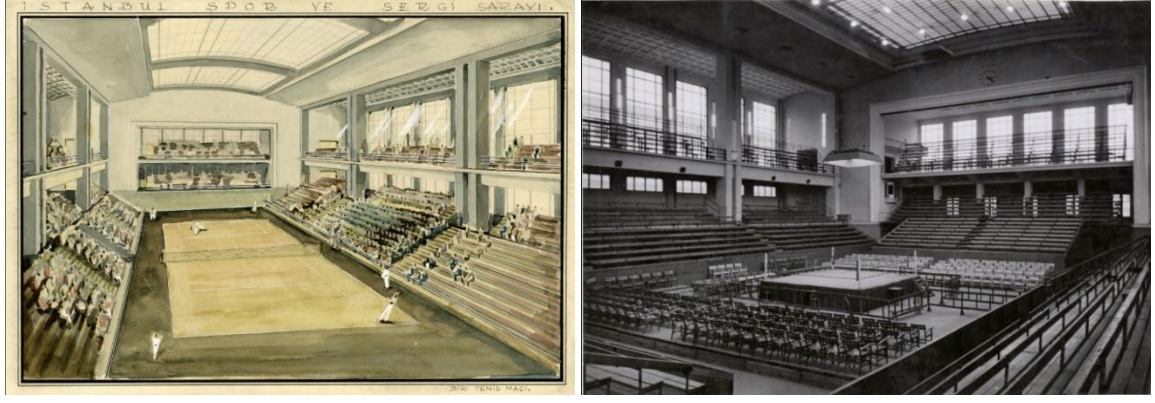
1938 yılında Ankara Sergi Evi’nde açılan Sanat Okulları Serginin genel tasarımı Mazhar Nazım Resmor tarafından yapılmıştır (Arkitekt, 1938: s.190). "Serginin amacı mesleki eğitime bağlı sanat okullarında ve kız enstitülerinde yetiştirilen gençlerin başardıkları işleri halka tanıtmak ve sanatkarlığa karşı yeni neslin sevgi ve ilgisini arttırmaktır" (Arkitekt, 1938: s.187).

Şekil 2.31. 1938 yılında Ankara Sergi Evi’nde açılan “Sanat Okulları Sergisi” sırasıyla Mobilyacılık, Demir Eşya ve Hasır ve Tahta işleri Bölümü

Kaynak: Sanat Okulları Sergisi, Anonim, 1938.

Daha sonra 1949 yılında mimarları Şinasi Şahingiray ve Fazıl Aysu olan İstanbul Spor ve Sergi Sarayı yapılmıştır. Spor ve Sergi Sarayı’nın olduğu bölgede, sergi için kalıcı veya geçici pavyonlar için yerler ayrılmıştır.

Şekil 2.32. İstanbul Spor ve Sergi Sarayı.

Kaynak: İstanbul Spor ve Sergi Sarayı, (URL 20).

İstanbul Sergisi Sümerbank Pavyonu'nun içinde teşhir salonundan başka komiserlik bürosu, sergide vazife görenlere mahsus iki yatak odası ve W. C. ile bir depo ve bir elektrik tablo dairesi, dışında ise yedi tane harici vitrin bulunmaktadır. Pavyon içindeki kumaş rafları, vitrinler ve bankoları ile tam teşkilatlı bir mağaza halindedir.

Şekil 2.33. İstanbul Sergisi Sümerbank Pavyonu dış cephe görüntüleri.

Kaynak: “Sümerbank” İstanbul Sergi Binası, Aysu, 1950.

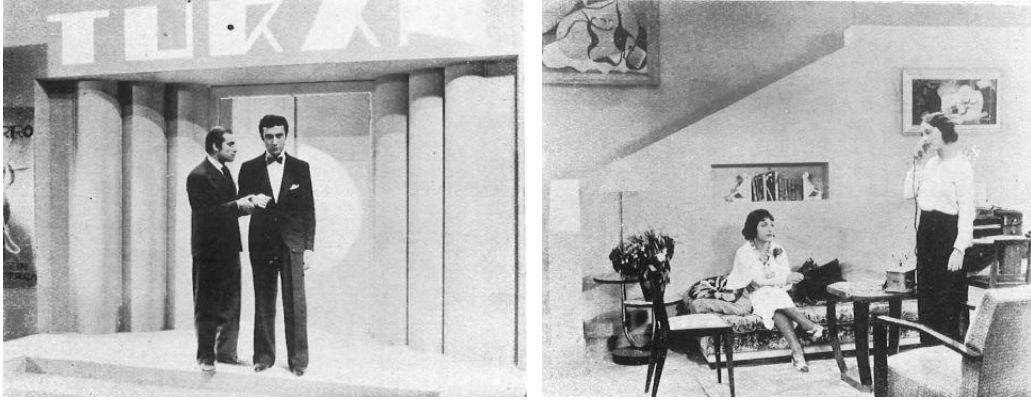
Şekil 2.34. Soldan başlayarak giriş bölümü, tekstil standı ve Filyos ateş tuğlası standı.

Kaynak: “Sümerbank” İstanbul Sergi Binası, Aysu, 1950.

Sergi, pavyon ve fuar stantlarının yanı sıra iç mimarlar filmler ve tiyatrolar için set ve sahne tasarımları da yapıyorlardı. . L. M. Süe'nin "Teyzini San'at" başlıklı yazısında ki şu sözleri bunu destekler niteliktedir;

"Dekoratörün hünere aynı zamanda iç mimari tezahürleri canlandırır, sinema ve tiyatro gibi muhtelif temsillerin dekorlarını, kostümlerini de hazırlar" (Süe,1941: s.262).

Vedat Ar İstanbul Sokakları, Karım Beni Aldatırsa gibi filmler için set tasarımı yapmıştır. Bu setlerde art deco mobilyalar, yalın yüzeyler karşımıza çıkmaktadır.

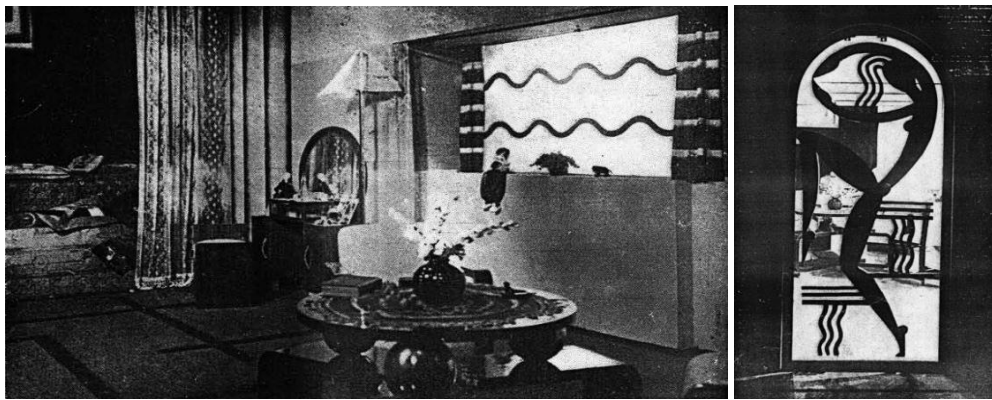

Şekil 2.35. 1931 yılında Vedat Ar'ın İstanbul Sokakları filmi için tasarladığı solda bar kapısı, sağda hol seti.

Kaynak: İstanbul Sokakları, Mortaş, 1932.

Vedat Ar "Yeni Film Dekorları" başlıklı yazısında "Karım Beni Aldatırsa" filmi için şunları söylemektedir;

"Bu senenin ikinci sayısında muvaffak eserlerini tanıdığımız dekoratör Vedatın « Karım Beni Aldatırsa » operet filmine ait ve dahili mimari noktai nazarından modern ve fantezi bir kıymeti haiz birkaç dekorunu takdim ediyoruz" (Ar,1932: s.260).

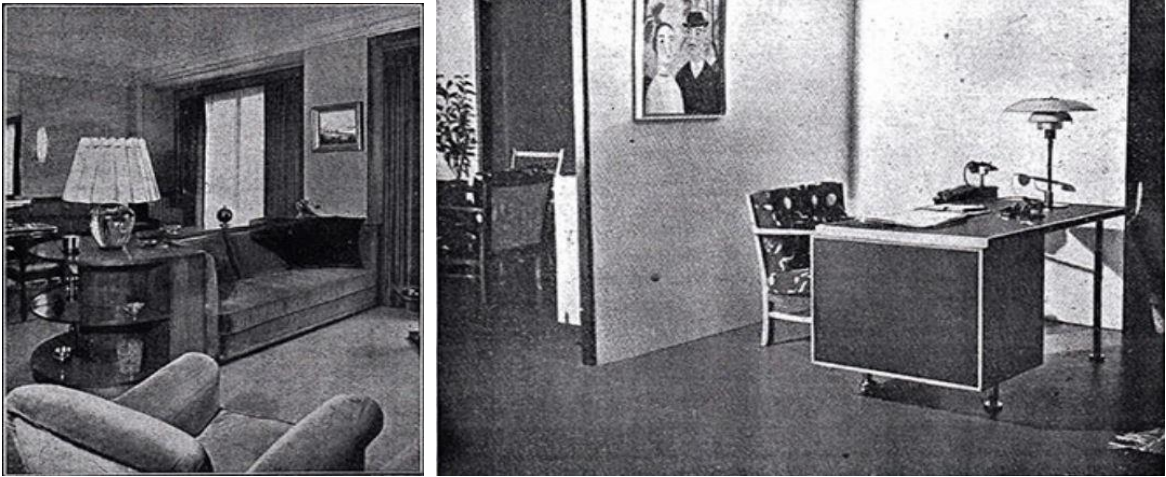

Şekil 2.36. 1933 yılında Vedat Ar'ın Karım Beni Aldatırsa filmi için tasarladığı Solda yatak odası, sağda kapı seti.

Kaynak: Yeni Film Dekorları, Ar, 1932.

Dönemin dergilerinde de arzu nesnesi haline gelen iç mekan unsurlarının teşhir edilmesinde “tiyatro seti yaklaşımı” karşımıza çıkar.

“Bu sayfaya hayatımızın her günlük dekoru olan bir salon, bir yazı odası ve bir yemek odası numunesi dercediyoruz. Bu üç odanın sade günlük güzelliği içinde yaşamak her halde çok zevklidir.” “İki oda arasında, küçük bir koridorda yer bulan bu yazı masası, bir ev hanımına çok yaraşabilir. Mektup yazmak, kitap okumak için burası samimi bir köşedir” (Yedigün, 1934).

Şekil 2.37. Yedigün dergisinde bulunan iç mekan görselleri.

Kaynak: Yedigün, 1934.

Şekil 2.38. Devlet Tiyatroları Aylık Sanat Dergilerinde yer alan reklam amaçlı iç mekan görselleri.

Kaynak: Devlet Tiyatroları Aylık Sanat Dergileri, 1958.

Ar dergisinde yayımlanan “Hayatın Dekorü” adlı yazıda o günün adamının rasyonalist evinin nasıl olması gerektiği şöyle anlatılmaktadır.

“Bu saf rasyonalizmde, madenin hüsnü intihabı (güzel seçimi) ve güzelliği ölçülü, bir zarafet yaratacaktır. Faydasız bir yük addolunan tezyinatın men olunmasına mukabil dümdüz

satih ile ne kadar oyunlar elde edilir. Sade ceviz ağacından palmyeye, abanozdan karaağaca, ıhlamurdan, dişbudağa, çamdan kestaneye kadar, muhtelif ağaçlar mütenevvi (türlü) ton ve hâregamları ile gözler için bedü (güzellik ölçülerine uyan) bir ziyafet teşkil ederler. Tezyini madenler; kromlu çubuklar, seramik, lâke, camlar, deriler, kürkler, nihâyetsiz ahenk ve tezdad oyunları vücude getiren yeni imkanlar verir. Bu âhenkli bütün içerisinde, her teferruat, her renk lekesi, umumî âhenge iştirak ve tabi olmak mecburiyetindedir (Ar, 1938:14).”

Şekil 2.39. Ar dergisinde yayımlanan iç mekan görseli.

Kaynak: Hayatın Dekorü, Ar Dergisi, 1938

İç mimarlık mesleği sergi, pavyon, fuar stantlarında, film setlerinde kendine uygulama alanı bulabilmiştir. Tiyatroda sahne-dekor tasarımı da iç mimarlık mesleğinin uygulama alanlarından birisidir.

BÖLÜM 3-TÜRKİYE TİYATRO TARİHİ VE KÜÇÜK TİYATRO

3.1. Erken Cumhuriyet Döneminde Ankara'da Kültürel ve Sosyal Ortam

“Tiyatroya Cumhuriyet’in devrimlerini halka anlatabilmek, benimsetebilmek gibi kamusal bir görev verilmiş, gelişimi için olanaklar hazırlanmıştır. Devlet desteği ile kurulan Devlet Konservatuarı, Tatbikat Sahnesi, Devlet Tiyatrosu, Opera ve Balesi, Bölge Tiyatroları, Halkevleri ve Üniversite Tiyatroları yanında özel tiyatro toplulukları da tiyatronun yaygınlaşması ve kitlelere ulaşmasında büyük çabalar harcamışlardır” (Ergün, 2010: s.61).

Devlet tiyatrolarından çok uzun bir süre önce kurulan İstanbul Şehir Tiyatrosu'nun tarihi, II Meşrutiyet dönemine kadar dayanır. Bu tiyatro, Osmanlı İmparatorluğu'nun son zamanlarında 1914 yılı ortalarında Darülbedayi adıyla konservatuar benzeri olarak kurulmuştur. Cumhuriyetten sonra 1931 yılında İstanbul Belediyesi'ne bağlanarak ödenekli bir tiyatro olmuş 1934 yılında da “İstanbul Şehir Tiyatrosu” adını almıştır (Yazgan, 2009: s.21).

“1924 yılında “Mızıkâ-u Hümayun” Ankara'ya taşınmış, Cumhurbaşkanlığı ve Senfoni Orkestrası'na dönüşmüştü. Aynı yıl, daha sonra Ankara Devlet Konservatuarına dönüşecek ve Devlet Tiyatrosu'nun kuruluşunun sağlayacak olan Müzik Muallim Mektebi Ankara'da kurulmuştu. 1926 yılında, Darülbedayi İstanbul Belediyesi'ne bağlandı. 1927-1928 sezonunda Tiyatro'nun başına Muhsin Ertuğrul atandı ve düzenli temsillere geçildi. İlk kez düzenli gelire ve istikrarlı bir yönetime kavuşan Darülbedayi gelişme dönemine girmişti. 1932'de adı “Şehir Tiyatroları” olarak değiştirildi” (Nutku, 1999, s:77).

“Atatürk fırsat buldukça sanatla, edebiyatla ilgileniyor, özellikle tiyatroya yakın ilgi gösteriyordu. Yazarlara bizzat kendisi oyunlar ısmarlıyor, o oyunları okuyor, üzerine notlar alıyor, öneriler getiriyor, hatta provalarda bizzat hazır bulunuyordu. Bu çalışmalarıyla kendisine “Türkiye'nin ilk dramaturgu” denilmiştir. Oyundan sonra sanatçıları kabul edip görüşüyor, yeni bir ülke kurulurken, bakış açısının nasıl olması gerektiği konusunda örnek oluşturmaya özen gösteriyordu” (And, 2006, s:158).

Konservatuarın kuruluşu Muhsin Ertuğrul ile Mustafa Kemal'in 1930 yılında Ankara'da Marmara Köşkü'nde karşılaşmalarındaki tarihi konuşmayla gerçekleşir.

Darülbedayi'nin Ankara turnesinin son gecesi oyundan sonra, Atatürk Muhsin Ertuğrul'u ve oyuncularını Köşk'e davet eder; topluluğa ilişkin övgülerini sıralar; ardından Muhsin Ertuğrul'a bir soru sorar:

"...Siz, benim ta ataşemiliterlik çağımızdan beri memleketimizde görmeyi candan özlediğim bir hayali gerçekleştirdiniz. Böylesine birbirine bağlı bir sanat topluluğunu kendi imkânlarınızla hazırlayıp bize getirdiniz, gösterdiniz. Şimdi ben, Devlet Reisi olarak size soruyorum: Hükümetten ne gibi bir yardım istersiniz?" (Ertuğrul, 1989, s.464-467)

Muhsin Ertuğrul anılarında o anları şöyle anlatır:

"Böyle bir soru karşısında hükümetten istenecekler neler, neler vardı. Önce, o zamanlar yüzde otuz beşi bulan vergiler... Daha neler istenmezdi? Maddi ve manevi sıkıntılarımız sonsuzdu. O anda, Gazi Hazretleri'nin engin sözlerine baktığım zaman, ülkenin olduğu kadar, tiyatronun da ileri günlerini düşündüm. Geçmişin değil, geleceğin önemini anımsadım. Verimli bir bayraktarı Büyükkada mezarlığına daha yeni gömmüştük: biri de sanatoryumlarda tedavi görecekti. Böyle giderse, birkaç yıl sonra Türk tiyatrosunda sıra sıra mezar taşlarından başka bir şey kalmayacaktı. Beni en çok ilgilendiren, tiyatronun bizden sonraki durumuydu. Onun için benden cevap bekleyen Gazi Mustafa Kemal'e Bir tiyatro mektebi istiyoruz Paşam! diyebilirdim. Gazi Hazretleri vaktin geç olmasına karşın, hemen Başbakan İsmet (İnönü) Paşa'ya haber gönderdi ve çağırttı. "paşam sizi rahatsız ettim..." buyurdular..." fakat mühim bir hususu arz etmek istiyoruz" diye beni tanıştırdı. Bana da Haydi, isteğinizi Paşa'ya tekrarlayın buyurdular. Biz Tiyatro mektebi istiyoruz paşam dedim." (Ertuğrul, 1989, s.464-467)

Ertuğrul 1970 yılında, 60. Sanat Yılı nedeniyle kendisiyle yapılan röportajda bu anı, "hayatının en mutlu ânı" olarak tanımlayacaktı.⁴⁸ Sözü edilen okulun kuruluşu, Alman tiyatro adamı Carl Ebert'in Türkiye'ye geliş tarihi olan 1936 yılını bulacaktı.

1934 yılında Musiki Muallim Mektebi, ihtiyaç için yeterli olmadığı anlaşılarak "Milli Musiki ve Temsil Akademisi"ne dönüştürüldü. 1935'de Ankara'ya davet edilen ünlü Alman müzik adamı besteci Paul Hindemith okulun musiki bölümünü, 1936'da Türkiye'ye davet edilen Carl Ebert de Muhsin Ertuğrul'la birlikte tiyatro bölümünü düzenlediler. Ankara Devlet Konservatuvarı, milli eğitim bakanlığına bağlı olarak kuruldu. Tiyatro ve opera bölümleri olan konservatuar, Cebeci'de Musiki Muallim mektebi binasında çalışmaya başladı.

Konservatuvarın ilk mezunları, sahneleri olmadığından ve henüz bir tiyatro yasası çıkarılmadığından temsillerini "Tatbikat Sahnesi" çatısı altında okulda ve Türk Ocağı salonunda seyirciye sunmaktadır. Bu temsiller genellikle şimdi "Türkocağı" adıyla bilinen

o yıllarda “Halkevi” olarak işlev gören binada veriliyordu. Bu tiyatro uzun yıllar Devlet Tiyatrosu tarafından kullanılacak, adı da Üçüncü Tiyatro olacaktı.

1947 yılında Carl Ebert Türkiye’den ayrıldı. Tatbikat Sahnesi’nin başına Muhsin Ertuğrul getirildi. Bu tarihten “Devlet Tiyatro ve Operası Kuruluş Kanunu”nun yürürlüğe girdiği 10 haziran 1949 tarihine kadar geçen ki yıla yakın süreye, Tatbikat Sahnesi’nin geçiş dönemi denmektedir (Yazgan, 2009). Muhsin Ertuğrul, Tatbikat Sahnesi’nden Devlet Tiyatrolarına uzanan yolun önemli bir adımı olan, dönüşümü sağlayan düzenli temsiller verme aşamasına geçilmesinin yolunu açan buluşunu, Ankara’nın Ulus semtinde yaptı. Bu buluş, Mimar Kemalettin Bey’in II. Evkaf Apartmanı adıyla yaptığı binanın içine koyduğu bir sahne idi; Bir süre içinde güreş müsabakaları yapılmış, savaş yıllarında da uzun zaman depo olarak kullanılmış, son olarak da konservatuvara dekor atölyesi olarak hizmet vermiş olan “Küçük Tiyatro”. Muhsin Ertuğrul, binayı keşfettikten sonra, Büyük Tiyatro’nun açılışını geciktirmesi endişesiyle, hemen hizmete sunmadı. Bina bir süre atölye olarak kullanıldı. Büyük Tiyatro’nun 1946 – 47 sezonuna yetişmeyeceği anlaşılınca hazırlıklara başlandı. Açılış gecesinde oyun oynayacak oyuncular dahil olmak üzere, bütün Tatbikat Sahnesi çalışanlarının el emeğiyle açılmıştır.

“On yıl önce, Ankara gazeteleri, Başkent’in hiç ummadıkları bir sokağında küçük tiyatro diye bir yerin saat sekiz buçukta açılacağını ilan ediyorlardı. Bu akşam sanatkarlar gündüz sahnedeki provalarını ve işlerini bitirdikten sonra, binanın seyirci tarafındaki giriş holünde ve merdivenlerinde çeyrek asırlık bir deponun kirlerini temizlemeye uğraştılar. Hepsinin elinde bir bez, ya bir süpürge, yahut parlatici bir madde ile akşam saat 7 buçuğa kadar durmadan çalıştılar; mermerleri sildiler, kuruttular ve tam saat yedi buçukta halka kapıları açarken, onlar da sahnede makyaj yapmaya çekildiler çünkü ilk piyes olan köşebaşında hepsinin rolleri vardı...”(Ertuğrul, 1986: s.2).

Küçük Tiyatro halen Devlet Tiyatrolarının en kıdemli sahnesi olarak kullanılmaktadır.

3.2. Mimar Kemalettin ve II. Evkaf Apartmanı

Şekil 3.1. Mimar Kemalettin

Kaynak: Mimar Kemalettin, URL 21.

1870 yılında İstanbul'un Acıbadem semtinde dünyaya gelen Mimar Kemalettin, ilköğrenimine 1875'te İbrahim Ağa İbtidai Mektebi'nde başladı. Ortaöğrenimini 1881'de babasının katip olarak atanması dolayısıyla gittikleri Girit'te Suda tersanesinde subay çocukları için açılmış özel okulda okumuş ve Fransızca ve Arapça öğrenmeye başlamıştır. 1882 yılında ailesi ile birlikte İstanbul'a geri döner ve önce yeni eğitim metotlarının uygulandığı Şemsü'l Maarif, ardından 1884'te yeni kurulan Numune-i Terakki Mektebi'nde eğitimini sürdürür. Döneminin en iyi okullarında okuması, sanata ve mimariye dair ilk ilgileri ortaya çıkarmış ve formasyonunun oluşumunda da etkili olmuştur. Bu sırada mühendisliğe ilgi duymaya başladı ve 1887'de 17 yaşındayken Hendese-i Mülkiye Mektebi'ne (günümüzde İstanbul Teknik Üniversitesi) kaydoldu. 1891 yılında da okuldan birincilikle mezun olmuştur (URL 22). Yıldırım Yavuz'un "Mimar Kemalettin Ve Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi" kitabına göre Mimar Kemalettin'in 29 adet gerçekleştirilmiş, 10 adet gerçekleştirilmemiş toplamda 39 adet tasarımı bulunmaktadır.²

Evkaf Nezareti İnşaat ve Tamirat Müdürlüğü'ne 1909 yılında Kemalettin Bey getirilir (Yavuz, 1981: s. 16). Dolayısıyla çok ciddi bir mimari faaliyet yürütmüş yöneticilik yapmıştır. Bu süreçte camilerden türbelere, İşhanlarından okullara, gar yapılarından apartmanlara birçok değişik türde çok fazla yapı üretmiştir. Küçük tiyatrodan Ankara'da ürettiği 2. Evkaf Apartmanı içerisinde yer alan önemli yapılarıdır.

² Mimar Kemalettin ve eserleri hakkında detaylı bilgi için Yıldırım Yavuz'un (1981) kitabına bakınız.

Şekil 3.2. Soldan başlayarak sırasıyla Ankara Palaz, Tayyare Apartmanları, IV. Vakıf Han ve Gazi Muallim Mektebi

Kaynak: Mimar Kemalettin ve Eserleri, URL 22.

Mimar Kemalettin Bey, Birinci Ulusal Mimarlık Akımı'nın Vedad Tek ile birlikte en önemli iki isminden biridir. 1908'de ilan edilen II. Meşrutiyet'le birlikte gelişen milliyetçilik eğilimleri mimarlıkta da yeni arayışları gündeme getirmiştir. Türk mimarlığının, “Neoklasik Türk Üslubu” ya da “Milli Mimari Rönesansı” adını alan yeni klasik dönemi başlar. Daha sonraları “Birinci Ulusal Mimarlık” adıyla anılacak bu tarz, klasik Osmanlı yapılarından aktarılan öğeler ve süslemelerle yüklü yeni bir mimarlık yaratmaya yönelir (URL 24). “Temel fikir, klasik Osmanlı mimarisinden alınan dekoratif unsurları (özellikle yarımküre şeklindeki Osmanlı kubbeleri, destekleyici dirsekleri olan geniş çatı konsolları, sivri kemerler ve tezyini çini dekorasyonu) ile yeni inşaat tekniklerini (betonarme, demir ve çelik) birleştirmektir” (Bozdoğan, 2002).

II. Evkaf (Vakıf) Apartmanı, Birinci Ulusal Mimarlık döneminin önemli eserlerindedir. II. Evkaf (Vakıf) Apartmanı, Ankara'nın Altındağ ilçesine bağlı Ulus semtinde İstiklal Caddesi üzerinde, Gençlik Parkı'nın kuzeydoğusunda yer almaktadır.

Şekil 3.3. II. Evkaf (Vakıf) Apartmanı Konumu ve Dış Görünümü (Kaynak: <http://www.devtyatro.gov.tr/> Ankara Sahneleri Sahne Planları ve Mekanik Bilgileri Sayfası, Erişim Tarihi: 14 Ocak 2022)

Kaynak: II. Evkaf (Vakıf) Apartmanı, URL 25.

Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün memurlarına ucuz konut imkanı sunmak (URL 26) ve kira yoluyla gelir sağlamak amacıyla yaptırdığı ve 1926-27 yılında Mimar Kemaleddin tarafından tasarlanan binanın inşaatı 1928'de başlamış, 1930 yılında tamamlanmıştır (URL 27). Batı anlayışına uygun gereksinimlerini karşılayabilecek konfor ve düzeyinde planlanmış olan binanın içinde, asansör, kalorifer, elektrik, banyo küveti, alafranga tuvalet gibi o güne dek Türk evinin yabancı olduğu öğelerde bulunmaktadır (DT, 2007: s.16). Yapıldığı yıllarda Ankara'nın en görkemli binalarından biri olan apartmana ilişkin olarak 1929 tarihli Hakimiyet-i Milliye gazetesinde şöyle denilmektedir:

“İstasyondan çıkar çıkmaz nazara hemen çarpan bu büyük bina, başlı başına küçücük bir şehir ve alemdir. Amerika'nın büyük binalarına verilen gök yaran sıfatını biz de Ankara'mızda şimdilik bu binaya verebiliriz. Altı katında bulunan salonlardan başka, yedi odalı ve beş odalı yirmi altı büyük apartman ve alt katında on iki mağaza vardır...”(DT, 2007: s.16)

Başlangıçta konut görevi ile hizmete açılan evkaf apartmanı “Ankara'nın İlk Gökdeleni” diye nitelendirilmiş, bunun yanı sıra hem iş merkezi hem de depo olarak kullanılmıştır (DT, 2007: s.14).

“II. Evkaf (Vakıf) Apartmanı, Cumhuriyet döneminde yoğun bir biçimde uygulanmaya başlanan betonarme iskelet sistemine göre inşa edilmiştir. Bodrum ve çatı arasında birlikte 7 katlı bina arsanın biçimlenişine göre dikdörtgensel bir daire biçiminde planlanmış yapının ortasında büyük bir hava boşluğu bulunmaktadır. Bu boşluğun zeminle birlikte birinci katı kenti kültürel ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir tiyatro sahnesi yapılmıştır” (Yavuz, 1981: s. 191-192). Zamanla iç bölmelerinde değişikliğe uğrayan

yapının tip katlarında dördü dışarıya, üçü avluya bakan yedişer hacimli sekizer daire, çatı ve ara katta da zamanında parlamenterlerce kiralanmış küçük daireler bulunur (Url 27). Konutların banyo, tuvalet ve mutfaklarının ortadaki hava boşluğuna, odaların ise dış çeperlere baktığı görülmektedir (Yavuz, 1981: s. 191-192). Uzun cephelerde beş akslık orta bölüm ve yanlardaki ikişer aks, dar cephelerde ortadaki balkonlu bölümün tek akslı yan kısımları dışarı taşınıp yükseltilerek geniş saçaklı çatılarla örtülmektedir. Böylece ilk ulusal mimarlık döneminin kütle biçimlenmesi görünümü sağlanmaya çalışılmıştır. Yapının dört köşesindeki balkonların ve korkuluklarının yuvarlatılmış hatları, çoğu kare biçimli kemersiz pencereler, süslemenin en aza indirgenmesi yapıyı ulusal üsluptan ayıran özellikler olarak ortaya çıkmaktadır. Kemer kullanımı yalnızca zemin katındaki eşit aralıklarla yerleştirilmiş ayakları birleştiren yarım daire biçimli kemerlerde görülmektedir. Betonarme iskeleti olan yapı dıştan düzgün kesme taş görüntüsü veren sıvayla kaplanmıştır. Bezemenin yoğunlaştığı yer, üzerindeki oval kubbesiyle tiyatro salonudur (URL 27). Tiyatro fuayesinde ki mermer görünümündeki mozaik sütun araları, içleri bezemeli, Bursa türü kemerlerle geçilmiş, üzerlerine de stalaktitli başlıklar yerleştirilmiştir. Sahnenin üzeri, barok etkili iç yüzü alçı kabartmalarla bezeli oval bir kubbe ile örtülmüştür (Yavuz, 1981: s. 191-192). Ön ve arka kapılardan girildiğinde karşımıza çıkan Mekanik ağırlık sistemiyle çalışan, kabinleri ahşap kapılı, camekanlı, ferforje okordion biçiminde açılıp kapanan emniyet kepenkleri bulunan asansörler bulunur (DT, 2007: s.16).

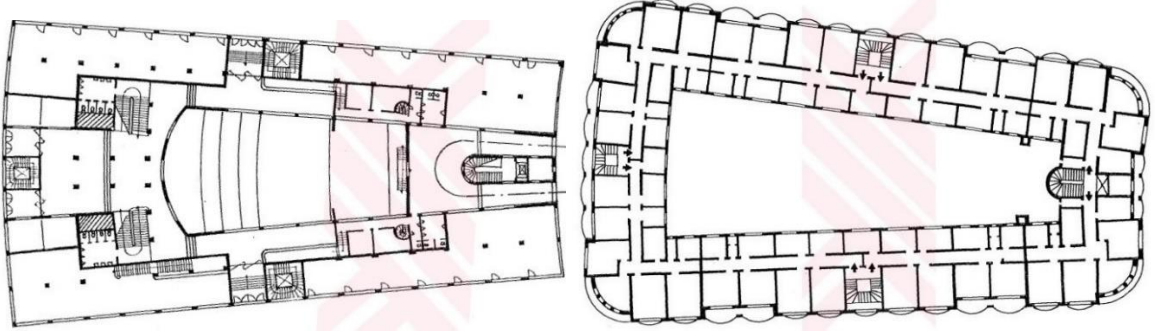

Şekil 3.4. II. Evkaf (Vakıf) Apartmanı Asansör ve Fuaye

Kaynak: Her Umut Ortak Arar, Yiğit Ahmet Kurt'a ait fotoğraflar, URL 28.

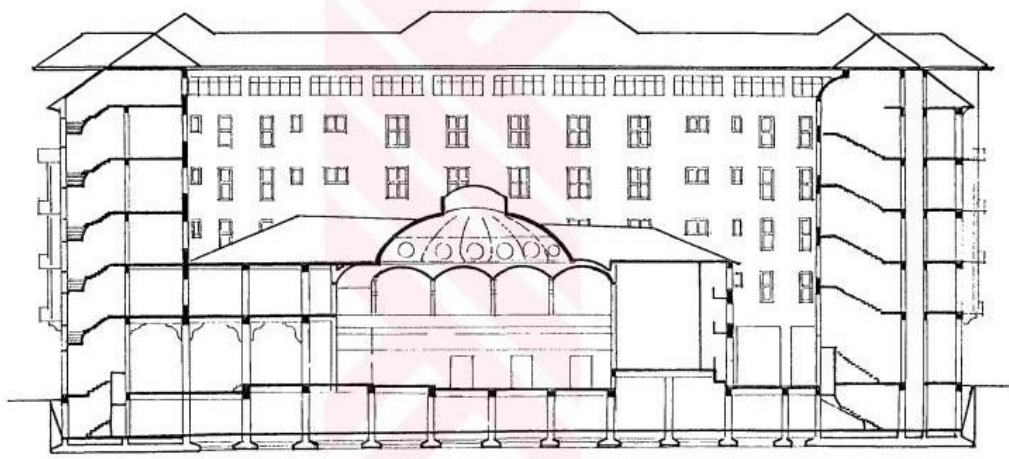
Binanın dört köşesinde bulunan balkonlarla, onu çevreleyen siyah renkli korkulukların yuvarlatılmış hatları, çoğu kare biçimli kemersiz pencereler ile süslemenin

alabildiği oranda azaldığı bir yapılaşmanın söz konusu olduğu Vakıf Apartmanı'nın bu hali, onu ulusal üsluptan farklı kılan özellikler olarak öne çıkmasına neden olur (DT, 2007: s.14).

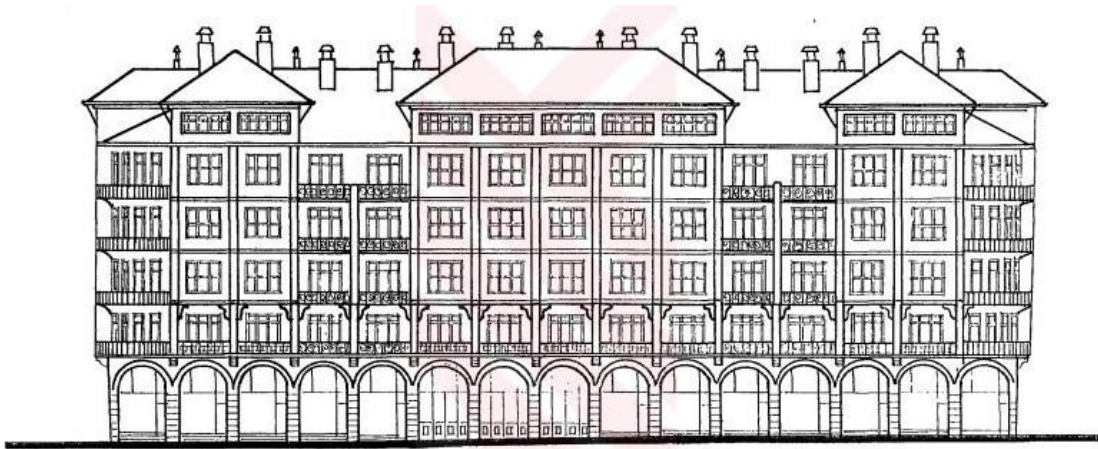
Şekil 3.5. II. Evkaf (Vakıf) Apartmanı solda zemin kat planı, sağda dördüncü kat planı

Kaynak: Yavuz, 1981: s.193 ve DT, 2007: s.62

Şekil 3.6. II. Evkaf (Vakıf) Apartmanı kesiti

Kaynak: Yavuz, 1981: s.193.

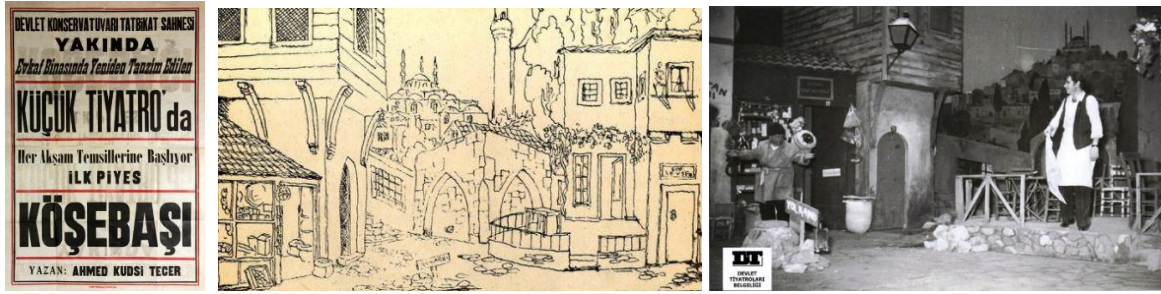
Şekil 3.7. II. Evkaf (Vakıf) Apartmanı güneybatı görünüşü

Kaynak: Yavuz, 1981: s.193.

II. Evkaf (Vakıf) Apartmanı Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi, Romanya Ataşemiliterliği, (URL 26), Türk Hava Yolları'nın Ankara terminali, PTT'nin Paket Müdürlüğü, Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı (Güçlü, 1990; akt. Gençaydın, 1996: s. 116) gibi birçok kurum tarafından kullanılmıştır. Günümüzde Ankara Devlet Tiyatrosu'nun merkezidir ve Küçük Tiyatro sahnesine ev sahipliği yapmaktadır.

3.3. Küçük Tiyatro

2 Mart 1937'de kurulan Devlet Konservatuvarı'ndan mezun olan tiyatro sanatçıları, İkinci Dünya Savaşı ve diğer engeller nedeniyle tiyatro sahnesinin yapılamamasına karşın, 10 yıl boyunca tüm zorluklara göğüs germişlerdir. 27 Aralık 1947 tarihinde II. Evkaf Apartmanı'nın alt katında, Devlet Konservatuvarı Tatbikat Sahnesi adıyla açılan Küçük Tiyatro'da sergilenen ilk oyun, Ahmet Kutsi Tecer'in Köşebaşı adlı oyunudur.

Şekil 3.8. 1947 tarihli "Köşebaşı" isimli oyunun afişi, eskizi ve oyundan bir sahne

Kaynak: Köşebaşı, Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevensil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, URL 29.

Mart 1947'de Tatbikat Sahnesi'nin yöneticiliğine gelen Muhsin Ertuğrul, Tatbikat Sahnesi'nin akan damını tamir ettirmek, güvercin dışkısından sararmış kartopiyerleri temizlemek, toz toprak içindeki sahneyi temizlemek gibi işleri üstlenerek mermer antreli, mozaik sütunlu, işlemeli ovan tavanlı bir oyun sahnesi yaratmıştır. Tatbikat sahnesinin çiçeği burnunda genç sanatçıları tarafından elde süpürge, bez silinip süpürülerek konservatuar dekor ve kostüm deposundan meydana getirilen tiyatro salonu, kentin sanatsal iklimine önemli ölçüde etki etmiştir (URL 26).

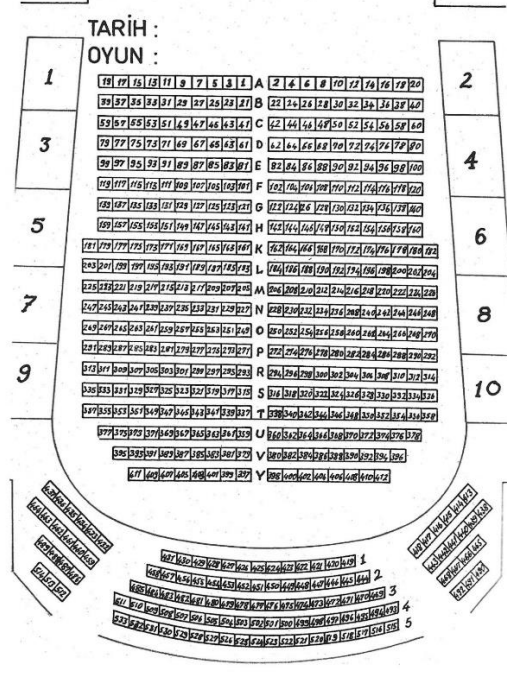
Şekil 3.9. Küçük Tiyatro'nun açılışı ile ilgili gazete küpürü

Kaynak: 28 Aralık 1947 tarihli Ulus gazetesi

İlk 20 yıllık zaman diliminde iş hanı ve ardiye olarak kullanılan bu mekan; boks ve güreş müsabakalarına da salonunda yer vermiş (DT, 2007: s.13). Küçük Tiyatro, bugün 467 koltuk kapasitesine sahiptir.

Küçük Tiyatro

SAHNE

Şekil 3.10. Küçük Tiyatro oturma planı

Kaynak: DT, 2007: s.96

Mimar Kemalettin tarafından inşa edilen ve 1947'den bu yana tiyatro salonu olarak hizmet veren II. Evkaf (Vakıf) Apartmanı'nın sahibi olan Vakıflar Genel Müdürlüğü, yapının otele dönüştürülmesini içeren projeyi 1989'da Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'na ilettiler. Onaylanan projenin ihalesi 1991'de Kale İnşaat'a verildi. Kredi bulunamayınca yapımı geçici olarak durdurulan binaya, Ziraat Bankası poliklinik ya da misafirhaneye dönüştürme isteğiyle talip oldu. (Özdemir,1993). Ancak Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü tiyatronun kiracı olduğu binayı satın alıp onararak işlevini sürdürmek istemiştir. Dönemin Devlet Tiyatroları Genel Müdür Yardımcısı İzzet Polat Ararat;

"Özellikle bu binayı istememizin iki nedeni var; Birincisi, bu binanın tarihi bir misyonu olması, Cumhuriyetle özdeşleşmesi, ikincisi burada Tatbikat Sahnesi temsil vermiş Devlet Tiyatroları burada doğmuş" (Koçer, 1993).

Ararat binanın başka kuruluşlarla kullanılmasının yarattığı sıkıntılardan da söz ederek;

"Biz her zaman burada olacağız. Otel ya da rehabilitasyon merkezi yapılması buranın kullanımına uygun değil. Örneğin biz hafta sonları çok yoğun çalışıyoruz. Üst kattaki Toprak Tarım Müsteşarlığı ise cumartesi-pazar günleri tatil olduğundan bu günlerde kalorifer

yakılmıyor. Bina tümüyle bizim olursa, ısı ışık gibi sistemleri en uygun şekilde ayarlayabiliriz, diyor" (Koçer, 1993).

20 Eylül 1993 tarihinde Küçük Tiyatro'da "Küçük Tiyatroya Ne Olacak" adlı bir panel düzenlenmiştir. Mimar Aydan Erim'in yönettiği panelde Mimar Cengiz Bektaş, dönemin Ankara Mimarlar Odası Başkanı Baran İdil, dönemin Edebiyatçılar Derneği Başkanı Ahmet Say ve Mimar Merih Karaaslan konuşmacı olarak katılmışlardır. Panelin sonunda alınan ortak kararlar başta devlet tiyatroları sanatçıları ve mimarlar olmak üzere sanat severlerinde desteğiyle bir imza kampanyası başlatıldı. Panele katılanlar, tüm sanat kurum ve kuruluşlarının bundan sonraki çalışmalarının uyum içinde yürütülmesi için, meslek grupları arasında iletişim sağlanması ve ortak tavırlar alınması doğrultusunda görüş bildirdiler. Panel, toplantıya katılanların tümünün imzaladığı bir bildirin, konuya duyarlılık gösterecek tüm sanatçılar, tiyatro severler ve ilgili meslek kuruluşları mensuplarına ulaştırılması kararıyla sonuçlandırıldı.

Şekil 3.11. Küçük Tiyatro'nun dönüştürülmesi ile ilgili Cumhuriyet, Aydınlık, Milliyet gazete küpürleri

Kaynak: Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü Belgeliği

2005 yılında Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü restoratörlerinden de destek alınarak restore edilen küçük tiyatrodan, üzeri kat kat boyalarla örtülmüş, 37 çeşit süsleme tekrar ortaya çıkarıldı. Orjinalinde var olan altın varaklı tavan süslemeleri yeniden yapıldı. (DT, 2007: s.5)

Şekil 3.12. Küçük Tiyatro restorasyon öncesi iç mekan görselleri

Kaynak: Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü Belgeliği

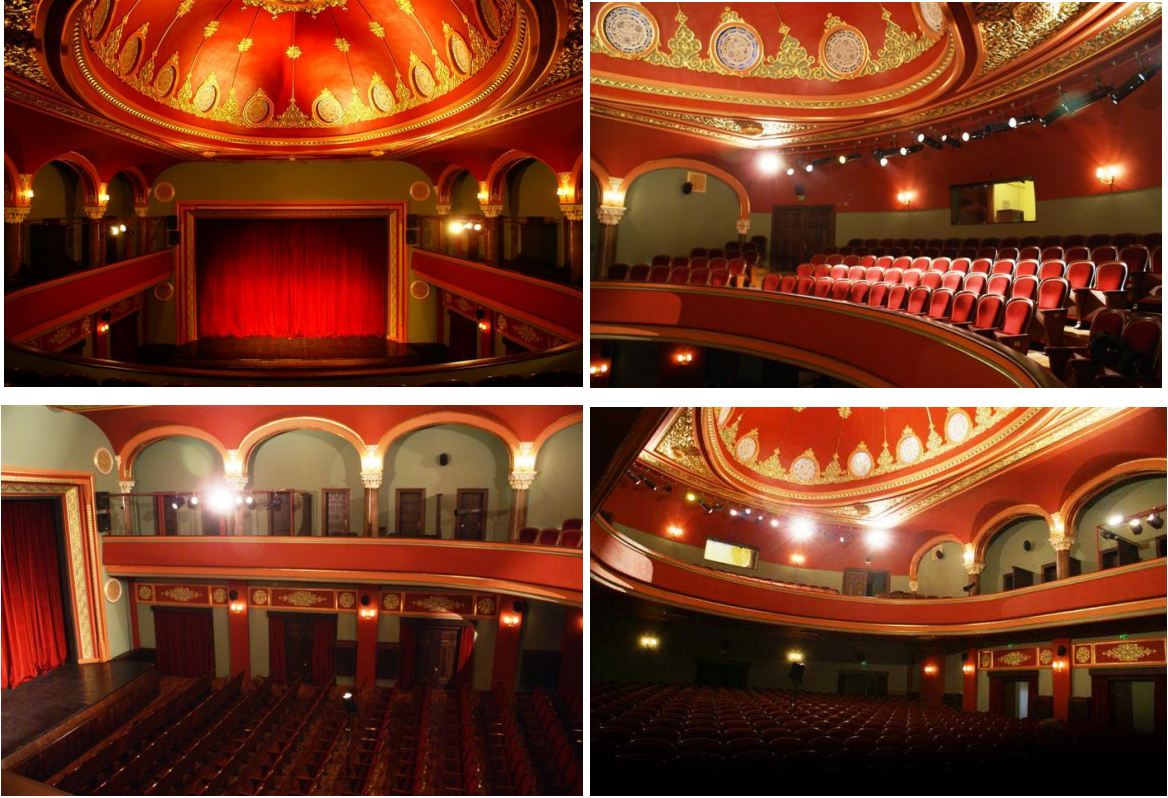
Şekil 3.13. Küçük Tiyatro'nun restore edildiği döneme ait fotoğraflar

Kaynak: DT, 2007: s.6-7.

Şekil 3.14. Küçük Tiyatro'nun restorasyonu ile ilgili gazete kúpürü

Kaynak: 18 ağustos 2005 Sabah Gazetesi "Küçük Tiyatro'da Altın Işıltısı"

Şekil 3.15. Küçük Tiyatro'nun günümüzdeki hali

Kaynak: Küçük Tiyatro, URL 25.

Küçük Tiyatro birçok kişinin görev aldığı okul niteliğinde bir yapıdır. Dekoratörlerden, rejisörlere, sanatçılardan, kostüm tasarımcılarına birçok kişiye meslek alanı sağlamıştır.

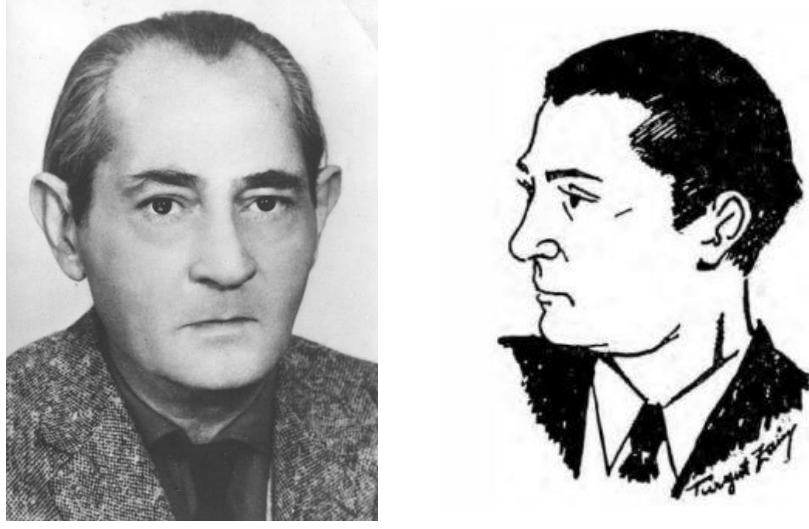
BÖLÜM 4-KÜÇÜK TİYATRO SAHNE TASARIMCILARI VE DEKORLAR

Tiyatro ve mekan kavramı birbirinden soyutlanamaz. Tiyatronun özüne döndüğünde tiyatro yapmak için gerekli olan tek şeyin “insan” olduğu söylenir. Oysa insanın var olduğu, bir eylemin hayata geçirildiği ve bunun başkaları tarafından izlendiği yerde “mekan” ın varlığı kaçınılmazdır. Bu konuda Hasan Kuruyazıcı *Oyun- Mekân İlişkisi Açısından Başlangıçtan Günümüze Tiyatro Yapılarının Gelişmesi* adlı kitabında şunları söylemektedir: “Bir tiyatro, oyunun yazılmasından sahnelenme hazırlıklarına, oynanmasına, seyirciler tarafından seyredilmesine kadarki süreci içeren tüm bir olay, tiyatro olayıdır. Bir tiyatro eyleminin gerçekleşebilmesi için vazgeçilemez en temel iki öge oyun yeri ve seyir yeridir ya da bir başka deyişle tiyatro eyleminin gerçekleşebilmesi için oynama ve seyretme eylemlerinin yapılması gerekir” (Kuryazıcı, 2003: s.). Peter Brook’un kuramına göre her boş alan sahnedir ve içinde hiçbir nesnenin bulunmadığı sahne boş bir uzaydır. Oyuncu sahneye adımını attığı anda artık o uzay, belirlenmiş bir alan olarak uzam haline gelir. İşte o uzamın içine oyuncudan başka şeyler de sokmak istediğinizde, o uzamı daha da belirlemek istediğinizde “dekor” karşımıza çıkar (Brook, 1990: s.7). Green’e göre dekoru oyunun “maddi dünyası” (Green, 1981, s:84) olarak tanımlarken Sözen ve Tanyeli’de Green’in tanımına bezer şekilde dekoru tiyatro sahnesinde oyunla ilişkili saymaca mekânı oluşturan her tür eşya ya da malzeme olarak tanımlamıştır (Sözen ve Tanyeli, 2003).

“İlk dekorlar ağaç üzerine yapılmakta ve basit ifadeli şekillerden meydana gelmektedir. Sonraları pano boyama şeklinde ve çeşitli malzemelerden yararlanarak sıradan bir dekor tekniği ortaya çıkmıştır. Dekor sanatının bugünkü durumuna varışı kolay ve çabuk olmamış, sanayileşme ve modernleşme sürecine kadar gelişigüzel yöntemlerle inşa edilmiştir. Dekorun oluşumunda teknik buluşların yanı sıra estetik anlayışlarında önemli bir yeri olduğunu unutmamak gerekir” (Eren, 1953: s.17).

Gerrit Rietveld’in Schröder Evi’nde, Le Corbusier’in L’Esprit Nouveaou’sında ya da Josef Hoffmann’ın Palais Stoclet’inde gördüğümüz gibi pürist bir estetik ve anonim mekanlar yerine, oyundaki karakterlerin kimliğini yansıtacak mekanlar tasarlanmaktadır. Bu mekanlar oyun kahramanlarının “portresi” olarak ele alınmalıdır.

4.1. Turgut Zaim

Şekil 4.1. Turgut Zaim ve Otoportresi

Kaynak: Şengezer, 2010: s.10

“1906 yılında İstanbul’da doğan Turgut Zaim, Kadıköy Saint Joseph Koleji’nden mezun olur. Güzel sanatlarla ilgili aile bireyleri arasında entelektüel bir ortamda yetişen sanatçıya, İtalya’da güzel sanatlarda dokuz yıl resim eğitimi almış olan dayısı Mehmet Fuat model olur” (Biçinciler, 2006, URL30). Turgut Zaim, çocukluğunu kendi ağzından şöyle anlatmaktadır:

“Aile durumum orta halli. Çocukluğum Osmanlı idaresinde bir bakıma muhafazakâr bir bakıma kozmopolit dalgalanmalar arasında geçmiştir. En körpe yıllarım Birinci Büyük Savaş’ın ıstırap yıllarına rastlar. Ailemizde güzel sanatlarla ilgili kimseler vardı. Ben doğmadan önce küçük dayım Mehmet Fuat, dokuz yıl İtalya’da resim öğrenimi yapmış, yurda döndükten sonra çok genç yaşta ölmüştü. Çocukluğumda benim için bu sanatçı dayı bir mit olmuştu. Güzel sanatlara itilmemde önemli etkileri olduğunu sanıyorum.” (Milliyet Sanat Dergisi, 1974: 14)

1920 yılında Sanayi-i Nefise Mektebi’nde (Güzel Sanatlar Akademisi) öğrenime başlamıştır. Öğrencilik yıllarında okulu bırakıp, Paris’e gitmiş, ama Paris’te kalmanın Türk resim sanatına bir faydası dokunmayacağını düşündüğü için kısa bir süre sonra yurda dönmüş ve Güzel Sanatlar Akademisinin Resim Bölümü’nü İbrahim Çallı’nın öğrencisi olarak bitirmiştir. (Tansuğ, 1976: 24).

Turgut Zaim bir yıl Konya’da resim öğretmenliği yapar. 1932 de Ankara’ya evlenerek yerleşir ve 1974’te vefat edinceye kadar yaşamıştır. Cumhuriyet Halk Partisinin hazırladığı

programa katılarak Anadolu'daki yaşama biçimi ve folklorik değerleri yakından tanır. Sanatçı eserlerinde ulusal ve yerel konulara yönelmiştir (Kaymakçı, 2021). Özellikle Anadolu'nun çeşitli yerlerindeki köylüleri, Avşarları ve Yörükleri günlük yaşantısıyla birlikte ele almıştır.

Şekil 4.2. Soldan başlayarak Turgut Zaim'in "Yörükler Köyü", "Anadolu Yaşamı", "Halı Dokuyanlar" isimli eserleri

Kaynak: Satılmış, 2019.

1932-1935 yıllarında İnkılap Sergilerinde, 1939'dan sonra bazı "D Grubu" Sergilerinde yer alır. Turgut Zaim pastel, suluboya, guaş, yağlı boya resimleri dışında çinko ve linol tekniğinde de ürünler verir. Özgün baskı resimleri ile o dönemde Türkiye 'de ilk ürün veren ressamlarımızdandır (Biçinciler, 2006).

Şekil 4.3. Turgut Zaim'in ölümünden sonra düzenlenen sergiye ait bir

Kaynak: Milliyet Sanat Dergisi, 1982

Alman Tiyatro ve Opera Yönetmeni ve Eğitimcisi Carl Ebert Atatürk'ün daveti üzerine Türkiye'ye gelmiştir. Ankara Devlet Tiyatrosu, Operası ve Ankara Devlet Konservatuari'nin kuruluşlarına büyük katkıları olmuştur. Carl Ebert, Turgut Zaim'i Ankara Devlet Tiyatro ve Operası'na davet etmiş, 1939 dan başlayarak dekor ve kostüm çalışmalarına başlamıştır (Şengezer, 2010: s.10).

Şekil 4.4. Turgut Zaim'e ait eskizler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevensil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, URL 29.

Tablo 4.1. Turgut Zaim'in Küçük Tiyatro'da dekoratörlüğünü yaptığı oyunlar³

Kaynak: DT, 2007 ve Kayısı

TURGUT ZAIM'İN DEKORATÖRLÜĞÜNÜ YAPTIĞI OYUNLAR				
OYNANIŞ TARİHİ	OYUN ADI	YAZAR ADI	YÖNETEN	
1	1947	KÖŞEBAŞI	AHMET KUTSİ TECER	MAHİR CANOVA
2	1948	ŞAMDANCI "LE CHANDELIER"	ALFRED DE MUSSET	CÜNEYT GÖKÇER
3	1948	KADINLAR ARASINDA	OKTAY RIFAK HOROZCU	MAHİR CANOVA
4	1948	CİMRİ "L'AVARE"	MOLİERE	ERTUĞRUL İLGIN
5	1948	PAYDOS	CEVAT FEHMİ BAŞKUT	MAHİR CANOVA
6	1948	ON İKİNCİ GECE "THE TWELFTH NIGHT"	WILLIAM SHAKESPEARE	RONATO MORDO
7	1948	KARA BÖCEK	MÜMTAZ ZEKİ TAŞKIN	AGAH HÜN
8	1949	TARTUFFE "LE TARTUFFE"	MOLİERE	NÜZHET ŞENBAY
9	1949	ANTON USTA "MARIA MAGDELENA"	FRIEDRICH HEBBEL	RONATO MORDO
10	1949	SÖZÜN KISASI "DER RAUP SABINNERIEN"	FRANZ VON SCHÖNTHAN	ERTUĞRUL İLGIN
11	1949	SCAPIN'İN DOLAPLARI "L'FOURBERIES DE SCAPIN"	MOLİERE	MAHİR CANOVA
12	1949	ANTİGONE	JEAN ANOÛILH	MAHİR CANOVA
13	1950	KISKANÇLAR	OKTAY RIFAK HOROZCU-MELİH CEVDETANDAY	MAHİR CANOVA
14	1950	ŞAKACI	SABAHATTİN KUDRET AKSAL	MAHİR CANOVA
15	1950	MELEKLER VE ŞEYTanLAR	NAZIM KURŞUNLU	MAHİR CANOVA
16	1950	KELOĞLAN	ZİYA DEMİREL	AGAH HÜN
17	1950-1951	KARA BONCUK	MÜMTAZ ZEKİ TAŞKIN	AGAH HÜN
18	1951	FARELER VE İNSANLAR "OF MICE AND MEN"	JOHN STEINBECK	SAİM ALPAGO
19	1951	PEMBE EVİN KADERİ	TURGUT ÖZAKMAN	HAYDAR OZANSOY
20	1951	KADININ FENDİ "MISS DOTT"	WILLIAM SOMERSET MAUCHAM	SALİH CANAR
21	1952	ALINYAZISI	NAHİT SIRRI ÖRİK	ŞAHAP AKALIN
22	1952	BRANDA BEZİ	NAZIM KURŞUNLU	SAİM ALPAGO
23	1952 (TARIK LEVENDOĞLU İLE BİRLİKTE)	TERSYÜZ	GALİP GÜRAN	MAHİR CANOVA
24	1952	KARAGÖZ AMCA	EKMEL HÜROL	ZİYA DEMİREL
25	1954	ALTIN KUŞ	MÜMTAZ ZEKİ TAŞKIN	ZİYA DEMİREL
26	1954-1955	ON İKİNCİ GECE "THE TWELFTH NIGHT"	WILLIAM SHAKESPEARE	CÜNEYT GÖKÇER
27	1955	AKİF BEY	NAMİK KEMAL, OYUNLAŞTIRAN:REŞAT NURİ GÜNTEKİN	SALİH CANAR
28	1955	AĞLAYAN ÇOCUKLA GÜLEN KIZ	SEVİM SAN	ZİYA DEMİREL
29	1956	KORKU	ORHAN ASENA	RAGİP HAYKIR
30	1957	KLEOPATRA'NIN MEZARI	CEVAT FEHMİ BAŞKUT	MAHİR CANOVA

³ Kırmızı renk ile yazılmış oyunlar “çocuk oyunları”dır. Bu liste “60. Yılında Küçük Tiyatro ve KöşeBaşı” ve “Devlet Tiyatroları’nda Oynanmış Oyunların Bibliyografyası” kitaplarından tespit edilerek oluşturulmuştur.

31	1958	FARELER VE İNSANLAR "OF MICE AND MEN"	JOHN STEINBECK	SAİM ALPAGO
32	1959	KABUS	HALİT ZİYA UŞAKLIGİL	SAİM ALPAGO
33	1959	KARAYAR KÖPRÜSÜ	REFİK ERDURAN	ZİYA DEMİREL
34	1960	KANAVİÇE	TURGUT ÖZAKMAN	ZİYA DEMİREL
35	1960	HACİYATMAZ	CEVAT FEHMİ BAŞKUT	SAİM ALPAGO
36	1960	MAVİ KUŞ "L'OISEAU BLEU"	MAURİCE MAETERLİNCK	RAİK ALNIÇAK
37	1962	CENGİZ HAN'IN BİSİKLETİ	REFİK ERDURAN	RAGİP HAYKIR
38	1962	OCAK	TURGUT ÖZAKMAN	ERGİN ORBEY
39	1962	HUZUR ÇIKMAZI	HALDUN TANER	ERGİN ORBEY
40	1964	HAYLAZ ÇOCUK "TOM SAWYER"	MARK TWAIN	EROL AKSOY
41	1966	ÇATALLI KÖY	ALİ YÖRÜK	HAŞİM HEKİMOĞLU
42	1966	KIRLANGIÇLAR	CAHİT ATAY	ASUMAN KORAD
43	1967	MENEVŞE YAPRAĞINDAN İNCİNEN KIZ	SEVGİ SANLI	RAİK ALNIÇAK
44	1968	EVLERE ŞENLİK	HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR	SALİH CANAR
45	1969	ÖLEN HANGİSİ	CEVAT FEHMİ BAŞKUT	ALİ CENGİZ ÇELENK
46	1969	MİDAS'IN ALTINLARI	GÜNGÖR DİLMEN KALYONCU	NİHAT AYBARS
47	1971	KAŞIKÇILAR	MUSAHİPZADE CELAL	RAİK ALNIÇAK

Turgut Zaim 1947-1971 yılları arasında Küçük Tiyatro’da Tablo-1’de listelenen 47 oyunun dekoratörlüğünü yapmıştır. 47 oyun içerisinde “Ters Yüz” ve “Hacıyatmaz” isimli oyunlar seçilmiştir.⁴

Rejisörlüğünü Mahir Canova’nın yaptığı Galip Güran’ın “Ters Yüz” isimli eserinin dekorunu 1952 yılında Turgut Zaim ile Tarık Levendoğlu beraber tasarlamışlardır. Galip Güran’ın bu eserinin konusu:

“Bir fabrika muhitine yakın, fabrikanın müdür muavinine ait ikametgahta geçer. Mevzu, müdür muavini Yavuz Er’in, esasen vekalet ettiği fabrikadaki müdürlük vazifesine asaleten meclis idare kurulu üyeleri tarafından seçim neticesi tayin meselesiyle başlar. Çeşitli sürprizlerle gelişerek, inkişaf eder. Güzel bir buluşla, hadiseler tersine çevrilip yenilik gösterir”

“Evde sadece bir oda değil, birkaç odanın maktâğını almak gerekiyor. Bilhassa işimize yarayacak yerlerden biri, arka planda kapıdan görünen Yavuz Er’in evindeki çalışma odasının yarısıdır. Bu oda bize fabrikadaki müdürlük makamını hatırlatmalıdır. Kapısının açılması kazanma şansını, kapanması da o şansın döndüğünü ifade etmelidir” (Canova, 1952).

⁴ Turgut Zaim’in dekoratörlüğünü yaptığı diğer oyunlara ait belgeler için Ek-1’e bakınız.

Oyunun dekorunda; müdür muavinine ait ikametgah ahşap sehpa, ahşap ayaklı tabureler, metal konstrüksiyonlu sandalye, abajur, tablolar, duvara asılı aplikler, halı, avize gibi iç mekan bileşenleri ile yansıtılmıştır.

DT
DEVLET
İYATROLARI
BELGELİĞİ

TERS YÜZ
YAZARI
Galip GÜBAN

Sahneye Kazandı: **Melik CANDOĞA** Oyuncular: Dekor: **Tarık LEVENDOĞLU**

Almet YAYUZER Şekip AKALIN
Ayşe YAYUZER Nermin AKAGÖNDÜZ
Emine Fatin GÖZKULAK
Cahit ÖNCÜ Sami TAŞER - Ahmet BİRTAN,
Yüksel YAYUZER Asım ÇAĞLAYAN - İsmail UZMAN
Doktor ÖRMAN Nihat ARÇAN - Çetin KÖROĞLU
Sema YEŞİLOVA Hakkı GÖN
Ziya ARMAN Ümit URAZ
Hani ERKİN Selim ALPAĞOĞLU - Talat AKHANSOY
Sema ÇİÇEK Mesut GİRGEN - Ali ALGÜN - Ferit CEZARLIL
Hüseyin SARP Nihat AYBAŞ - Elmal HÜROĞLU
Bir İÇİ Nuri GÖKSEVEN
Ferit DEVELİ Hüsnü HEDİMOĞLU
Elhan BOZTEPE Talat AKHANSOY - Mesut GÖKEMEN
Saliha YEGENOĞLU Haydar ÖZANSOY
Doktor Halim BERKALP
Rojale Melik CANDOĞA

Enj. Armatör: **Melik ARÇAN** Işık: **Ümit ÜRAZ** Sahne Teknikçi: **Alvaro MILANO**

- Ziya ARMAN: Hayim HEKİMOĞLU, Talat GÖZBAK
- Elhan BOZTEPE: Ziya DEMİREL
- Ferit DEVELİ: Talat GÖZBAK
- Dekor: Turgut ZAIN
- Kostüm: Tarık LEVENDOĞLU
- İnk: Feridun SULLNER
- Prömiyer: 02 Ekim 1952 - Küçük Tiyatro

DT
DEVLET
İYATROLARI
BELGELİĞİ

Şekil 4.5. 1952 tarihli “Ters Yüz” isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Ters Yüz, Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevensil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, URL 29.

Rejisörlüğünü Saim Alpago'nun yaptığı Cevat Fehmi Başkut'un “Hacıyatmaz” isimli eserinin dekorunu 1960 yılında Turgut Zaim tasarlamıştır. Oyunun konusu:

“Toplumumuzun önemli ve zaman zaman tehlikeli boyutlara ulaşan sorunlarına, dilini sivrileştirmeden, can yakmayacak biçimde eleştiri getiren yazar, bu oyunda ülkemizin on yılda bir darbe geçiren siyasi yaşamını ele almıştır. Oyun toplumsal yozlaşma, siyasi yaşamdaki kirlenme, sosyal adaletsizlik, ticari yolsuzluk ve vurgunculuk gibi temaları işlerken metnin derinliklerine nüfuz eden idealler ile pragmatik ve devre göre değişen çıkarları, Oyun kişileri üzerinden çalıştırmayı başarmıştır. Yazarın hemen hemen bütün oyunlarında olduğu gibi, Hacıyatmaz'da bir aile ortamında geçer. Her devrin adamı dalkavuk ve oyuna adını veren Hacıyatmaz, Rıza Şeker'in kendi ismini taşıyan apartmandaki dairesi oyunun ana mekanıdır” (Suner, 2010).

Oyunun yazarı Cevat Fehmi Başkut'ta Hacıyatmaz'ın yazılış amacını şu sözleriyle vurgular:

“Hacıyatmaz'ın vakası 1965 yılında Ankara'da geçiyor. Binaenaleyh hiçbir şahsın, hiçbir zümrenin, hiçbir partinin alınmasına sebep ve mânâ yok. Eser'in bütün elemanları muhayyerdir. Yalnız bir tek tip müstesna: Dalkavuk. Bu tipten olan insanlar olabildiğince ucuna bilirler zaten eserde bunu temin ettim aynı zamanda gözleri onun üstüne çeksin diye yazıldı” (Başkut, 1960).

Oyunun 1965 yılında Ankara'da bir apartman dairesinde aile ortamında geçtiği anlaşılmaktadır. Turgut Zaim bu ortamı Şekil 4.6. daki gibi sahneye yansıtmıştır.

KUÇUK TIYATRO'DA:
HACIYATMAZ
(KOMEDİ 4 PERDE)

Yazan : Cevad Fehmi BAŞKUT Dekor - Kostüm : Turgut ZAIM Sahneye Koyan : Saim ALPAGO

Fazilet Semra SAVAS
Neriman Gülsen ÖCALIR
İsmail Ekmei HUROI
Rıza Şeker Ahmet DEMIREL
Hatice Saim ALPAGO
Sefür Ahmet Türkan BORA
Kadri Yılmaz Argun CİDANLI
İbrahim Lütfi İLKICI
Paat Yurtsever Oytun SANAL
Nihat Karapınar Çetin KOROGLU
Ahmet Kayaoğlu Turgut SAKIÖÖL
I. Hamal Coskun ORHON - Cengiz ÇE-
II. Hamal LENK
Ehvan ÜLKÜ

Reji Asistanı : A'ı Cengiz ÇELENK Işık : Vedat HIZEL Kondüvit : Saffet ONUR

Sahne Şefi : Halil KIZILSU Süsleme Şefi : Rıza YÜCESUMBUL
Terzihane Şefi : Sabiha ERDOĞDU Marangozhane Şefi : İhsan ÖZERTİK

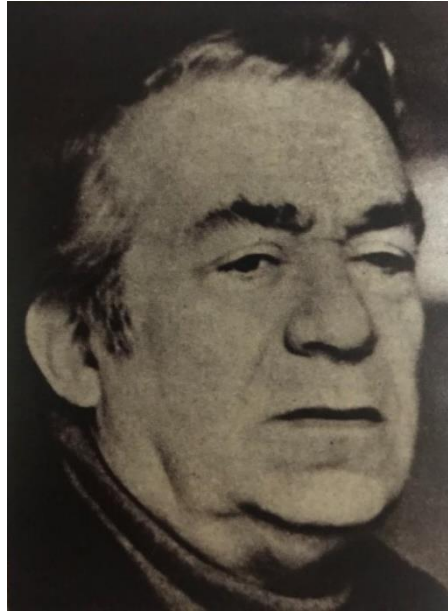

Şekil 4.6. 1960 tarihli “Hacıyatmaz” isimli oyuna ait küpür ve sahneler

Kaynak: Hacıyatmaz, Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevensil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, URL 29.

4.2.Tarık Levendoğlu

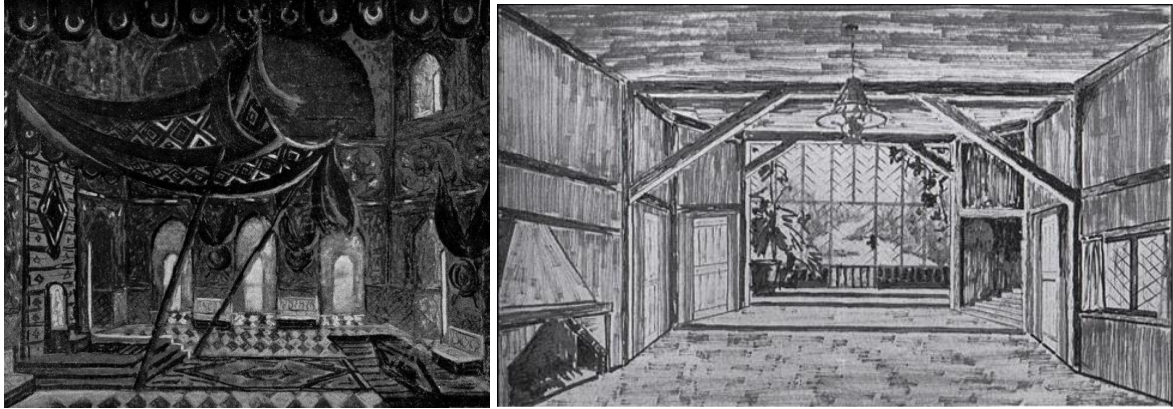
Şekil 4.7. Tarık Levendoğlu

Kaynak: Şengezer, 2010: s.16

1913 yılında İstanbul’da doğan Tarık Levendoğlu İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi’nde resim eğitimi ve sonrasında İtalya Brera Güzel Sanatlar Akademisi’nde sahne tasarımı eğitimi gördü (Şengezer, 2010). 1940’da Devlet Tiyatro ve Operası’nın başlangıç dönemi olan “Tatbikat Sahnesi”nin kuruluşunda teknik müdür olarak görev almış,

sonraki yıllarda da bu kuruluşlarda Baş Dekoratörlüğü üstlenmiştir. Ankara Halkevi'nin 1944'te açtığı tiyatro kursunda tiyatro, dekor ve kostüm dersleri verdi (Algan, 2011). Ayrıca İstanbul Şehir Tiyatroları, Dormen Tiyatrosu, Gen-Ar Tiyatrosu, Site Tiyatrosu gibi özel tiyatro topluluklarında da görev almıştır.

Devlet Konservatuarı'nda 1948-1963 yılları arasında 15 yıl öğretmenlik yapmıştır. 1951'de Chicago Uluslararası Fuar'ında ilk kez açılan Türk Pavyonunun projesini ve uygulamasını yapmıştır. ABD'de kaldığı dönemde Chicago'da "De Pol University" de sahne tasarımı öğretmenliği yapmış ve 3 kilisenin iç düzenleme projelerini çizmiş ve uygulamalarını yapmıştır. 1953-1954 yıllarında Anıtkabir'in tavan fresklerini gerçekleştirdi. 1959-1960 yıllarında Ankara'da kurulan Yeni Sahne'nin düzenlenmesini tasarladı ve uyguladı. İzmir Uluslararası Fuarları'na katılan bazı yerli ve yabancı kuruluşların pavyonlarını hazırladı. 1938'de İtalya'da kazandığı En İyi Dekor Ödülü ve 1969'daki Sanat Sevenler Derneği Ödülü başta olmak üzere, yurt içinde ve dışında çok sayıda ödül aldı. 1970'te özgün tiyatro çalışmalarıyla Türk-İtalyan kültür ilişkilerine yaptığı katkılar nedeniyle kendisine İtalyan hükümetinin Cavalliere nişanı verildi (Şengezer, 2010). Levendoğlu o yıllarda hastalandı ve tedavi için Londra'ya gönderildi. Ancak bütün çabalara karşın kurtarılamayarak Türkiye'ye döndükten sonra 1978 yılında öldü.

Şekil 4.8. Tarık Levendoğlu'na ait eskizler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, URL 29.

Tablo 4.2. Tarık Levendoğlu'nun Küçük Tiyatro'da dekoratörlüğünü yaptığı oyunlar⁵

Kaynak: DT, 2007 ve Kayısı

TARIK LEVENDOĞLU'NUN DEKORATÖRLÜĞÜNÜ YAPTIĞI OYUNLAR				
OYNANIŞ TARIĞI	OYUN ADI	YAZAR ADI	YÖNETEN	
1	1948	BİZİM ŞEHİR "OUR TOWN"	THORNTON WİLDER	MAHIR CANOVA
2	1948	ŐİZE ÖYLE GELİYORSA ÖYLEDİR "COSÌ E SEVÌ PARE"	LUĞİĞ PİRANDELLO	SALİH CANAR
3	1949	YILDIZ ECE	MÜMTAZ ZEKİ TAŞKIN	AGAH HÜN
4	1949	ESKİŐİ GİBİ ESKİŐİNDEN ÜŐTÜN "COME PRİMA MEGLİO DÌ PRİMA	LUĞİĞ PİRANDELLO	SALİH CANAR
5	1949	KÜÇÜK ŞEHİR	CEVAT FEHMİ BAŞKUT	MAHIR CANOVA
6	1949	YALANCI "IL BUGIARDO"	CARLO GOLDONİ	SAİM ALPAGO
7	1950	DÜNYA GÖZÜYLE "LE PELERİN"	CHARLES WİLDRAC	MAHIR CANOVA
8	1950	TÜCCAR TECİMEN "MERCATOR"	T. MACCİUS PLAUTUS	MAHIR CANOVA
9	1952 (TURGUT ZAİM İLE BİRLİKTE)	TERSÜZ	GALİP GÜRAN	MAHIR CANOVA
10	1952-1953	GÖLGELER	AHMET MUHİP DIRANAS	MAHIR CANOVA
11	1954	AVANAK "LE DİNDON"	GEORGE FEYDEAU"	RAGİP HAYKIR
12	1954	TANRI DAĞI ZİYAFETİ	REŞAT NURİ GÜNTEKİN	MAHIR CANOVA-MUAZZES LUTAS-YILDIRIM ÖNAL
13	1954	YASLI AİLE "OZALLOSCANO LİCE"	BRANİSLAV NUSİC	SALİH CANAR
14	1958	İKİ EFENDİNİN UŞAĞI "IL SERVITORE DİE DUE PADRONI"	CARLO GOLDONİ	MAHIR CANOVA
15	1958	SAMANYOLU "KENENN SİE DİE MİLCHSTRASSE"	KARL WİLLİNGER	SAİM ALPAGO
16	1959	ÖFKE "LOOK BACK İN ANGER"	JOHN OSBORNE	YILDIZ KENTER
17	1959	GÖNÜL AVCISI	DİEGO FABBRI	ZİYA DEMİREL
18	1960	GÜNDEM GECEYE "LONG DAY'S JOURNEY İNTO NİGHT"	EUGENE O'NEİLL	SAİM ALPAGO
19	1966	ÇATIDAKİ ÇATLAK	ADALET AĞAOĞLU	MUAZZES KURTOĞLU
20	1967	BİZİM ŞEHİR "OUR TOWN"	THORNTON WİLDER	MAHIR CANOVA
21	1967	KADINLAR MEKTEBİ "L'ECOLE DES FEMMES"	MOLİERE	COŞKUN TUNÇTAN
22	1968	BEDEL "THE PRICE"	ARTHUR MİLLER	SAİM ALPAGO
23	1969	HİRSİZLAR BALOSU "LE BASDES DES VOLEURS"	JEAN ANOUİLH	TARIK LEVENDOĞLU
24	1970	PİRİNÇLER YEŞERECEK	SEDAT VEYİŐ ÖRNEK	HALDUN MARLALI
25	1970	KAHVEHANE "LA BOTTEGA DEL CAFFE"	CARLO GOLDONİ	TARIK LEVENDOĞLU
26	1971	KÜÇÜK ŞEHİR	CEVAT FEHMİ BAŞKUT	BOZKURT KURUÇ
27	1972	GÖMÜ	NECATİ CUMALI	MAHIR CANOVA
28	1972	SAMANYOLU "KENENN SİE DİE MİLCHSTRASSE"	KARL WİLLİNGER	SAİM ALPAGO
29	1976	PASPAS	ION BAİŐEU	ASUMAN KORAD

⁵ Kırmızı renk ile yazılmış oyunlar "çocuk oyunları"dır. Bu liste "60. Yılda Küçük Tiyatro ve Köşebaşı" ve "Devlet Tiyatroları'nda Oynanmış Oyunların Bibliyografyası" kitaplarından tespit edilerek oluşturulmuştur.

Tarık Levendoğlu 1948-1976 yılları arasında Küçük Tiyatro’da Tablo-2’de listelenen 29 oyunun dekoratörlüğünü yapmıştır. 29 oyunun içerisinde “Günden Geceye” ve “Kahvehane” isimli oyunlar seçilmiştir.⁶

Rejisörlüğünü Saim Alpago’nun yaptığı Eugene O’neill’in “Günden Geceye” isimli eserinin dekorunu 1960 yılında Tarık Levendoğlu tasarlamıştır. Oyunun konusu:

“İnsan Günden Gece’yi okuduktan sonra James Tyrone’u (James O’neill), Mary Cavane Tyrone’u (Ella Quinlan O’Neill) James Tyrone Jr. (James O’Neill) ve Edmund Tyrone’u (Eugene O’Neill) o kadar iyi tanıyor, evlerinin havasına öylesine giriyor ki, hepsinin yıllar yılı tanıdığı kişiler misali neleri sevdiğini, neleri sevmediğini, hangi işte ne tepki gösterdiğini, neyi nasıl yapacağını biliyor oluyor.”

“...O’neill’in hayatının anlatıldığı bir yazıda “Günden Gece”yi anlatmak gereksizdir. “Günden Geceye”nin anlatıldığı bir yazıda da onun hayatını anlatmak.”

“.... Eugene o’neill’i daha iyi anlamak için Edmund Tryone’u ve ailesini tanımak gerekir. İşte Günden Geceye...”(Sav, 1959: s.25-27).

GÜN DEN GECEYE

(LONG DAY'S JOURNEY INTO NIGTH)
PİYES 4 PERDE

Yazan : Eugene O'NEILL
Türkçesi : Gencay SAV
Dekor : Tarık LEVENDOĞLU
Kostüm : Dolores WILHELMSEN

Sahneye Koyan :
Saim ALPAGO

Jams Tyron	Yıldırım ÖNAL
Mary Tyron	Macide TANIR
Jams Tyron Jr.	Kerim AFSAR
Edmond	Yahın TOLGA
Cathlenn	Gülcan ÖCALIR

Kondüit : Saffet ONUR
Işık : İhsan NARMANLI

Sahne Şefi : Halil KIZILSU
Süsleme İşleri : Rıza YÜCESÜMBÜL
Terzihane Şefi : Sabiha ERDOĞDU
Marangonhane Şefi : İhsan ÖZERTİK

⁶ Tarık Levendoğlu’nun dekoratörlüğünü yaptığı diğer oyunlara ait belgeler için Ek-2’ye bakınız.

Şekil 4.9. 1960 tarihli “Günden Geceye” isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Günden Geceye, Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, URL 29.

Tarık Levendoğlu Oyunun dekorunda; hasır masa, çelik konstrüksiyonlu hasır sarılmış sandalyeler ve hasır store perde kullanarak kahramanın, yani bu oyunda yazar kendi hayatını ele aldığı için yazarın evini yansıtmaktadır.

Rejisörlüğünü Tarık Levendoğlu'nun yaptığı Carlo Goldoni'nin “Kahvehane” isimli eserinin 1970 yılında Tarık Levendoğlu rejisörlük ile beraber dekoratörlüğünü de üstlenmiştir. Oyun Venedikli kumaş taciri Eugenio'nun kumar hastalığına tutulması etrafında şekillenmektedir. Lütfi Ay “Carlo Goldoni ve Kahvehane” başlıklı yazısında oyun hakkında şunları söylemektedir;

“Goldoni'nin güldürüleri içinde hareketli, tekniği bakımından da ustalıklı bir oyundur. Bundan başka ahlakçı bir amaç güdülerek yazılmış gibidir, dedikodunun mükemmel bir karikatürünü çizer, insanı ne çirkin durumlara düşürebileceğini anlatır. Ama oyun, bir tez oyunu haline sokmadan, uzun konuşmalarla ağırlaştırılmadan “hisseden kıssa” çıkarma yönü seyirciye bırakılarak, canlı, renkli sahnelerle yürütülmüştür...”

“...görüldüğü gibi oyunun adı “Kahvehane” olmakla beraber, kahvehanenin, vakanın orada geçmesinden başka, oyunla bir ilgisi yoktur. Bütün bir oyunu, üç perde boyunca, böyle sokak ortasında, bir kahvehanenin sokak üstündeki küçücük masaları etrafında geçirmek, tiyatrodan herkesin harcı değildir. Burada Goldoni'nin ustalığı kendini göstermekte, bir misafirhane, bir kumarhane, bir berber dükkanı, bir de evin cephesini içine alan tek dekor içinde, bir mekan ayrıklığı duyurulmadan, tabii sahnelerle ilgimizi canlı tutmaktadır...” (Ay, 1971: s.18-20).

Şekil 4.10. 1970 tarihli “Kahvehane” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Kahvehane, Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, URL 29.

Oyun dekorunda; kıvrımlı hatlara sahip olan çelik konstrüksiyonlu sandalye ve masalar ile dönemin Venedik sokakları canlandırılmaktadır.

4.3.Sabih Kayan

Şekil 4.11. Sabih Kayan ve Otoportreleri

Kaynak: Faruk Feza Üstünkaya Arşivi.

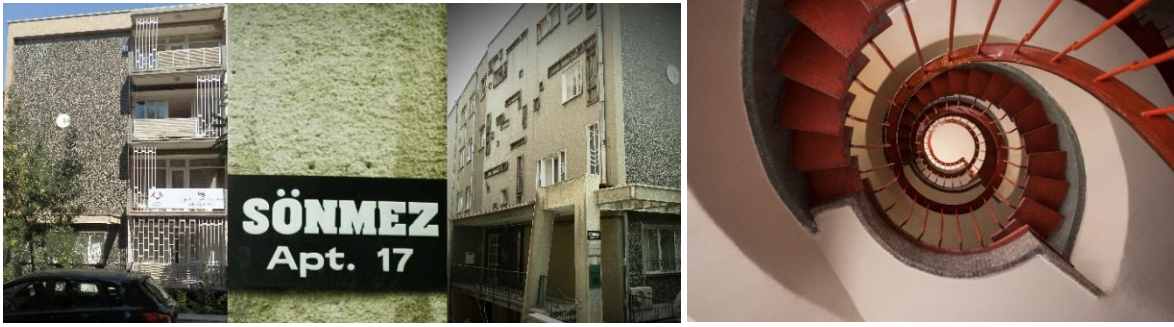
Sabih Kayan, 1944 yılında Zürih Yüksek Mühendis Mektebi'nden (ETH, Eidgenössische Technische Hochschule) mezun oldu. Meslekteki ilk yıllarını Zürih'te Dr. Roland Rohn atölyesinde geçirdikten sonra ülkeye döndü ve Ankara'da Paul Bonatz yönetimindeki Devlet Tiyatrosu Proje ve Kontrol Bürosu'nda çalıştı. Ankara, İstanbul ve Lausanne'da yapılar yapmıştır. 1953-57 yılları arasında T.B.M.M. inşaatının şantiye şefliği yaptı, 1964'de Hacettepe Bilim Merkezi Mimarî Bürosu Eğitim Yapıları Grubu'nu kurmakla görevlendirilmiştir (Gezer,1972, s.159). Hacettepe Vakfı kuruluşlarından olan SİSAG bünyesinde Gündoğdu Akkor ile birlikte yönetici olarak çalışmıştır. Beytepe Kampüsü genel yerleşim planı olmak üzere, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Yapıları'nın projelendirilmesinden sorumlu olmuştur (URL 31).

Şekil 4.12. Sabih Kayan'ın kendi çektiği Hacettepe Üniversitesi Eğitim Yapıları

Kaynak: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Yapıları, Faruk Feza Üstünkaya Arşivi.

Ayrıca Sabih Kayan tarafından tasarlanan Sönmez Apartmanı, bezemenin ısrarlı ve özgün kullanımıyla, mimarın özellikle sivil mimarlık alanındaki başarılarından biri sayılabilir (Şumnu 2021).

Şekil 4.13. Sönmez Apartmanı Fotoğrafları

Kaynak: URL 32.

Asıl mesleği olan mimarlığın yanında Sabih Kayan 1948-1955 yılları arasında Devlet Tiyatrosu ve Operası için sahne dekoru ve kostüm çizimleri yapmıştır.

Şekil 4.14. Sabih Kayan'a ait eskizler

Kaynak: Faruk Feza Üstünkaya arşivi ve Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevensgil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, URL 29.

Tablo 4.3. Sabih Kayan'ın Küçük Tiyatro'da dekoratörlüğünü yaptığı oyunlar⁷

Kaynak: DT, 2007 ve Kayısı

SABİH KAYAN'IN DEKORATÖRLÜĞÜNÜ YAPTIĞI OYUNLAR				
OYNANIŞ TARİHİ	OYUN ADI	YAZAR ADI	YÖNETEN	
1	1950	HAMLET	WILLIAM SHAKESPEARE	MUHSİN ERTUĞRUL
2	1951	OYUNCAK	HAKKI BİLGEÇ	AGAH HÜN
3	1953	BİR PİYES YAZALIM	SEVİM UZGÖREN-SEVİM ADALET SÜMER (AĞAOĞLU)	A. SCHRÖDER
4	1953	VATAN İSTERSE "MATKA RASSUMS UNIVERSAL ROBOT"	KAREL ÇAPEK	SALIM ALPAGO
5	1953	SAHNE DIŞINDAKİ OYUN	REFİK AHMET SEVENGİL	MAHIR CANOVA
6	1953	DERİN MAVİ DENİZ "THE DEEP BLUE SEA"	TERENCE RATTİGAN	CÜNEYT GÖKÇER

Sabih Kayan 1950-1953 yılları arasında Küçük Tiyatro'da Tablo-3'de listelenen 6 oyunun dekoratörlüğünü yapmıştır. 6 oyun içerisinde "Derin Mavi Deniz" ve "Bir Piyas Yazalım" isimli oyunlar seçilmiştir.⁸

Rejisörlüğünü Cüneyt Gökçer'in yaptığı Terence Rattigan'ın "Derin Mavi Deniz" isimli eserinin dekoru 1953 yılında Sabih Kayan tarafından yapılmıştır.

⁷ Kırmızı renk ile yazılmış oyunlar "çocuk oyunları"dır. Bu liste "60. Yılında Küçük Tiyatro ve Köşebaşı" ve "Devlet Tiyatroları'nda Oynanmış Oyunların Bibliyografyası" kitaplarından tespit edilerek oluşturulmuştur.

⁸ Sabih Kayan'ın dekoratörlüğünü yaptığı diğer oyunlara ait belgeler için Ek-3'e bakınız.

“Terence Rattigon’ın eserlerinin hemen hemen en iyisi, son seneler zarfında Londra’da sahneye konulan yeni preslerin en muvaffak olanlarından sayılan Derin Mavi Deniz Hester Collyer’in hayat ve aşkının bir hikayesidir.”

“Bir kasaba papazın kızı olan Hester, Sir William Collyer adında bir hakimle evlidir. Kocasına karşı saygıdan başka bir aşkı veya sevgisi yoktur. Zamanla Hester eski bir tecrübe pilotu olan genç Freddie Page ile tanışır. Senelerce içinde biriken bütün aşkını ona verir; o kadar ki, bütün aile anneannesini, içtimal mevkiini çiğneyerek Freddie’ye kaçır. Mr. ve Mrs Page adı altında apartmanımsı bir pansiyonda yaşamaya başlarlar. Geçimlerini de, Freddie işsiz olduğu için, resme istidadı olan Hester’in tabloları teşkil eder. Freddie, Hester’in derin aşkına mukabele edemez, esasen bu kabiliyette bir insan değildir. Kadının aşkından gurur duymakla beraber, bu aşk ona adeta bir yük, bir ağırlık vermektedir. Bunun için vaktinin çoğunu, dışarıda arkadaşlarıyla geçirmektedir.”

“Aşkına mukabele göremeyen Hester ümitsizliğe kapılarak intihar etmeye karar verir, bütün hissiyatını bir mektuba döküp bıraktıktan sonra, odadaki havagazı şöminesini açar, başını da bir örtü ile örtterek önüne yatar...” (Akçan, 1953: s.19).

Mr. ve Mrs. Page adlı pansiyondaki oda şekil 4.15 deki gibi sahneye yansımıştır. Oyunun kahramını Hester’in ressam kişiliğini yansıtmak için duvara asılı tablolar bulunmaktadır. Oyunun devamında Hester’in intiharı teşebbüsü için havagazı şöminesi bulunmaktadır. Oyundan gelen unsurlar sahneye taşınmıştır.

DERİN MAVİ DENİZ	
PİYES 3 PERDE	
Yazan :	Tercüme Eden :
Terence RATTIGAN	Nail MUTLUGİL
Dekor - Kostüm :	Sahneye Koyan :
Sabih KAYAN	Cüneyt GÖKÇER
ŞAHİSLER	
Mrs. Elton	Nermin AKAGÜNDÜZ
Philip WELCH	Haldun MARLALI
Ann WELCH	Suna SIRMEN
Hester COLLYER	Mediha GÖKÇER
Mr. MILLER	Salih CANAR
William COLLYER	Asuman KORAD
Freddie PAGE	Ekmele HÜRÖL
Jackie JACKSON	Cetin KÖROĞLU
Işık :	Kondüvit :
Halim ÜNSAL	Saffet ONUR

Şekil 4.15. 1953 tarihli “Derin Mavi Deniz” isimli oyunun Sabih Kayan tarafından yapılan çizimi ve uygulaması

Kaynak: Derin Mavi Deniz, Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, URL 29.

Rejisörlüğünü Arnulf Schröder’in yaptığı Adalet Sümer ve Sevim Uzgören’in “Bir Piyes Yazalım” isimli eserinin dekoru 1953 yılında Sabih Kayan tarafından tasarlanmıştır.

“İki kız arkadaş, aralarındaki dostluk bağı her şeyin üstünde tutmaktadır. Müşterek eserleri, müşteri hayat görüşleri var; Kendi dünyalarında mesutturlar... fakat zaman ve hadiseler öyle akıp gider ki, dostluk bağı yavaş yavaş aşınmaya başlar, yıpranır. ve bir gün, manen ve sonra madden uzaklaşırlar birbirlerinden... “geçen zaman, bize birçok şey verdi, fakat hepsini geri aldı” der arkadaşlardan biri... bu iki arkadaşın sona eren dostluğunun dramıdır...” (Payzın, 1953: s.8)

“Sadece piyesimizin modern bir piyes olmasını, hayattan birkaç çizgi vermesini istiyorduk. Bu düşünceyle Celile’yi, yaşadıkça bağlanmak ihtiyacın da olduğumu her şeyi teker teker kaybeden bedbaht bir kadın yaptık. Selma’yı da günlük endişelerin dışında, saadeti bulmuş bir kadın olarak onun karşısına geçirdik. Hayatta devamlı saadetin hiçbir insana nasip olmayacağını düşüncesiyle de hiç olmazsa seneler sonra Selma’nın aydınlık ömrüme gölge düşürmek üzere, kocasına şifa bulmaz bir hastalık yükledik. Vedat’la beraber bütün diğer şahısları, ele aldığımız bu motifi işlemek için, hayattaki durumlarına uygun gelecek şekilde, birer vasıta olarak kullanmaya çalıştık. Piyesimizin başı ve sonu seçtiğimiz hayat- ölüm terimlerini biraz hafifletir diye düşündük. Hiçbir şeyin hakikate geçmediğini söylemekle seyirciye, sona doğru büyüyen melodramik bir hava içinde sadece ümitsizlik değil de biraz da rahat nefes alma imkanı vermek istedik” (Sümer,1953: s.9).

Adalet Sümer'in "Sadece piyesimizin modern bir piyes olmasını, hayattan birkaç çizgi vermesini istiyorduk" sözlerinden oyunun dekorunun yapıldığı dönemi yansıttığı çıkarımında bulunabiliriz. Bu dönemi Sabih Kayan oyun dekoruna şekil 4.16. daki gibi yansıtmaktadır.

DEVLET TİYATROSU	
KÜÇÜK TİYATRO'da	DRAM BÖLÜMÜ
Pazar Günleri Saat 15.30 da Pazartesi ve Çarşamba Akşamları 21 de	Perşembe, Cuma, Cumartesi Akşamları Saat 21 de
BİR PİYES YAZALIM	VATAN İSTERSE
Piyes 3 Perde Yazan: Adalet SÜMER - Sevim KAYAN Dekor - Kostüm: Sabih KAYAN Müzik: Ferit TUZUN	Piyes 3 Perde Yazan: Karel ÇAPEK Türkçesi: Ahmet Muhip DIRANAS Dekor - Kostüm: Sabih KAYAN
SAHNEYE KOYAN: ARNULF SCHRÖDER	SAHNEYE KOYAN: SAİM ALPAGO
Sahne Tekniği: Alberto MILANO - Işık: Halim ÜNSAL Kostümler: Sabiha ERDOĞDU idaresinde Devlet Tiyatrosu Atölyelerinde Dikilmiştir.	

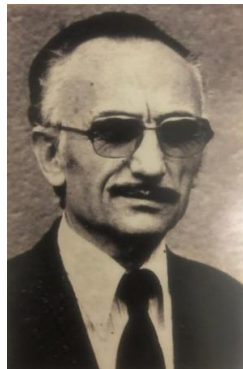

Şekil 4.16. 1953 “Bir Piyes Yazalım” oyununa ait afiş ve Sabih Kayan tarafından yapılan çizimi ve uygulaması

Kaynak: Bir Piyes Yazalım, Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevensgil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, URL 29.

Oyun dekorunda; keskin hatlara sahip oturma elemanları ve masa, lineer seperatör ve şömine dikkat çekmektedir.

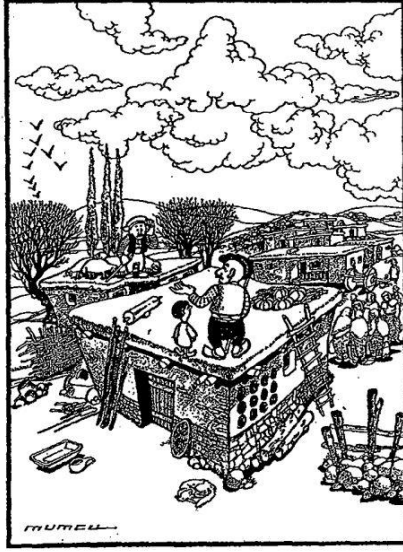
4.4. Hüseyin Mumcu

Şekil 4.17. Hüseyin Mumcu

Kaynak: Şengezer, 2010: s.31

1924 yılında Bursa'nın Yenişehir ilçesinde doğan Hüseyin Mumcu, Bursa Halkevi'nde' Prof. Kenan Öbel' den ders aldı. 1947-1950 yılları arasında İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'nin Resim Bölümüne devam etti. Aynı tarihlerde Babıali'de, başta Ramiz Gökçe'nin "Mizah" dergisi olmak üzere 1949' da Ankara'da çıkan "Kudret" gazetesi gibi çeşitli gazete ve dergilerde Anadolu yaşantısı, köy ve köylü sorunları gibi konuları işleyen karikatürler çizdi (Çevikayak, 2021).

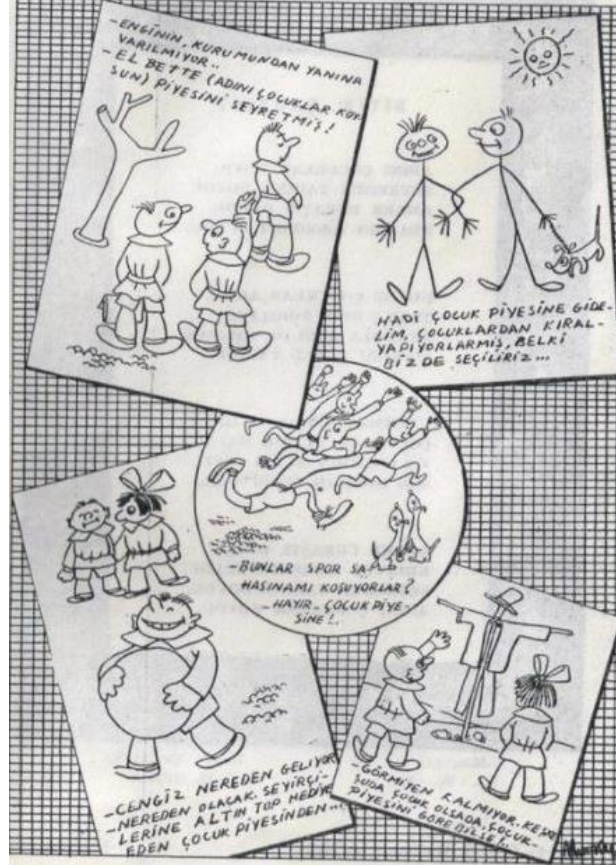
- Ağa, bizi yakında toprağa kavuşturacaklar-
mış...
- Allah gecinden versin!

- Kasabaya toktur gelmiş didiler, uşaklarla kızanları oraya
götürüyom.
- Muayene mi ittürücen?
- Yok hiç toktur görmediler de, nasıl şey olduğunu görsünler!..

Şekil 4.18. Hüseyin Mumcu'nun çizdiği karikatürler

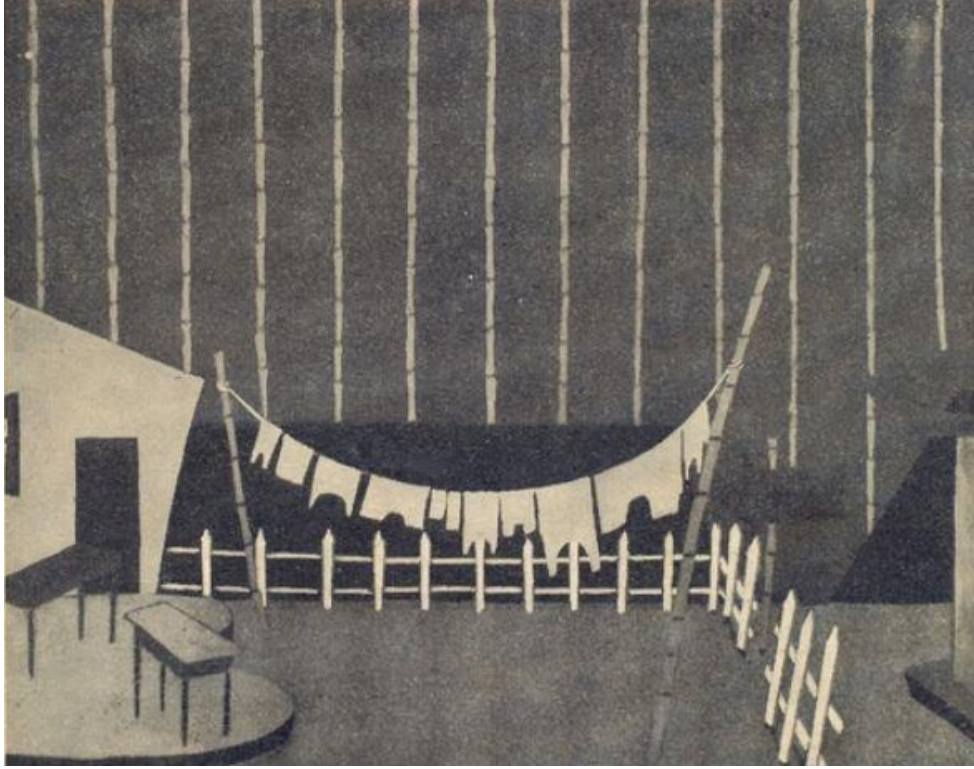
Kaynak: Özen, 2003: s.73

Şekil 4.19. Adını Çocuklar Koyusun isimli oyuna ait broşür

Kaynak: Adını Çocuklar Koyusun, Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, URL 29.

1952 yılında ressam ve realizatör olarak Ankara Devlet Tiyatrosu'nda çalışmaya başlayan Hüseyin Mumcu, bir süre Turgut Zaim, Tarık Levendoğlu gibi usta dekoratörlere asistanlık yapmıştır (Şengezer, 2010). Kırk beş yıl boyunca Ankara Devlet Tiyatroları bünyesinde üç yüze yakın opera, tiyatro ve bale eserinin dekor ve kostümlerini hazırlamıştır (Çevikayak, 2021: s.109). Ankara Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğünde, dekoratörlüğün yanı sıra, Sanat ve Teknik Müdürlüğü görevini de yürüttü. Karikatürlerinde işlediği kırsal kesim görüntülerini ve incelemelerini oyunlara da yansıtan Hüseyin Mumcu 2002 yılında vefat etti.

Şekil 4.20. Hüseyin Mumcu'ya ait eskizler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevensil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, URL 29.

Tablo 4.1. Hüseyin Mumcu'nun Küçük Tiyatro'da dekoratörlüğünü yaptığı oyunlar⁹

Kaynak: DT, 2007 ve Kayısı

HÜSEYİN MUMCU'NUN DEKORATÖRLÜĞÜNÜ YAPTIĞI OYUNLAR				
OYNANIŞ TARİHİ	OYUN ADI	YAZAR ADI	YÖNETEN	
1	1952	ADINI ÇOCUKLAR KOYSUN	MÜMTAZ ZEKİ TAŞKIN	ZİYA DEMİREL
2	1953	PERLİ DEĞİRMEN	ZİYA DEMİREL	ZİYA DEMİREL
3	1953	MEKTUP "DAK GHAR" "THE POST OFFICE"	ROBİNDRANATH TAGORE	ZİYA DEMİREL
4	1955	BİR ÜMİT İÇİN "ÖZGÜRLÜĞÜN BEDELİ" "MONSERRAT"	EMMANUEL ROBLES	SAİM ALPAGO
5	1955	HARPUTTA BİR AMERİKALI	CEVAT FEHMİ BAŞKUT	MAHİR CANOVA
6	1955	MAVİ KUŞ "L'OISEAU BLEU"	MAURİCE MAETERLİNCK	ZİYA DEMİREL
7	1956	SON DURAK	MUAFFAK İHSAN GARAN	MAHİR CANOVA
8	1956	OYUNCAKÇI DEDE	MÜMTAZ ZEKİ TAŞKIN	ZİYA DEMİREL
9	1958	VE DEĞİRMEN DÖNERDİ	HALDUN TANER	ZİYA DEMİREL
10	1959	TABLODAKİ ADAM	CEVAT FEHMİ BAŞKUT	SUAT TAŞER
11	1959	YALAN	ORHAN ASENA	SALİH CANAR
12	1960	FELSEFE DOKTORU "FİLOSOFİE DOCTEOUR"	BRANISLAV NUSİÇ	SALİH CANAR
13	1960	KOCAOĞLAN	ORHAN ASENA	ZİYA DEMİREL
14	1961	SUAVİ EFENDİ	İLHAN TARUS	HALDUN MARLALI
15	1960-1961	AŞK VE BARIŞ	SUAT TAŞER	SUAT TAŞER
16	1962	GÖÇ	CEVAT FEHMİ BAŞKUT	SALİH CANAR
17	1962	YOKLAR DAĞINDAKİ NAR	MÜMTAZ ZEKİ TAŞKIN	RAİK ALNİAÇIK
18	1963	DUMANLI'DA TELAKKİ VAR	NAZİM KURŞUNLU	ZİYA DEMİREL
19	1963	SUÇLU	SABAHATTİN ENGİN	ZİYA DEMİREL
20	1963	ROBENSON ÖLMEMELİDİR "ROBENSON SOLL NİCHT STORBEN"	TÜRKİS NOYAN	RAİK ALNİAÇIK
21	1964	TOPUZLU	HİDAYET SAYIN	AHMET EVİNTAN
22	1964	ÇİL HOROZ	OKTAY RIFAT HOROZCU	FİKRET TARTAN
23	1964	PETER PAN	JAMES MATTHEW SİR BARRİE	EROL AKSOY
24	1965	BUZLAR ÇÖZÜLMEDEN	CEVAT FEHMİ BAŞKUT	SALİH CANAR
25	1967	AKAD'IN YAYI	GÜNGÖR DİLMEN KALYONCU	RAİK ALNİAÇIK
26	1968	GECİKENLER	NAZİM KURŞUNLU	HAŞİM HEKİMOĞLU
27	1969	SOKRATES'İN SAVUNMASI	TURAN OFLAZOĞLU	ASUMAN KORAD
28	1969	EZİK OTLAR	NECATİ CUMALI	HAŞİM HEKİMOĞLU
29	1969	VUR EMRİ	NECATİ CUMALI	HAŞİM HEKİMOĞLU
30	1970	GECE BEKÇİLERİ	STRATİS KARRAS	SALİH CANAR

⁹ Kırmızı renk ile yazılmış oyunlar “çocuk oyunları”dır. Bu liste “60. Yılında Küçük Tiyatro ve Köşebaşı” ve “Devlet Tiyatroları’nda Oynanmış Oyunların Bibliyografyası” kitaplarından tespit edilerek oluşturulmuştur.

31	1970	ÇARK	BAŞAR SABUNCU	BAŞAR SABUNCU
32	1971	DELİKANLI "AH WİLDERNESS"	EUGENE O'NEİLL	ALİ CENGİZ ÇELENK
33	1971	ŞAIR EVLENMESİ	İBRAHİM ŞİNASİ	RAİK ALNİAÇIK
34	1972	MÜTEMET ALİ RIZA BEY'İN YAŞANMIŞ HAYAT HİKAYESİ	BAŞAR SABUNCU	MAHİR CANOVA
35	1972	ALAADDİN VE SİHİRLİ LAMBA	FERDİ MERTER	FERDİ MERTER
36	1973	SACİDE	ÜLKER AKÇAKOCA KÖKSAL	TEKİN AKMANSOY
37	1974	MAYMUN DAVASI "INHERIT THE WİND"	JEOME LAWRENCE-ROBERT E. LEE	ASUMAN KORAD
38	1974	BU HESAPTA YOKTU "NOT İN THE BOOK ONK COPY"	ALEKSANDR NİKOLAYEVİÇ OSTROVSKİ	NİHAT AKÇAN
39	1974	SUSUZ YAZ	NECATİ CUMALI	TEKİN AKMANSOY
40	1974	KÜÇÜK KRİSTOF KOLOMBUS "THE LİTTLE KOLOMBUS"	JAKOP LOREY	RAİK ALNİAÇIK
41	1975	BOZKIR GÜZELLEMEŞİ	NEZİHE ARAZ	MUZZEZ KURTOĞLU
42	1975	UÇARI "LİOLA"	LUİGİ PİRANDELLO	NİHAT AKÇAN
43	1975	DÜŞÜŞ	NAHİT SİRRI ÖRİK	ASUMAN KORAD
44	1976	YASAK DEFTER	ALBA DE CESPEDES	ASUMAN KORAD
45	1977	ERKEK SATI	FAZİL HAYATİ ÇORBACIOĞLU	RAİK ALNİAÇIK
46	1977	FAZİLET ECZANESİ	HALDUN TANER	HALDUN MARLALI
47	1977	HEDDA GABLER	HENRİK İBSEN	RAİK ALNİAÇIK
48	1978	YASALAR VE İNSAN "BİLLY BUDD"	HERMAN MELVİLLE	ASUMAN KORAD
49	1979	SATICININ ÖLÜMÜ "THE DEATH OF SALESMAN"	ARTHUR MİLLER	YALIN TOLGA
50	1979	MERAKİ "LE MALADE İMAGİNAİRE"	MOLİERE	VASFİ RIZA ZOBU
51	1979	ÖYKÜLERDEN OYUNLAR	SAVAŞ BAŞAR	SAVAŞ BAŞAR
52	1980	ELİF ANA	TURAN OFLAZOĞLU	NİHAT AKÇAN
53	1980	BEN KİMİM	RECEP BİLGİNER	İSMAİL BEKİR AĞLAGÜL
54	1980	ADEMİN KABURGA KEMİĞİ	ÜLKER AKÇAKOCA KÖKSAL	FİKRET ERGİN
55	1982	BEHÇET BEY'İN FÖTR ŞAPKASI	Y. KENAN İŞİK	Y. KENAN İŞİK
56	1982	CENGİZ HAN'IN BİSİKLETİ	REFİK ERDURAN	YAŞAR ÜRÜK
57	1982	ANA HANIM KIZ HANIM	CAHİT ATAY	SÖNMEZ ATASOY
58	1982	YİNE BAŞLADILAR ŞARKILARINA "NUN SİNG EN SİE WİEDER"	MAX FRİSCH	HALDUN MARLALI
59	1983	KANLI NİGAR	SADİK ŞENDİL	RÜŞTÜ ASYALI
60	1985	GODOT'YU BEKLERKEN "EN ATTENDANT GODOT"	SAMUEL BECKETT	SÖNMEZ ATASOY

61	1985	AH ŞU GENÇLER	TURGUT ÖZAKMAN	RÜŞTÜ ASYALI
62	1990	BULUNMAZ ADAM "ABSURD PERSON SINGULAR"	ALAN AYCKBOURN	H. ASUMAN KORAD
63	1991	VATAN DİYE DİYE	NECATİ CUMALI	MAHİR CANOVA
64	1993	SİLAHŞÖRÜN GÖLGESİ "THE SHADOW OF GUNMAN"	SEAN O'CASEY	KARTAL TİBET
65	1997	MACUN HOKKASI	MÜSAHİPZADE CELAL	ERGUN UÇUCU
66	1997	ORTAKÇILAR	TALİP APAYDIN	DİNÇER SÜMER
67	1998	ANA BABA GÜNLERİ	ORHAN ASENA	MEHMET EGE
68	2000	TANRILAR ERKEK OLUNCA	HASAN ÖZTÜRK	TANSU AY TAR

Hüseyin Mumcu 1952-2000 yılları arasında Küçük Tiyatro'da Tablo 4.4. 'de listelenen 68 oyunun dekoratörlüğünü yapmıştır. 68 oyun içerisinde, "Suçlu" ve "Hedda Gabler" isimli oyunlar seçilmiştir.¹⁰

Rejisörlüğünü Ziya Demirel'in yaptığı Sabahattin Engin'in "Suçlu" isimli eserinin dekorunu 1963 yılında Hüseyin Mumcu tasarlamıştır.

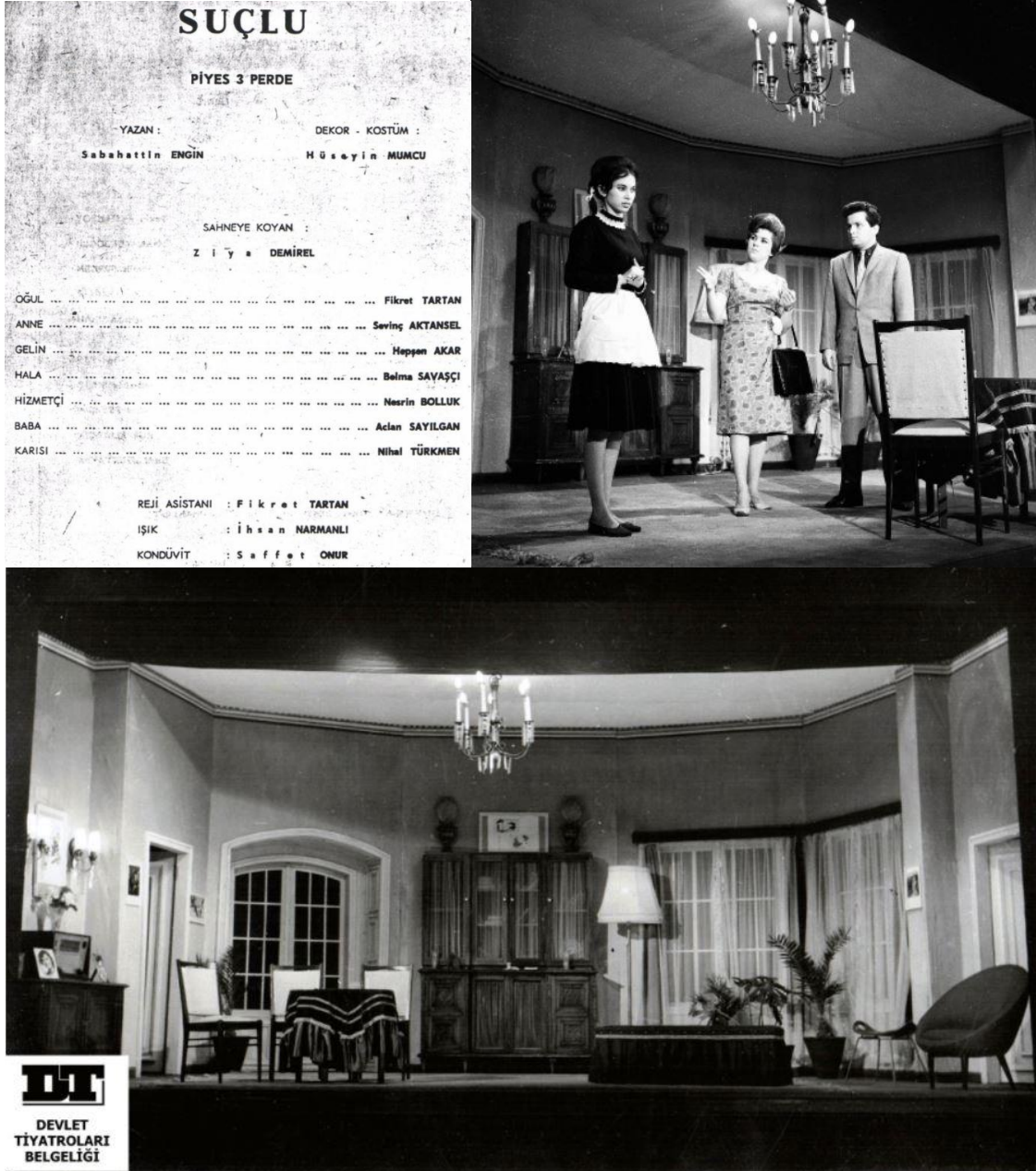
"Suçlu, zıt karakterlerde iki insanın (Kâmil Bey ve Emel Hanım) yaptığı yanlış evliliğin bitmesinin nedenlerini, boşanmanın kişiler üzerinde oluşturduğu etkileri irdelemektedir. Eserin başında Kâmil Bey'le Emel Hanım'ın boşanma nedenleri örtük olarak karşımıza çıkar. Eserin sonunda ise bu örtüklüğün nedenleri, sırları açığa çıkar. Vaka bir aile çevresinde geçer. Yaşanan olaylar, herkesin görüp izleyebileceği, kaynağı ve çözümünü bulabileceği, empati yapabileceği sorunları kapsar" (Dursunoğlu, 2010: s.111).

Dursunoğlu "*Sabahattin Engin'in Oyunları Üzerine Bir Araştırma*" başlıklı yüksek lisans tezinde oyunun dekoru hakkında şunları söylemiştir;

"Oyunu bütünleyen kompozisyonlardan bir diğeri Tekin'in ikamet ettiği yerdir. Oyunun özü, düzenli döşenmiş görkemli bir salonun, koltuklar, kristal vazolar, işleme örtüler, tablolar ve diğer eşyalarla zenginliğin göstergelerine uyum gösterir. Oyunun üç perdesi de kapalı mekânda; Tekin'in evinin salonunda geçmektedir. "Büyük bir salon. Sağ ve solda yan odalara açılan iki kapı. Sol geride hole açılan üçüncü kapı. Salon pek düzenli döşenmiştir. Koltuklar, maun masa yerli yerindedir. Masanın üstünde kristal vazolar. İşlenmiş goblen örtüler. Pikaplı radyo. Duvar da tablolar. Köşede gösterişli bir kitaplıkla divan. Annaçta caddeye açılan pencereler" (Dursunoğlu, 2010: s.126).

Aile çerçevesinde, görkemli bir salonda geçem oyunun dekoru Şekil 4.27 deki gibi sahneye yansıtılmıştır.

¹⁰ Hüseyin Mumcu'nun dekoratörlüğünü yaptığı diğer oyunlara ait belgeler için Ek-4'e bakınız.

Şekil 4.21. 1963 tarihli “Suçlu” isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Suçlu, Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevensil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, URL 29.

Rejisörlüğünü Raik Almaçık'ın yaptığı Henrik İbsen'in “Hedda Gabler” isimli eserinin dekorunu 1977 yılında Hüseyin Mumcu tasarlamıştır.

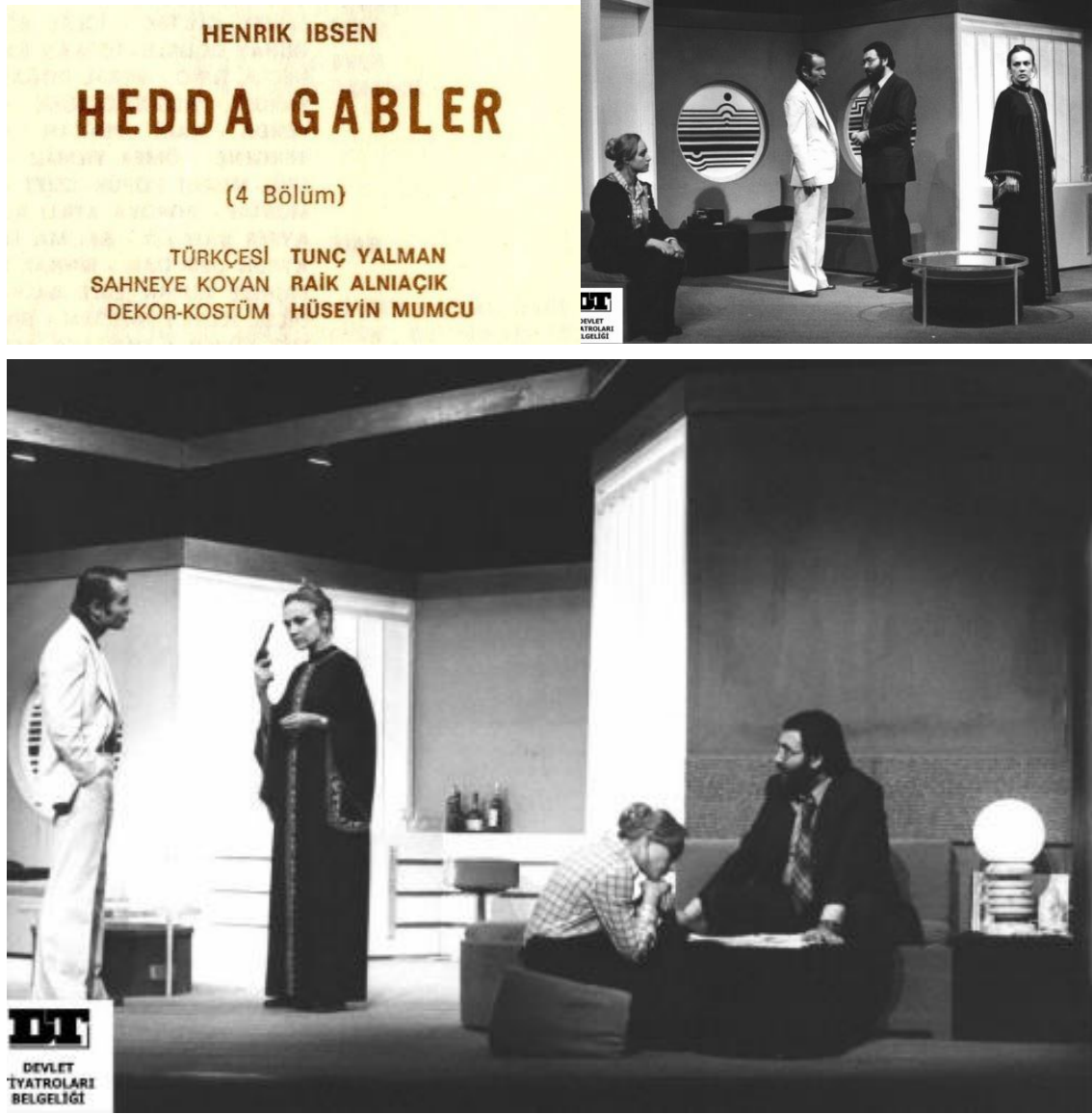
“Hayatta sevgi ve saygı gibi önemli değerleri bir kenara iten, diğer taraftan insanların kaderlerinde önemli değişiklikler yaratıp onlara hükmetmeyi benimseyen Hedda Gabler'in gelenekler ve tutucu toplum içinde kısılp kalmasını anlatır. Oyun can sıkıntısının tragedyası olarak da tanımlanabilir” (URL 33).

“Hedda Gabler'de sözlü ve görüntülü anlatım, ibsen'in dramatik anlatım üslubunun ve başarısının örneğidir. Konuşmalar imgelerle yüklüdür. Eşya işlevsel olarak kullanılmıştır.

Dekor ve giysiler ortamı en gerçekçi biçimde yansıttığı gibi, olayların gelişmesinde, durumların belirlenmesinde de işe yarar. Hedda'nın boğucu tutkusu seçtiği ev eşyasında, oda dekorunda dile gelmektedir. Piyano gibi, soba gibi, eşya oyunda etken bir rol oynamaktadır.”

“Henrik İbsen'in oyunları, oyun kişilerinin karmaşık heyecanları, istekleri ile, dramatik oyunculuk çerçevesi içinde, hünerli ve yaratıcı oyunculuğa elverişlidir. Özetle, Hedda Gabler, dramatik kurgusunun ustalığı, ilginç oyun kişileri, doğru saptanmış durumları, gerçekleri, düzey yansıtmacılığını, aşan bir ciddiyetle irdelemesi, dekorun, eşyanın işlevsel kullanılması ve gerçekçi oyunculuğa tanıdığı olanaklarla tiyatro tarihinde kendine sağlam bir yer yapmıştır” (Şener, 1977: s.14).

Şener'in söz ettiği piyano ve soba gibi unsurları oyun dekorunda görememekteyiz. Buradan tasarımcının oyun dekorunu yeniden yorumladığı çıkarımına varabiliriz.

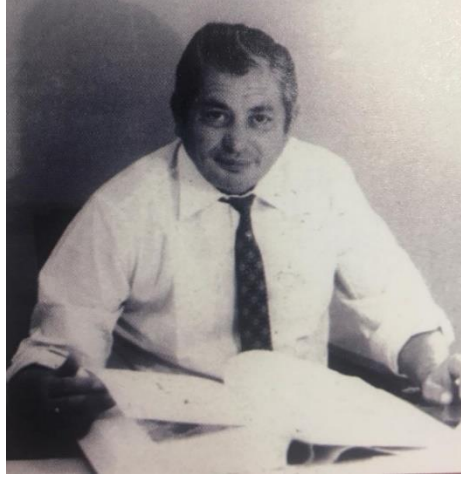

Şekil 4.22. 1977 tarihli “Hedda Gabler” isimli oyuna ait kúpür ve sahneler

Kaynak: Hedda Gabler, Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, URL 29.

Oyun dekorunda; yalın yüzeyler kullanılmıştır. Aydınlatma armatürü ile pencere üzerindeki desenler dikkat çekmektedir.

4.5. Refik Eren

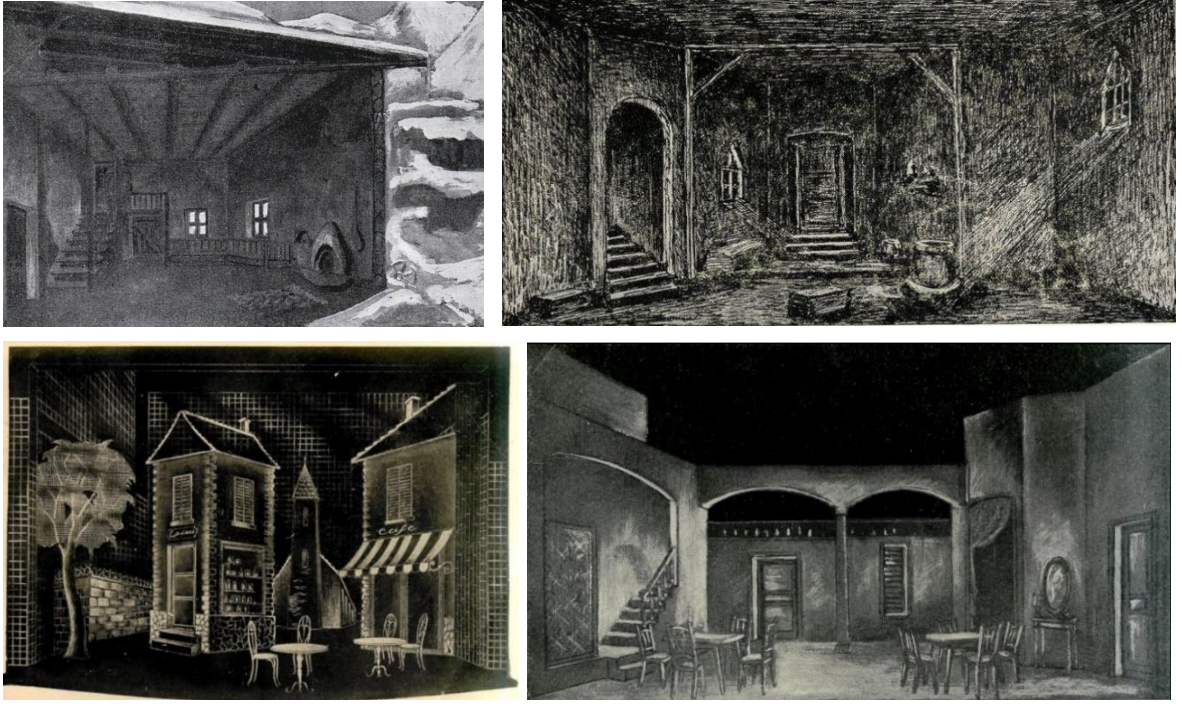

Şekil 4.23. Refik Eren

Kaynak: Şengezer, 2010: s.27

1922 yılında Gümüşhane'nin Şiran ilçesinde doğan Refik Eren İstanbul'da Sultan Ahmet Sanat Okulu Marangozluk Bölümünü bitirdikten sonra İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi (Mimar Sinan Üniversitesi) girmiştir. 1940 yılında Akademinin orta bölümünü bitirmiş, o yıllarda kurulmamış olan yüksek bölümünün kuruluşu Refik Eren'in mezuniyetine denk gelmiş ve yüksek bölümüne devam ederek İç Mimari Bölümünden mezun olmuştur. 1946'da mezun olduğu yıl Mimar Sinan Üniversitesi'ne bağlı Güzel Sanatlar Fakültesi'nin ilk asistanı olmuştur. İki yıl asistanlık yaptıktan sonra 1948'de mesleği ile ilgili çalışmalarda bulunmak üzere Paris'e gitti. Paris'te, Paris Güzel Sanatlar Akademisi (Beaux Art's) "Brianchon" Atölyesi'nde Sahne Dekor-Kostümü ile, "Buisson" Atölyesi'nde realizasyon ve resim eğitimi almıştır. 1952'de yurda döndükten sonra Ankara'da Devlet Tiyatrolarında dekoratör olarak çalışmaya başladı. Hale Eren'le evlenmiş, uzun yıllar "Dekor: Refik Eren – Kostüm: Hale Eren" bir bütünleşme olarak devam etmiştir. Baş Dekoratör olmuş ve uzun yıllar Sanat Teknik Müdürlüğü yapmıştır. İstanbul Üniversitesi Konservatuarında ve Mimar Sinan Üniversitesi Konservatuarında Dekor

Kostüm ve Sahne Tekniği dersleri, Mimar Sinan Üniversitesi Sahne ve Görüntü Bölümü'nde "Dekor Tasarımı" dersleri vermiştir. 1997 yılında vefat etmiştir (Şengezer, 2010)

Şekil 4.24. Refik Eren'e ait eskizler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevensil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, URL 29.

Refik Eren 1982 yılında 27 Ocak – 20 Şubat tarihleri arasında Yapı ve Kredi Bankası, Osmanbey Şubesi'nde yüzlerce eskiz ve fotoğraftan oluşan bir retrospektif sergi açmıştır. Bu sergi nedeniyle Tahir Özçelik'in Refik Eren ile yaptığı söyleşi Milliyet Sanat Dergisi'nde "Tiyatro Üzerine Bir Konuşma" başlığıyla yayınlanmıştır. Refik Eren bu söyleşi de tiyatro dekoru konusunda şunları söylemiştir:

"Bildiğiniz gibi, tiyatro sanatı edebi türlerden grafiğe, müzikten sosyolojiye kadar sanat ve bilim dallarını bünyesinde toplayan karmaşık bir alandır. Bu alanda "tiyatro olayı"nu önce metin sağlar. Onu yaşatacak ve canlandıracak ikinci unsur rejidir. Metnin içerdiği olay ve kişilerin yaşantı alanı dediğimiz sahnenin, dramatik aksiyonunu ve optik düzenini sağlayan üçüncü unsursa dekordur."

"Ancak bu üç unsurun yaratıcıları olan yazar, rejisör ve dekoratörlerin işbirliği sonucunda oyun sahneye konulabilir ve aktörler de bu düzen içinde rollerini başarıyla icra ederek "tiyatro olayı" gerçekleşebilir."

"Adına piyes denilen bu dramatik bütün içinde, dekoratörün işlevinin ne olduğunu açıklar mısınız?" sorusunu şu şekilde cevaplamıştır.

“Dramatik bütün içinde dekoratrn başlıca işlevi şunlar olmalıdır; dramatik aksiyonun cereyan edeceğisahne alanında genel dekor planını tanzim etmek, trafiği sağlayacak giriş çıkışların, kullanılacak eşya ve aksesuarların yerlerini ve boyutlarını belirlemek, oyunun devir, stil, renk ve atmosferini belirleyecek perspektif ve detay resimlerini çizmek, dekor elemanlarının realize edilmesini ve sahneye montajını sağlayıp denetlemek, atmosferi meydana getirecek ışık düzenlemelerine yön vermek.” (zelik, 1982: s.64).

Tablo 4.1. Refik Eren’in Küçük Tiyatro’da dekoratörlüğünü yaptığı oyunlar¹¹

Kaynak: DT, 2007 ve Kayısı

REFİK EREN'İN DEKORATÖRLÜĞÜNÜ YAPTIĞI OYUNLAR				
OYNANIŞ TARİHİ	OYUN ADI	YAZAR ADI	YÖNETEN	
1	1952	YANLIŞ YANLIŞ ÜSTÜNE "SHE STOOPS CONQUER!"	OLİVER GOLDSMİTH	NİHAT AYBARS
2	1953	ŞEMSİYELİ ADAM "THE LATE EDWİNG BLACT"	W. DİNNER-W. MARUM	ŞAHAP AKALIN
3	1953	BATAK	GALİP GÜRAN	AHMET EVİNTAN
4	1954	GELİN "THESARE RAQUİN"	EMİLE ZOLA	CÜNEYT GÖKÇER
5	1956	MERAKİ "LE MALADE İMMAGİNAİRE"	MOLIERE	SALİH CANAR
6	1956	ZOR NİKAHI "LA MARİGEE FORCE"	MOLIERE	SALİH CANAR
7	1956	BU GECE BAŞKA GECE	REŞAT NURİ GÜNTEKİN	SALİH CANAR
8	1956	IV. HENRİ "ENRİKA IV"	LUİGİ PİRANDELLO	CÜNEYT GÖKÇER
9	1957	TUFAN	TURGUT ÖZAKMAN	SAİM ALPAGO
10	1957	ÇEMBERLER	ÇETİN ALTAN	ŞAHAP AKALIN
11	1957	GÜNAH GECESİ	PERİHAN ZORLU	ŞAHAP AKALIN
12	1958	DÖN BANA "COME BACK LİTTLE SHEBA"	WILLIAM INGE	SAİM ALPAGO
13	1958	DUVARLARIN ÖTESİNDE	TURGUT ÖZAKMAN	ZİYA DEMİREL
14	1962	LÜTFEN DOKUNMAYIN	HALDUN TANER	RAGİP HAYKIR
15	1965	İÇERDEKİLER	MELİH CEVDET ANDAY	NİHAT AKÇAN
16	1965	UÇURTMANIN ZİNCİRİ	REFİK ERDURAN	ASUMAN KORAD
17	1966	İKİ KOVA SU "TWO PAİLS OF WATER"	A. E. GREDIANUS	RAİK ALNİAÇIK
18	1966-1967	KÜSKÜNLER KAHVESİ "BALLAD OF THE SAD CAFE"	EDWARD ALBEE	CÜNEYT GÖKÇER
19	1972	ALTI KİŞİ YAZARINI ARİYOR	LUİGİ PİRANDELLO	ASUMAN KORAD
20	1974	MÜFETTİŞ "REVİZOR"	NİKOLAY VASİLYEVIÇ GOGOL	MAHİR CANOVA
21	1976	AMAN BANA BİR EĞLENCE	CEVDET YAVUZDOĞAN	FERDİ MERTER
22	1977	ÜÇÜNCÜ SELİM	CELAL ESAD ARSEVEN	SEMİH SERGEN
23	1978	İKİ KOVA SU "TWO PAİLS OF WATER"	A. E. GREDIANUS	NURTEKİN ODABAŞI
24	1979	DÜNYANIN DÜZENİ "JUNO AND THE PAYCOCK"	SEAN O'CASEY	ÇETİN KÖROĞLU
25	1980	TIRPAN	FAKİR BAYKURT	SÖNMEZ ATASOY
26	1982	ŞAMPİYONLAR "THAT CHAMPIONSHIP SEASEN"	JASON MİLLER	ÇETİN KÖROĞLU
27	1983	DÜN NEREDEYDİNİZ	NECATİ CUMALI	ASUMAN KORAD
28	1983	AYAKTA DURMAK İSTİYORUM	TARIK BUĞRA	ŞAKİR GÜRZUMAR
29	1985	OSMANCIK	TARIK BUĞRA	SEMİH SERGEN
30	1993	FERHAD'IN YENİ ACILARI	EMRE KESİM	RAİK ALNİAÇIK
31	1995	CADI KAZANI "THE CRUCİBLE"	ARTHUR MİLLER	MALCOLM KEİTH KAY
32	2001	TARLA KUŞUYDU JÜLİET "HOW, NOW, JÜLİET"	EPHRAİM KİSHON	A. GALİP ERDAL

¹¹ Kırmızı renk ile yazılmış oyunlar “çocuk oyunları”dır. Bu liste “60. Yılında Küçük Tiyatro ve Köşebaşı” ve “Devlet Tiyatroları’nda Oynanmış Oyunların Bibliyografyası” kitaplarından tespit edilerek oluşturulmuştur.

Refik Eren yılları 1952-2001 arasında Küçük Tiyatro’da Tablo-5’de listelenen 32 oyunun dekoratörlüğünü yapmıştır. 32 oyun içerisinde “Batak” ve “Dön Bana” isimli oyunlar seçilmiştir.¹²

Rejisörlüğünü Ahmet Evintan’ın yaptığı Galip Güran’ın “Batak” isimli eserinin dekorunu 1953 yılında Refik Eren tasarlamıştır.

“Dilmen ailesi: aslında temiz, hali vakti yerinde, zararı kendine bir ailedir” (Evintan, 1953).

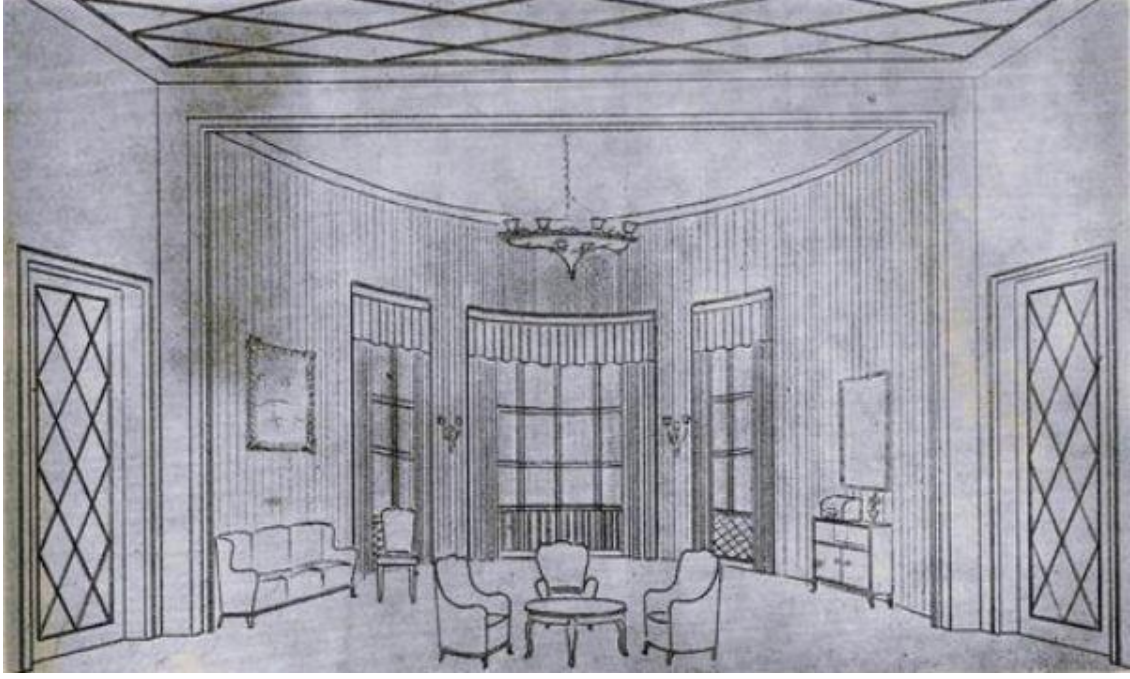
“Morfin tutkusuna kendini kaptırmış genç ve güzel bir kadının, doktor eşinin özenli ve çok sıkı bakımına hatta kendi kendisiyle yaptığı hazin savaşa rağmen bu zehrin pençesinde nasıl kıvrandığını, yavaş yavaş nasıl ezildiği ve düştüğünü görüyoruz. Bu düşünüş maddi olduğu kadar manevidir de... Aileye ikinci damat olarak girmek isteyen ve “hasta” baldızına göz koyan, maksadına ermek için ona gizli gizli “zehir” taşıyan, bu arada gelecekteki kayınbabasını dolandırmaktan da geri kalmayan ahlaksız bir delikanlı ile yazar, oyununu, ikinci dereceden, ama merak ve tecüssüsü uyanık tutacak güçte bir entrika ile süslemesini bilmiştir” (Ay, 1971).

Oyunun dekorunda haki vakti yerinde bir ailenin ev ortamı, desenli koltuklar ve perdeler, çapraz çatalı kapılar gibi iç mekan bileşenleri kullanılarak sahneye yansıtılmıştır.

B A T A K		
3 Perde		
Sahneye Koyan :	Yazan :	Dekor, Kostüm :
Ahmet EVİNTAN	Galip GÜRAN	Refik EREN
Şahıslar		
Nâzım Güçlü	Mecide BİRMEÇ - Süreyya TAŞER	
Canan Dilmen	Hamdan ERAN	
Dadı	Süreyya TAŞER - Bedia BAYHAN	
Tahire Deva	Bedia BAYHAN - Jale UZMAN	
Fahri Güçlü	Şahap AKALIN	
Sabri Dilmen	Ragıp HAYKIR	
Turhan Coşaner	Hâşim HEKİMOĞLU	
Sâim Talay	Ziya DEMİREL	
Naim Deyi	Talât GÖZBAK	
Avukat	Ahmet EVİNTAN	
Jandarma	Nuri GÖRKEVEN	
Hoparlördeki ses	Ali ALGIN	
Reji Asistanı :	İşik :	
Talât GÖZBAK	Halim ÜNSAL	
Kostümler Devlet Tiyatrosu atölyelerinde Sabiha Erdoğan idaresinde dikilmiştir. Bu piyesteki möbeller STIL MOBLE müessesesinden temin edilmiştir.		

¹² Refik Eren’in dekoratörlüğünü yaptığı diğer oyunlara ait belgeler için Ek-5’e bakınız.

Şekil 4.25. 1953 tarihli “Batak” isimli oyuna ait eskiz, küpür ve sahne

Kaynak: Batak, Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, URL 29.

Rejis rl g n   etin Köroğlu'nun yaptığı Sean O'Casey'in “Dünyanın Düzeni” isimli eserinin dekorunu 1979 yılında Refik Eren tasarlamıştır.

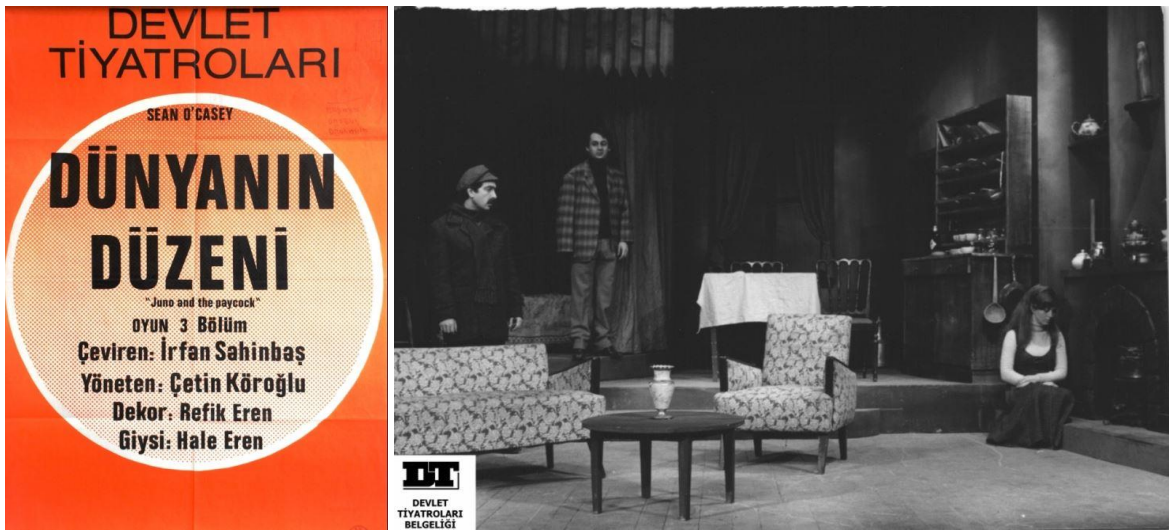
“Oyun 1922’de İrlanda’nın İngilizlere karşı başkaldırmasından sonra çıkan vahşi i  savaşla sarsıldığı bir devirde geçiyor” ( zdoğru, 1964: s.13).

“Dünyanın Düzeni, bir karakter oyunudur ve oyunda bu bakımdan başı çeken de, O’casey’nin (oyun yazarı), yoksulluk yıllarında her türlü g  liğe azimle g ğis germiş olan annesinden esinlenerek yarattığı söylenen, Juno Boyle’dur. Evin bütün yükü ondadır. Kendisinin ve kızının sağladığı son derece mütevazi gelirle evi evirip çevirmeye, bütün g  klere rağmen inanılmaz bir özveriyle çırpınan odur. Kocasının, omuzdaşı Joxer’in zırvalarına,

vurdumduymazlıklarına katlanan odur. Kızının uğradığı felaket karşısında annelik duygusunun şaşmaz doğrultusunda gerekeni yapan odur. Kocasının sorumsuzluğuna rağmen yürekli bir hayat mücadelesi veren odur... Gecekondu benzeri bir konutun ruh sıkı ortamında... Dünyanın düzeni, yoksul bir ailenin yanlış tutumlarla nasıl çözüldüğünü gösteren ibretle izlenecek bir oyundur” (Şahinbaş, 1978).

“Oyun 1922 yılında Dublin’de yoksul işçilerin oturdukları bir semtte geçer. 1922 İngiliz milletler topluluğuna bağlı özgür İrlanda hükümetini destekleyenlerle, bağımsız İrlanda cumhuriyetinin kurulmasını isteyenler arasındaki iç savaş yılıdır. Savaş ve yoksulluk işçi kesimi için çok kötü koşullar yaratmıştır. İç savaşa gerçek halkın bakış açısını ve çelişmelerini, İrlandalıların değişik tutumlarını “Boyle Ailesi”nin hayatındaki iki aylık kesitten görürüz. Sonuç olarak bağımsızlık, vatanseverlik, savaş gibi kavramlar söz konusu olduğu zaman İrlandalıların ya gösterişli sözlerle kahramanlık tasladıkları, ya da büyük bir umursamazlık içinde kendi bencil dünyaları ile oyalanmaları gerçeği bütün korkunçluğu ile ortaya çıkar. Bu korkunç gerçeğe yıkılmayan bir ümit ile göğüs geren, yılmadan direnen Dublin’li işçi kadın ise gerçeğin kendisine getirdiği her türlü acıyı cesaretle karşılayıp bir fedakar ana abidesi gibi karşımıza dikilir. On birinci saatinde bile direnmeyi elden bırakmayan bir yenilmez ana ki, savaşın getirdiği acıyı yüreğinde en ok duyan da odur” (Koroğlu, 1978).

Oyun yoksul işçilerin oturdukları gecekondu benzeri bir semtte geçmektedir. Tasarımcı bu ortamı Şekil 4.26. daki gibi sahneye yansıtmıştır. Sahne tasarımına baktığımızda koltukların oyunun içeriği ile uyummadığını görmekteyiz. Buradan da dekor tasarımının oyunun içeriğine göre değiştiğinin bilinciyle beraber bazı oyunlarda kullanılan dekor elemanlarının sahne tasarımının yapıldığı dönem koşulları içerisinde ele alınmalı, dönemden bağımsız düşünülmemelidir.

Şekil 4.26. 1979 tarihli “Dünyanın Düzeni” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Dünyanın Düzeni, Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevensgil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, URL 29.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Modern iç mekanın ortaya çıkışında tiyatrodan doğan “Tiyatro Seti Yaklaşımı” ve *Gesamtkunstwerk* olmak üzere iki yaklaşımın önemi büyüktür. Yapı kabuğu ve iç mekanı bütünleştirmeyi amaçlayan *Gesamtkunstwerk* yaklaşımı dünyada Henry Van de Velde, Le Corbusier, Frank Lloyd Wright, Josef Hoffman, Gerrit Rietveld, Türkiye’de Sedat Hakkı Eldem, Zeki Sayar, Aptullah Ziya, Celal Esat Arseven, Seyfi Arkan gibi birçok mimar tarafından benimsenmiştir. İç mekanı yapı kabuğundan bağımsız olarak ele alan tiyatro seti yaklaşımı ise mimari çevrenin geri planda olduğu, mimari çevreye ek bir değer olarak ortaya çıkan bir yaklaşımdır. İç mimarlar meslek başlangıcında sergi, pavyon, fuar stantları, filmler ve tiyatrolar için set ve sahne tasarımları yapmaktadır ve bu tasarımları yaparken tiyatro seti yaklaşımı önemli bir yere sahiptir. Ülkemizde iç mimarlık meslek başlangıcında iç mimarlar için eğitim ve uygulama alanı olan okul niteliğindeki İzmir Enternasyonal Fuarı’nda karşımıza birçok örnek çıkmaktadır.

Tiyatroda ki sahne-dekor tasarımları da iç mimarlık mesleğinin uygulama alanlarından birisidir. Ankara’nın ilk tiyatro sahnelerinden olan Küçük Tiyatro’da birçok iç mimar-dekoratör için eğitim ve uygulama alanı olmuştur. Burada yapılan sahne-dekor tasarımları oyunun içeriğinden bağımsız düşünülemez. Ancak bazı oyunlarda modern tarzda iç mekan unsurlarına dair belgeler karşımıza çıkmaktadır. Dönem temsilini yansıtmaya zorunluluğu olmayan ama diğer taraftan tasarımcıların yaklaşımlarını anlayabilmemiz içinde önemli olan bu belgeleri sahne-dekor tasarımlarının geçiciliği elde etmeyi zorlaştırmaktadır. Oyun fotoğraflarına ve belgelerine ulaşmak için aracı olan Devlet Tiyatroları Oyun Bilgi Sistemi ve Devlet Tiyatroları Belgeliği bu çalışmanın oluşturulmasında büyük bir kolaylık sağlamaktadır.

Tiyatroda ki sahne-dekor tasarımları, modern iç mekan tasarım tarihi içinde önemli bir üretim alanıdır. Oyunun içeriğine göre değişiklik gösteren gelip geçici bu mekanlar, oyunun içeriği ile ilişki kurularak okunmalıdır. Bu çalışma kapsamında oyun içeriği üzerinde yüzeysel olarak durulmuştur. Ancak tasarımcıların monografileri ve modern iç mekan tasarımına uygun her bir oyunun içeriği daha detaylı okunarak farklı çalışmaların konusunu oluşturabilir.

Küçük Tiyatro'da dekoratör-iç mimar olarak görev almış ilk dekorları tasarlamış dönemin öncü isimlerinden Turgut Zaim, Tarık Levendoğlu, Sabih Kayan, Refik Eren ve Hüseyin Mumcu'nun Küçük Tiyatro'da görev aldığı yıllarda tasarladığı sahne tasarımları ve dekorlar kapsamında arşiv malzemesi belgelemiştir. Ancak bireysel arşivlere gidilmemiştir. İleriki çalışmalarda bireysel arşivlere gidilerek bu çalışma genişletilebilir.

Turgut Zaim, Tarık Levendoğlu, Sabih Kayan, Hüseyin Mumcu ve Refik Eren dışında Seza Altındağ, Ulrich Damrau, Mehmet Erkan Kırtunç, Hüsamettin Güven Öktem, İzzet Ethem Özbora, Serpil Tezcan Birişmen, Orhan Alparslan, Sertel Çetiner, Haris İyigün, Suar Şeylan, Behlöldane Tor, Güzide Gül Emre Şengezer, Işın Mumcu gibi pek çok kişi Küçük Tiyatroda görev almıştır. Bu kişiler üzerinden sahne tasarımları ve dekorlara dair belgeler arttırılabilir.

Ayrıca Küçük Tiyatro dışında, Büyük Tiyatro, Oda Tiyatrosu, Altındağ Tiyatrosu, Yeni Sahne, Üçüncü Tiyatro gibi sahnelerde tasarlanmış dekorlar üzerinden de bu çalışma genişletilebilir.

KAYNAKLAR

Akçura, Gökhan. *Türkiye’de Sergicilik ve Fuarçılık Tarihi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2009.

Akçan, Y., (1953), Derin Mavi Deniz Hakkında, Devlet Tiyatrosu Aylık Sanat Dergileri, Sayı:11, s. 19.

Algan, H., (2011), Halkevlerinde İnkılâp Temsilleri (1932-1951, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi.

Alpagut, L., (2010),Modernleşme Projesinin Temsilinde Önemli Bir Yapı: İsviçreli Mimar Ernst Arnold Egli ve Ankara Siyasal Bilgiler Okulu”, Alternatif Politika, 2-2, 126-150.

And, M., (2006), Başlangıçtan 1983’e Türk Tiyatro Tarihi, İletişim Yayınları, İstanbul.

Anonim, (1935), Yerli Mallar Sergisi Galatasaray, Arkitekt, Sayı: 1935/7-8, s.201-202.

Anonim, (1938), Sanat Okulları Sergisi, Arkitekt, Sayı: 1938/7, s. 187-190.

Ar Dergisi, (1938), Hayatın Dekorü, Sayı:1938/19, s.14.

Ar, V., (1932), Yeni Film Dekorları, Arkitekt, Sayı: 1932/9, s.260-261.

Ar, V., (1944), İzmir Fuarında "Reassurans" T.A. Şirketi Paviyonu. Arkitekt, Sayı: 1944/11-12, s. 255-256.

Arseven, C. E., (1931), Yeni Mimari, İstanbul.

Ay, L., (1971), Carlo Goldoni ve Kahvehane, Devlet Tiyatrosu Aylık Sanat Dergileri, Sayı:50, s. 18-20.

Ay, L., (1971), Galip Güran ve Batak, Batak Oyun Broşürü.

Aysel, N. R., (2008), “MSGSÜ Arşivlerinde Sedat Hakkı Eldem”, Tasarım Kuram, Sayı:6.

Aysu, F., (1950), "Sümerbank" İstanbul Sergi Binası, Arkitekt, Sayı, 1950/1-2, s.3-9.

Aytepe, Oğuz. (2004). Ankara'nın Merkez ve Başkent Olması. Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Atatürk Yolu Dergisi, s. 15-22.

Bademli, R.R., (1985), 1920-1940 Döneminde Eski Ankara'nın Yazgısını Etkileyen Tutumlar, Mimarlık, 212-213, s. 10-16.

Başkut, C. F., (1960), Hacıyatmaz, Devlet Tiyatrosu Aylık Sanat Dergisi, Sayı:11.

Bozdoğan, S. (2002), Modernizm ve Ulusun İnşası, İstanbul: Metis Yayınları.

Brockett, O.G., (2000), Tiyatro Tarihi 1-2, Dost Kitapevi

Brook, P., (1990), Boş Alan, Afa Yayınları, İstanbul.

Canova, M., (1952), Ters Yüz Hakkında, Devlet Tiyatrosu Aylık Sanat Dergisi, Sayı:5.

Celal, M., Küçük Sanatlar Sergisi, Arkitekt, Sayı: 1936/10-11, s. 311-312.

Çevikayak, C., (2021), Karikatüristlerin Çizgileriyle Şekillenen Tiyatro Sahneleri, Akdeniz Sanat, Cilt:16, Sayı:29.

Devlet Tiyatroları, (2007), 60. Yılında Küçük Tiyatro ve Köşebaşı, Ankara.

Devlet Tiyatroları Aylık Sanat Dergileri, (1957), Sayı:1957/37.

Devlet Tiyatroları Aylık Sanat Dergileri, (1958), Sayı:1958/35-40.

Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü Belgeliği

Dursunoğlu, B., (2010), Sabahattin Engin'in Oyunları Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, SBE.

Eldem, S. H., (1931), Mobilya, Arkitekt, Sayı: 1931/8, s. 273-274.

Eldem, S.H., (1938), Yalova Termal Oteli, Arkitekt, Sayı: 1938/3, s.67-81.

Eldem, S. H., (1973), Elli Yıllık Cumhuriyet Mimarlığı, Arkitekt, Cilt:11, Sayı:11-12.

Emin, S., Nazım, S., (1933), Zingal Pavilyonu ve Evi, Arkitekt, Sayı: 1933/9-10, s. 278-282.

Eren, R., (1953), Dekor Hakkında Düşünceler, Devlet Tiyatrosu Aylık Sanat Dergisi, Sayı 11.

Ergün, S., (2010), 1923-1960 Yılları Arasında Türk Tiyatrosunda Özel Tiyatro Çalışmaları, Tiyatro Araştırmaları Dergisi, Cilt:4, Sayı:5, s. 59-78.

Ertuğrul, M., (1986), Tiyatro Yazıları (1. Cilt), Ankara: Devlet Tiyatroları Yayınları.

Ertuğrul, M., (1989), Benden Sonra Tuhaf Olmasın-Anılar, İstanbul: Dr. Nejat Eczacıbaşı Yayınları, s. 464-467.

Evintan, A., (1953), Batak Hakkında, Devlet Tiyatrosu Aylık Sanat Dergileri, Sayı:13.

Faruk Feza Üstünkaya Arşivi.

Galip, İ., (1929), Sinema Tiyatro'yu Geçebilir Mi?, Hakimiyet-i Milliye, 3 Teşrinisani, s. 2.

Gençaydın, E. E., (1996), Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Mekansal Sorunlara, Yaklaşımı ve Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, SBE.

Gezer, H., (1972), Atatürk Anıtı, Arkitekt, Sayı: 1972/4, s.157-159.

Green, J., (1981), The Small Theatre Handbook: A Guide to Management and Production, Massachusetts: The Hovard Common, ABD.

Gürel, M., (2014), Türkiye'de İç Mimarlığın Bir Hikayesi, (ed) U. Şumnu, Türkiye'de İç Mimarlık ve İç Mimarlar, TMMOB İç Mimarlar Odası, Ankara.

Kaysı, Ö., Devlet Tiyatrolarında Oynanmış Oyunların Bibliyografyası, 1,2,3,4,5,6,7 Ciltler.

Kaymakçı, G.N., (2021), Turgut Zaim'in Dekorasyonları ve Dergi-Kitap Resimleri Üzerine Bir Değerlendirme, Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi, Sayı: 4(3), s.342-359.

Kişisel Arşivlerde İstanbul Belleği, Taha Toros Arşivi, Ankara'nın Tiyatro Davası.

Koçer, D., (1993, 29 Eylül), Küçük Tiyatro Tartışması, Milliyet Gazetesi.

Kongar, E. (1976). İmparatorluktan Günümüze Türkiye'nin Toplumsal Yapısı, Ertu Matbaası, İstanbul.

Konur, T., (1987), Cumhuriyet Döneminde Devlet-Tiyatro İlişkisi, DTCF Dergisi, Cilt:31, sayı:1-2.

Köroğlu, Ç., (1978), İrlanda Milli Tiyatrosu ve Dünyanın Düzeni, Dünyanın Düzeni Oyun Broşürü.

Kuruyazıcı, H., (2003), Oyun- Mekân İlişkisi Açısından Başlangıçtan Günümüze Tiyatro Yapılarının Gelişmesi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul.

Küçük Tiyatro'da "Altın Işıltısı", (2005, 18 Ağustos), Sabah Gazetesi, s.26.

Küçük Tiyatro Dün Akşam Açıldı, (1947, 28 Aralık), Ulus Gazetesi.

Lale, B., (2021), Su İle İlişkili Cumhuriyet Dönemi Ankara Gazinolarını Yeniden Okumak: Göl Gazinosu Üzerine Mekansal Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, SBE.

Milliyet Sanat Dergisi, (1974), Turgut Zaim: Türk Resminin Büyük Kaybı, Sayı: 1974/ 80, s.14-17.

Milliyet Sanat Dergisi, (1982), Büyük Bir Yaratıcı, Sayı:1982/40, s.16-18.

Mortaş, A., (1932), Film ve Dekor, Arkitekt, Sayı:1932/2, s. 48.

Nutku, Ö., (1999), Atatürk ve Cumhuriyet Tiyatrosu, Özgür Yayınları, İstanbul.

Oygar, İ.H., (1938), İzmir Fuarında Eti Bank Pavyonu, Arkitekt, Sayı: 1938/10-11, s.300.

Oygar, İ.H., (1941), Bir Süsleyici Sanatlar Sergisi. Arkitekt, Sayı: 1941/11-12, s.250-251.

Özçelik, T., (1982), Refik Eren, Tiyatro Üzerine Bir Konuşma, Milliyet Sanat Dergisi, Sayı: 43, s.64.

Özdemir, A., (1993, 29 Eylül), Yeter Durdurun Bu Katliamı, Aydınlık Gazetesi.

Özdoğan, N., (1964), "Dünyanın Düzeni" İçin, Devlet Tiyatrosu Aylık Sanat Dergileri, Sayı:24, s.13.

Özen, B., (2003), Karikatürün Tarihi ve Karikatürün Grafik Sanatlarla İlişkisi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Palermo, L.E., (2014), The 1925 Paris Exposition des Arts Décoratifs et Industriels Modernes and Le Pavillon de L'Esprit Nouveau: Le Corbusier's Manifesto for Modern Man, Modern Languages Faculty Publications.

Payzın, N., (1953), Bir Piyes Yazalım, Devlet Tiyatrosu Aylık Sanat Dergileri, Sayı:8, s.8.

Sabah Gazetesi "Küçük Tiyatro'da Altın Işıltısı"18 ağustos 2005.

Satılmış, S., (2019), Turgut Zaim'in Resimlerinde Renk Sembolleri Kullanımı Ve Minyatür Etkisinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Altınbaş Üniversitesi SBE.

Sav, E., (1959), O'Neill ve Günden Geceye, Devlet Tiyatrosu Aylık Sanat Dersileri, Sayı:6, s.25-27.

Sayar, Z., (1950), Mobilya Meselesi, Arkitekt, 1950/3-4, s. 61-64.

Sözen, M., Tanyeli, U., (2003), Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Sözen, M., Tanyeli, U. (2007). Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Sparke, Penny. *The Modern Interior*. London: Reaktion Books, 2008.

Suner, L., (2010), Hacıyatmaz Oyun Broşürü,

Süe, L.M., (1941), Teyzini San'at, Arkitekt, Sayı: 1941/11-12, s.262-264.

Sümer, A., (1953), Bir Piyes Yazdık, Fakat, Devlet Tiyatrosu Aylık Sanat Dergileri, Sayı:9, s.9.

Sürmeli, K., (2021), Gesamtkunstwerk Kavramı ve 14. Secession Sergisi, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:14, Sayı:79.

Şahinbaş, İ., (1978), İrlanda Milli Tiyatrosu ve Dünyanın Düzeni, Dünyanın Düzeni Oyun Broşürü.

Şener, S., (1977), İbsen Ve Hedda Gabler, Devlet Tiyatrosu Aylık Sanat Dergileri, Sayı:67, s.14.

Şener, S., (2000), Dünden Bugüne Tiyatro Düşüncesi, Dost Yayınları, Ankara.

Şengezer, O., (2010), Cumhuriyet Dönemi Türk Gösteri Sanatları Öncü Sahne Tasarımcıları, Artshop Yayıncılık, İstanbul.

Şumnu, U., (2022), Modern Evin İkili Yaşamı: Dışsal Yolculuklar, İçsel Keşifler, Varlık Dergisi, İstanbul, Sayı:1372, s.10-15.

Talu, N., (2012), Bir Arzu Nesnesi Olarak Ev, Arzu Mimarlığı, (ed.) N. Altınyıldız ve R. Ojalvo, İletişim Yayınları, İstanbul.

Tansuğ, S., (1976), Beş Gerçekçi Türk Ressamı: Turgut Zaim-Nuri İyem-Cihat Burak-Neşat Günal-Nedim Günsur, İstanbul: Gelişim Yayınları.

Tanyeli, U., (1995), Konut Mekânında Modernite Kavgası, Mimarlık, Sayı: 262, s. 16-18.

Uluoğlu, B., (2012), Mimarlığın Ontolojisi ve Sözde Yıkımı Üzerine, Arzu Mimarlığı, (ed.) N. Altınyıldız ve R. Ojalvo, İletişim Yayınları, İstanbul.

Ünsal, B., (1939), Kübik Yapı ve Konfor, Arkitekt, Sayı:3-4, s.60-62.

Ünsal Gülmez, N., Görgül, E., (2015), İç Mimarlık Mesleğinin Gerçekleşme Mecralarından Biri Olarak Kültürpark ve İzmir Fuarı, İzmir Kültürpark'ın Anımsa(ma)dıkları; Temsiller, Mekanlar, Aktörler, (ed) A. Yılmaz, K. Kılınç, B. Pasin, İletişim Yayınları, İstanbul.

Yasa Yaman, Z. (1992). 1930-1950 Yılları Arasında Kültür ve Sanat Ortamına Bir Bakış: d Grubu. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Yazgan, T., (2009), Devlet Tiyatrosu, Tatbikat Sahnesi ve Sonraki Yıllar, Evren Yayıncılık, Ankara.

Yedigün Mecmua No: 61 9 Mayıs 1934

Yedigün Mecmua No: 55 28 Mart 1934

Yavuz, Y. (1981), Mimar Kemalettin ve Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi. Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi Basım İşliğı.

Ziya, A., (1932), Binanın İçinde Mimar , Arkitekt, Sayı: 1932/1, s. 14-21.

İnternet Kaynakları

URL 1: İç Mekanda Modernite Kavgası: Alternatif Bir Tarih-yazım Denemesi, Umut Şumnu,

https://www.academia.edu/59346138/%C4%B0%C3%A7_Mekanda_Modernite_Kavgas%C4%B1_Alternatif_Bir_Tarih_yaz%C4%B1m_Denemesi (Erişim Tarihi: 17.01.2022)

URL 2: Titanik'in Birinci Sınıf Tesisleri
https://stringfixer.com/tr/First_class_facilities_of_the_RMS_Titanic (Erişim Tarihi: 20.04.2022)

URL 3: Peter Behrens-Wertheim
<https://www.mathildenhoehe.eu/ausstellungen/archiv/peter-behrens/> (Erişim Tarihi:15.03.2022).

URL 4: <https://archive.org/details/germanartscrafts00breuuoft/page/46/>, (Erişim Tarihi: 17.03. 2022)

URL 5: Paris Bon Marché, <https://tr.pinterest.com/>, (Erişim Tarihi: 21.02.2022)

URL 6: Chicago Marshall Field's <https://dp.la/primary-source-sets/theodore-dreiser-s-sister-carrie-and-the-urbanization-of-chicago/sources/1637> (Erişim Tarihi: 21.02.2022)

URL 7: Charlie Chaplin Modern Times <https://kultfilmler.com/modern-times-modern-zamanlar/> (Erişim Tarihi: 09.04.2022)

URL 8: Besse Rolfe Co,
<https://archive.org/details/ornamentalironwo00wasn/page/18/mode/2up> (Erişim Tarihi: 11.03.2022)

URL 9: Mobilyalı Cumbalı Pencere ve Abendroth'un Odası, <https://www.mkg-hamburg.de/en>, (Erişim Tarihi: 11.03.2022)

URL 10: Gesamtkunstwerk, <https://stringfixer.com/tr/Gesamtkunstwerk>, (Erişim Tarihi:18.03.2022)

URL 11: Villa Majorelle, https://en.wikipedia.org/wiki/Villa_Majorelle, (Erişim Tarihi:18.03.2022)

URL 12: Gesamtkunstwerk, <https://www.greekarchitects.gr/en/architectural-review/gesamtkunstwerk-id3185>, (Erişim Tarihi:20.03.2022)

- URL 13: Villa Bloemenwerf, <https://insideartnouveau.eu/en/edifices/villa-bloemenwerf-2/>, (Erişim Tarihi:22.03.2022)
- URL 14: Plais Stoclet, <https://aaaarchitetturacercasi.wordpress.com/2012/03/12/palais-stoclet>, (Erişim Tarihi: 11 Aralık 2021)
- URL 15: Schröder Evi, <https://www.arkitektuel.com/rietveld-schroder-evi/>, (Erişim Tarihi: 11 Aralık 2021)
- URL 16: Robie House, <https://www.archdaily.com/60246/ad-classics-frederick-c-robie-house-frank-lloyd-wright>, (Erişim Tarihi: 11 Aralık 2021)
- URL 17: l'Esprit Nouveau, <https://madparis.fr/pavillon-de-l-esprit-nouveau#&gid=1&pid=2> (Erişim Tarihi: 3 Mayıs 2022)
- URL 18: Florya Deniz Köşkü, <http://mimdap.org/2017/11/florya-deniz-kothku/>, <https://www.herunutortakarar.com/florya-ataturk-deniz-kosku/#uael-gallery-4>, (Erişim Tarihi: 26.04.2022)
- URL 19: Yerli Malı Sergileri, <https://www.istdergi.com/tarih-belge/yerli-mali-yurdun-mali>, (Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2022)
- URL 20: İstanbul Spor ve Sergi Sarayı, <https://archives.saltresearch.org/simple-search?query=L%C3%9CTF%C4%B0+KIRDAR>, (Erişim Tarihi: 1 Mayıs 2022)
- URL 21: Mimar Kemalettin, https://tr.wikipedia.org/wiki/Mimar_Kemalettin, (Erişim Tarihi: 03.04.2022)
- URL 22: Mimar Kemalettin ve Eseri Hangi Ortamda Gelişti, https://www.academia.edu/28816132/M%C4%B0MAR_KEMALETT%C4%B0N_VE_ESER%C4%B0_HANG%C4%B0_ORTAMDA_GEL%C4%B0%C5%9ET%C4%B0. (Erişim Tarihi: 06.02.2022)
- URL 23: Mimar Kemalettin ve Eserleri, https://tr.wikipedia.org/wiki/Mimar_Kemalettin, (Erişim Tarihi: 06.02.2022)
- URL 24: Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı Kimlik Arayışı: 1.Ulusal Mimarlık Akımı <http://www.mimarlikmuzesi.org> , (Erişim Tarihi: 06.02.2022)
- URL 25: II. Evkaf Apartmanı ve Küçük Tiyatro, <http://www.devtiyatro.gov.tr/> Ankara Sahneleri Sahne Planları ve Mekanik Bilgileri Sayfası, (Erişim Tarihi: 14 Ocak 2022)

URL 26: Küçük Tiyatro'nun Büyük Hikayesi, <http://mimdap.org/>, 2016 (Erişim Tarihi: 14 Ocak 2022)

URL 27: <https://v3.arkitera.com/>, Planlı geçmişten plansız geleceğe, Derya Yazman, 2009 (Erişim Tarihi: 14 Ocak 2022)

URL 28: II. Evkaf Apartmanı Küçük Tiyatro, <https://www.herumutortakarar.com/ii-evkaf-apartmani-kucuk-tiyatro/>, (Erişim Tarihi: 20 Ocak 2022)

URL 29: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, http://31.145.174.244:8088/userPandtgm/user_home.php, (Erişim Tarihi: 10 Mart 2022)

URL 30: Hatice Biçinciler, Ulusal Resim Sanatmm Ustası Turgut Zaim, <https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11421/1137/352347.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, (Erişim Tarihi: 11 Nisan 2022)

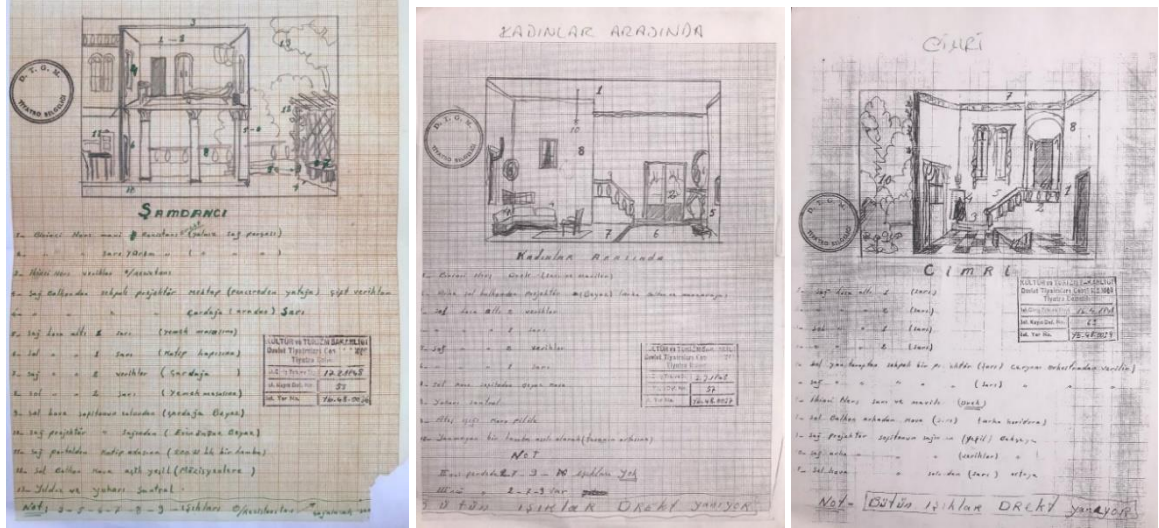
URL 31: Sabih Kayan, <https://www.ankaradaizbirakanmimarlar.com/04-kayan>, (Erişim Tarihi: 25.03.2022).

URL 32: Sabih Kayan ve Sönmez Apartmanı, https://www.academia.edu/2471020/Sabih_Kayan_ve_S%C3%B6nmez_Apartman%C4%B1, (Erişim Tarihi: 07.04.2022)

URL 33: Hedda Gabler, https://tr.wikipedia.org/wiki/Hedda_Gabler, (Erişim Tarihi: 17.05.2022)

EKLER

EK-1 Turgut Zaim

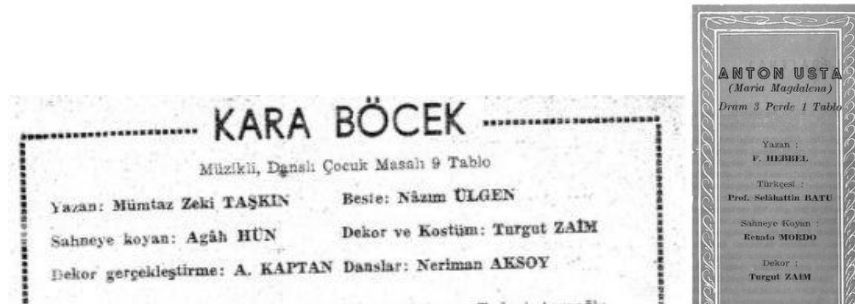
1948 tarihli “Şamdancı”, “Kadınlar Arasında” ve “Cimri” isimli oyunlara ait belgeler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü Belgeliği, Erişim Tarihi: 10 Mart 2022

1948 tarihli “Onikinci Gece” isimli oyuna ait eskiz ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü Belgeliği ve Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 10 Mart 2022

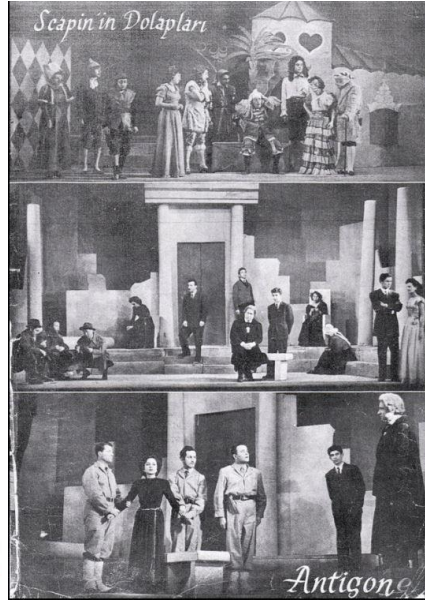

1948 tarihli “Karaböcek” ve 1949 tarihli “Anton Usta” isimli oyunlara ait küpürler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 10 Mart 2022

- PRÖMİYER : 27 Aralık 1949 , Küçük Tiyatro
 - " Scapin' in Dolapları ", " Antigone " adlı oyunlar
 birlikte oynamıştır.

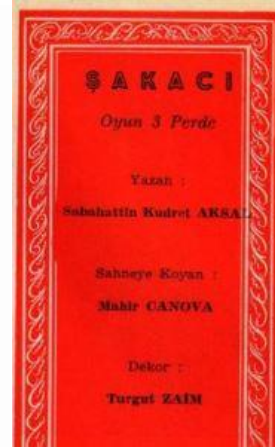
1949 tarihli "Scapin'in Dolapları" ve "Antigone" isimli oyunlara ait kupa ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 10 Mart 2022

KISKAŒLAR
 (Komedî; 3 Perde)
 YAZAN : OKTAY RIFAT HOROZCU-MELİH CEVDET ANDAY
 SAHNEYE KOYAN: MAHIR CANOVA
 Dekor: Turgut ZAIM

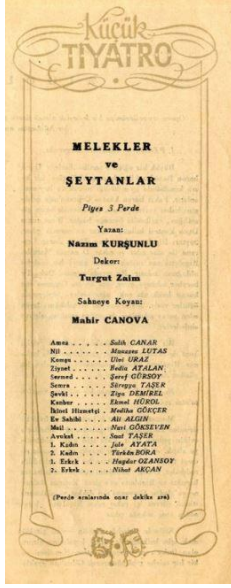
OYNAYANLAR
 Kıskaç Koca Ali Cin: Salih CANAR
 Hizmetçi Sevim: Macide BİRMEÇ
 Masume: Nermin ELGÜL
 Kıskaç Koca Nuri Sekmet: Rıza HAYKIR
 Uşak Ahmet: Halim HEKİMOĞLU
 Nuran: Yıldız KENTER

Prömiyer: 25 Mart 1950-KÜÇÜK TIYATRO

Solda 1950 tarihli "Kıskaçlar" isimli oyuna ait bir kupa ve sağda 1950 tarihli "Şakacı" isimli oyuna ait kupa ve bir sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 10 Mart 2022

Keloğlan
(Müzikli Masal, 5 Tablo)

YAZAN : Ziya DEMİREL
SAHNEYE KOYAN : Agâh HÜN
MÜZİK : İhan USMANBAŞ
DEKOR : Turgut ZAIM

Solda 1950 tarihli “Melekler ve Şeytanlar”, ortada 1950 tarihli “Keloğlan” ve sağda 1950-51 tarihli “Kara Boncuk” isimli oyunlara ait kütürler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 12 Mart 2022

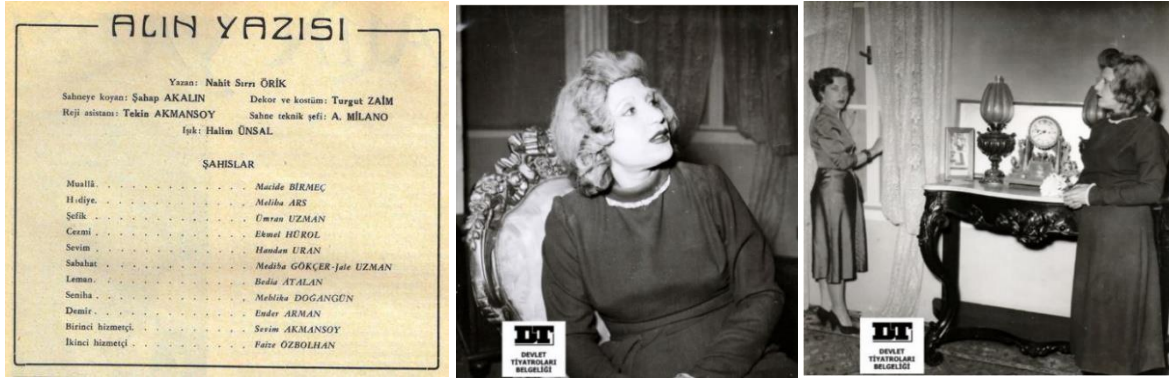
1951 tarihli “Fareler ve İnsanlar” isimli oyuna ait kütür ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 12 Mart 2022

Solda 1951 tarihli “Pembe Evin Kaderi” isimli oyuna ait küpür ve sağda 1951 “Kadının Fendi” isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 13 Mart 2022

1952 tarihli “Alın Yazısı” isimli oyuna ait küpür ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 14 Mart 2022

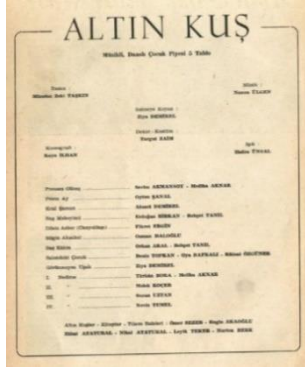
1952 tarihli “Branda Bezi” isimli oyuna ait küpür ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 14 Mart 2022

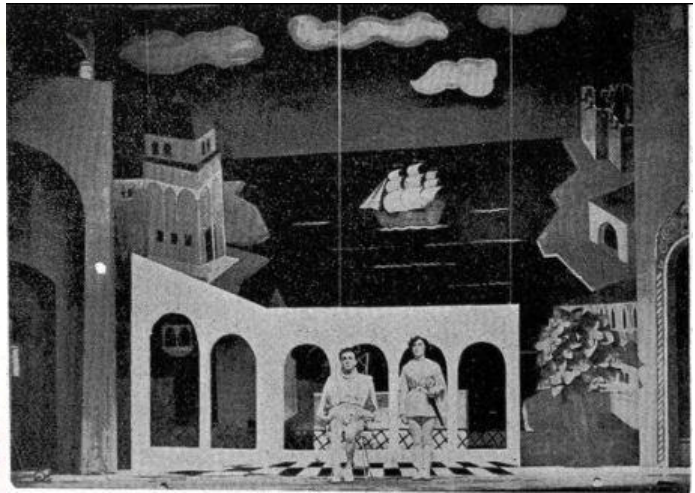
1952 tarihli “Karagöz Amca” isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 14 Mart 2022

1954 tarihli “Altın Kuş” isimli oyuna ait küpür ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 15 Mart 2022

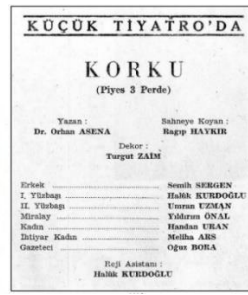
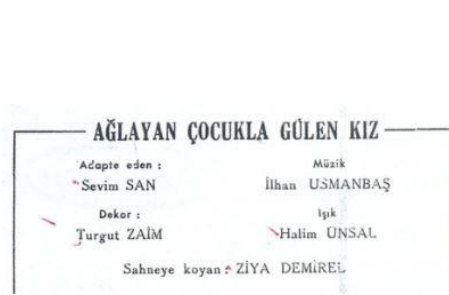
1954-55 tarihli “Onikinci Gece” isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 15 Mart 2022

1955 tarihli "Akif Bey" isimli oyuna ait küpür ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 19 Mart 2022

Solda 1955 tarihli "Ağlayan Çocukla Gülen Kız" isimli oyuna ait küpür ve sağda 1956 tarihli "Korku" isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 19 Mart 2022

1957 tarihli "Kleopatra'nın Mezarı" isimli oyuna ait küpür ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 22 Mart 2022

Solda 1958 tarihli "Fareler ve İnsanlar" isimli oyuna ait küpür ve sağda 1959 tarihli "Kabus" isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 25 Mart 2022

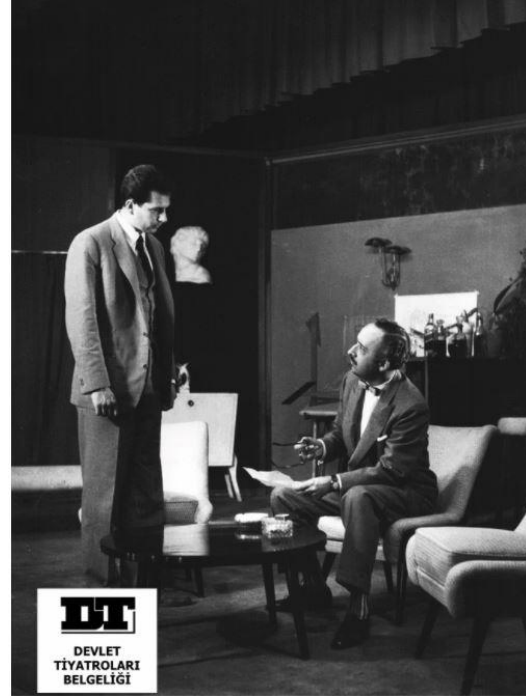

KÜÇÜK TİYATRO'DA:
KARAYAR KÖPRÜSÜ
PIYES 3 PERDE

Yazan : Refik ERDURAN Dekor : Turgut ZAIM Sahneye Koyan : Ziya DEMİREL

Cem Haluk KURDOĞLU
 Ayege Gülgün KUTLU
 Dr. Şerif Hâsım HEKİMOĞLU
 Semra Nur SABUNCU
 Muhittin İlyas AVCI
 Zeki Uner İLSEVER
 Korucu İbrahim Mustafa YALÇIN
 Kadriye Semiha BERKSOY

Kondült : Saffet ONUR Işık : Hal'ın UNSAL

1959 tarihli "Karayar Köprüsü" isimli oyuna ait Turgut Zaim tarafından yapılan eskiz, kúpür ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 25 Mart 2022

KÜÇÜK TİYATRO'DA:
KANAVİÇE
KOMEDİ 3 PERDE
(5 Bölüm)

Yazan : Turgut ÖZAKMAN Dekor : Turgut ZAIM
 Kostüm : Hale EREN Sahneye Koyan : Ziya DEMİREL

Anne Nursen ÖZKUL
 Büyük Teyze Semiha BERKSOY
 Küçük Teyze Beyhan GÖNENÇ
 Genç Kız Jale AYATA
 Tahir Coşkun KARA
 Delikanlı Tekin AKMANSOY

Reji Asistanı : Coşkun KARA Işık : Vedat HİZEL Kondült : Saffet ONUR

1960 tarihli "Kanaviçe" isimli oyuna ait kúpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 26 Mart 2022

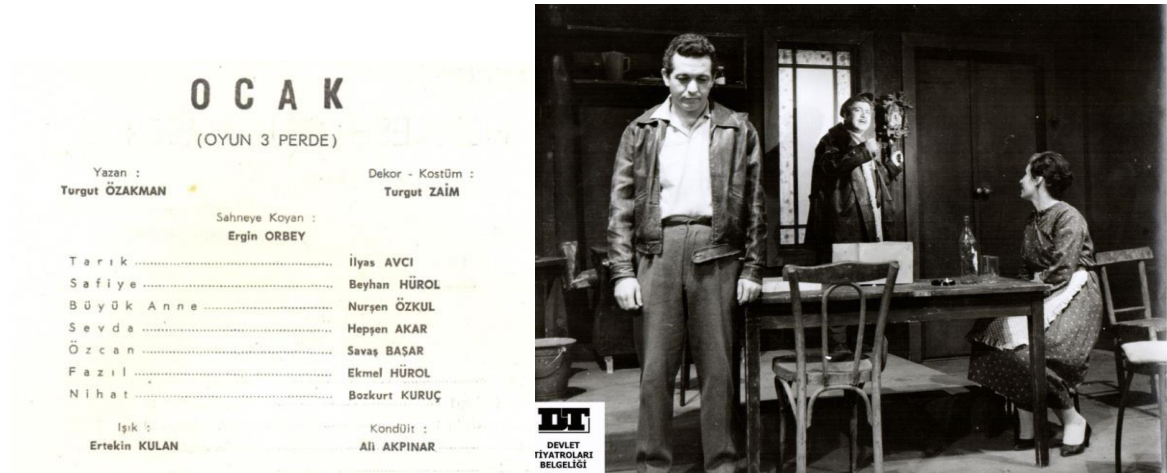
1960 tarihli “Mavi Kuş” isimli oyuna ait afiş

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 29 Mart 2022

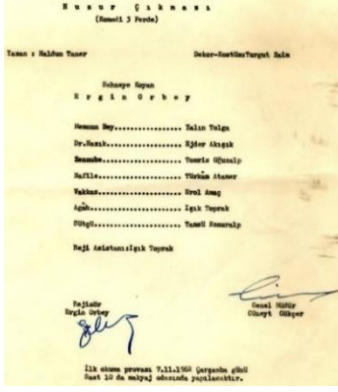
Şekil 53 - 1962 tarihli “Cengiz Ham’ın Bisikleti” isimli oyuna ait afiş ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 1 Nisan 2022

1962 tarihli “Ocak” isimli oyuna ait kütür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 1 Nisan 2022

1962 tarihli “Huzur Çıkmazı” isimli oyuna ait küpür ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 3 Nisan 2022

1964 “Haylaz  ocuk Tom Sawyer” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 3 Nisan 2022

1966 tarihli “ atallı Köy” isimli oyuna ait afiş ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 7 Nisan 2022

1966 tarihli “Kırlangıçlar” isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 7 Nisan 2022

**MENEVŞE YAPRAĞINDAN
İNCİNER KIZ**
(OYUN, 2 BÖLÜM)

YAZAN : Sevgi SANLI
SAHNEYE KOYAN : Raik ALNIAÇIK
MÜZİK : Nevit KODALLI
DEKOR : Turgut ZAİM
KOSTÜM : Hâle EREN
DANSLAR : Molly LAKE

1967 tarihli “Menevşe Yapağından İncinen Kız” isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 7 Nisan 2022

EVLERE ŞENLİK

“Kaynanam Nasil Kudurdu”

(KOMEDİ, 3 PERDE)

YAZAN HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR
HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR'ın “EVLERE ŞENLİK - KAYNANAM NASIL
KUDURDU” isimli romanından
(UYARLAYAN) OYUNLAŞTIRAN NECDET ÖKMEN
SAHNEYE KOYAN SALİH CANAR
DEKOR - KOSTÜM TURGUT ZAİM

1968 tarihli “Evlere Şenlik” isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 8 Nisan 2022

ÖLEN HANGİSİ ?

(KOMEDİ 3 PERDE)

YAZAN CEVAT FEHMİ BAŞKUT ✓
SAHNEYE KOYAN ÂLİ CENGİZ ÇELENK ✓
DEKOR TURGUT ZAIM ✓
KOSTÜM HÂLE EREN ✓

1969 tarihli “Ölen Hangisi” isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 8 Nisan 2022

1969 tarihli “Midas'ın Altınları” isimli oyuna ait afiş ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 9 Nisan 2022

KAŐIKŐILAR

MÜZİKLİ KOMEDİ, 3 PERDE

YAZAN MUSAHİPZADE CEL L
SAHNEYE KOYAN RAİK ALNIAÇIK
DEKOR - KOSTÜM TURGUT ZAIM
MÜZİK NEVİT KODALLI - İSMAIL HAKKI

1971 tarihli “Kařıkőılar” isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 9 Nisan 2022

Küçük TİYATRO

YALANCI

Komedî 3 perde

Yazan: **Carlo GOLDONI**

Tercüme eden ve dekorlarını çizen: **Tarık LEVENDOĞLU**

Sahneye koyan: **Saim ALPAGO**

OYNAYANLAR

Doktor Balanço: **Mahir ÇENEKAT**
 Ramona: **Jale AYATA**
 İsa: **Süreyya TAŞER**
 Krişto: **Yıldı KESTER**
 Ottavio: **Suat TAŞER**
 Florindo: **Ziya DEMİREL**
 Uzunca: **Umut UZMAN**
 Brigiella: **Ulvi URAZ**
 Amman: **KORAL**
 Ferdinando: **Saim ALPAGO**
 Lelio: **Nuri ALTINTOK**
 Anselmo: **Reyy MAYKIR**

Temsillere tam saat 20 de başlanır. Çocuklar 1 el perdesiz girerler.

- Prömyer 04.11.1949 Küçük Tiyatro

Küçük TİYATRO

DÜNYA GÖZÜYLE

Yazan: **Charles VILDRAC**

Sahneye Giris Serastilye: **SAHNEYE KOYAN: MANER CANDYA**
 Doktor: **Yakup ARALIN**
 Edmond Desprez: **Saim ALPAGO**
 Mademoiselle Daria: **Merve BİRMEÇ**

TÜCCAR

Yazan: **PLAUTUS**

Sahneye Giris Serastilye: **SAHNEYE KOYAN: MANER CANDYA**
 Chaerea: **Ulvi URAZ**
 Anselmus: **Mehmet NURULLAH ATACI**
 Demetrius: **Saim ALPAGO**
 Lysimachus: **Süreyya TAŞER**
 Euphrates: **Ziya DEMİREL**
 Phaedrus: **Jale AYATA**
 Darius: **Umut UZMAN**
 Sycus: **Mehmet NURULLAH ATACI**
 The Apo: **Nuri ALTINTOK**
 The King: **Reyy MAYKIR**

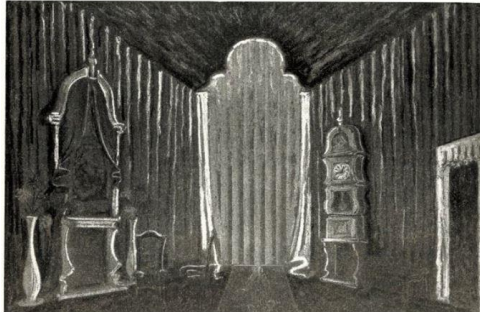
Sahne Akademi de bir sahneye girerler.

TERCÜMENLER: NURULLAH ATACI
SAHNEYE KOYAN: MANER CANDYA
DEKOR VE KOSTÜMLER: TARİK LEVENDOĞLU

- Prömyer: 14 Şubat 1950, Küçük Tiyatro
 - "Dünya Gözüyle", "Tüccar" adlı oyunlar birlikte oynanmıştır.

1949 tarihli "Yalancı" isimli oyuna ait küpür ve sahne sağda 1950 tarihli "Dünya Gözüyle" ve "Tüccar" isimli oyunlara ait küpür

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 10 Nisan 2022

GÖLGELER

Piyas 3 Perde

Yazan: **Ahmet Mühip ERGÖNE**

Sahneye Koyan: **Mahir ÇENEKAT**

Dekor ve Kostüm: **Tarık LEVENDOĞLU**

Sahneye Giriş Serastilye Sahalar

Uzak: **Saim ALPAGO, Mustafa GÖRMEK**
 Hımsatçı: **Jale UZMAN**
 Konağı: **Ulvi URAZ**
 Babası: **Yakup ARALIN**
 Anne: **Nermin AKAGÜNDÜZ, Merve BİRMEÇ**
 Kız: **Hanım UZMAN**
 Küçük Nipandis: **Gürbüz BOGA**
 Oğul: **Nuri ALTINTOK, Umut UZMAN**
 Nar Çiçeği Elbiseli Kadın: **Melika AŞK, Serap SEZER**
 Dolmuş: **Seref GÜNEŞ**
 Doktor: **Suat TAŞER**

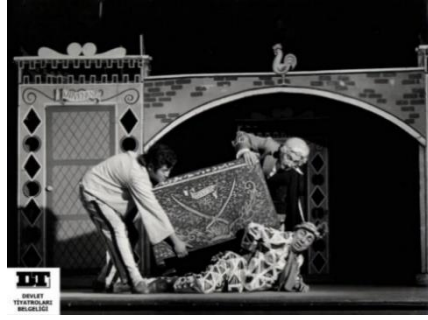
Sahne Tıbnak Şefi: **Alberto Milano** İşik: **Ferdan SÜNER**

Kostümler, Sahne ERDÖĞDÜ idaresinde Devlet Tiyatrosu atölyelerinde dikilmiştir.

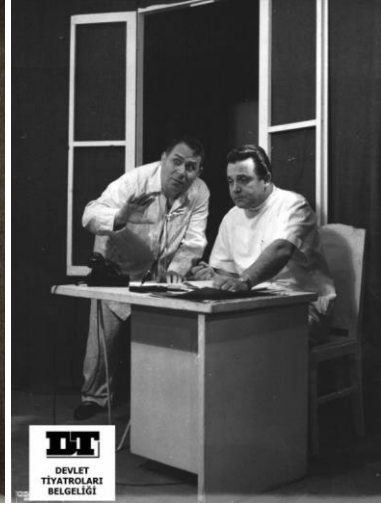
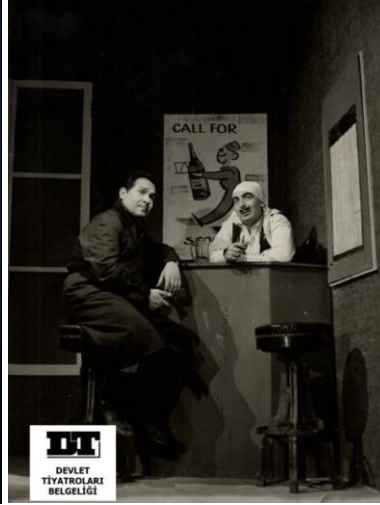
1952-53 tarihli "Gölgeler" isimli oyuna ait eskiz, küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 10 Nisan 2022

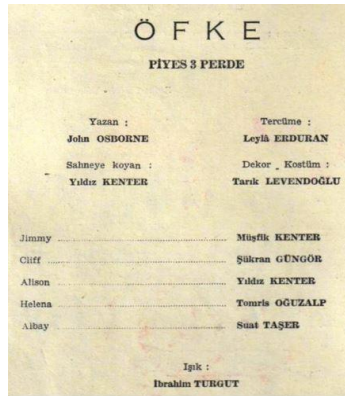
1958 tarihli “İki Efendinin Uşağı” isimli oyuna ait küpür ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 12 Nisan 2022

1958 tarihli “Samanyolu” isimli oyuna ait afiş ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 13 Nisan 2022

1959 tarihli “Öfke” isimli oyuna ait küpür ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 14 Nisan 2022

1959 tarihli “Gönül Avcısı” isimli oyuna ait küpür ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 14 Nisan 2022

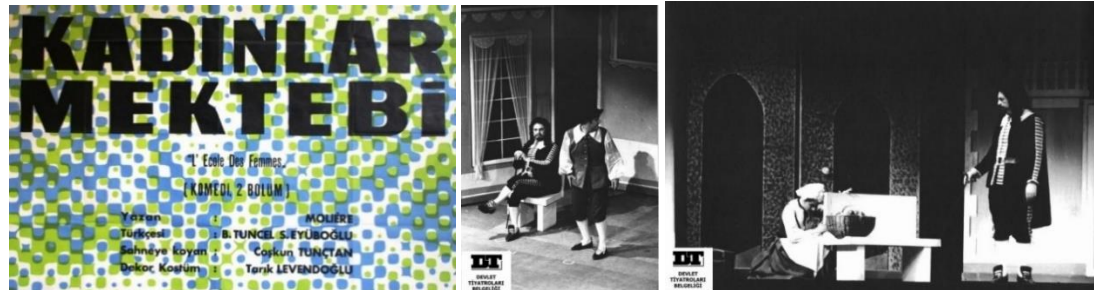
1966 tarihli “Çatıdaki Çatlak” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 14 Nisan 2022

1967 tarihli “Bizim Şehir” isimli oyuna ait küpür ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 14 Nisan 2022

1967 tarihli “Kadınlar Mektebe” isimli oyuna ait afiş ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 15 Nisan 2022

1968 tarihli “Bedel” isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 15 Nisan 2022

1969 tarihli “Hırsızlar Balosu” isimli oyuna ait afiş ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 15 Nisan 2022

PIRİNÇLER YEŞERECEK

OYUN, 1 PERDE

YAZAN S. VEYİS ÖRNEK
SAHNEYE KOYAN HALDUN MARLALI
DEKOR - KOSTÜM TARIK LEVENDOĞLU

1970 tarihli "Pirinçler Yeşerecek" isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 15 Nisan 2022

1971 tarihli "Küçük Şehir" isimli oyuna ait afiş ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 18 Nisan 2022

1972 tarihli "Gömü" isimli oyuna ait afiş ve sahneler

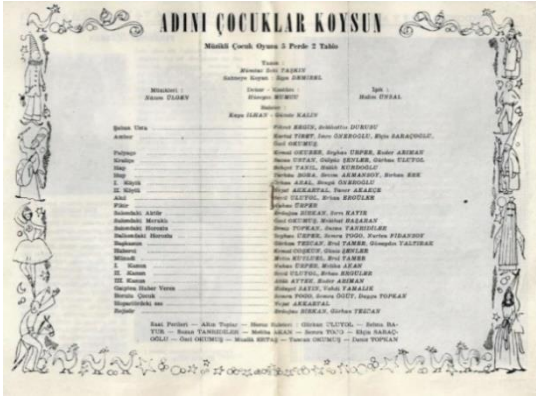
Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 19 Nisan 2022

1976 tarihli "Paspas" isimli oyuna ait küpür ve sahneler

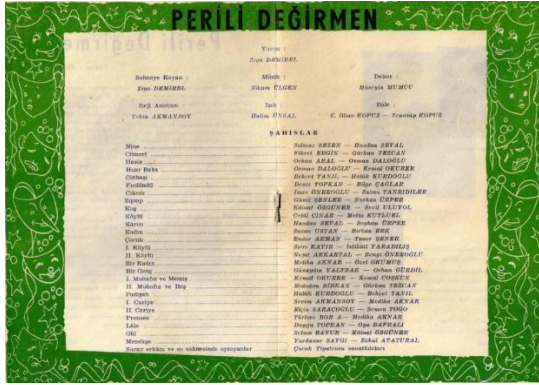
Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 19 Nisan 2022

EK-4 Hüseyin Mumcu

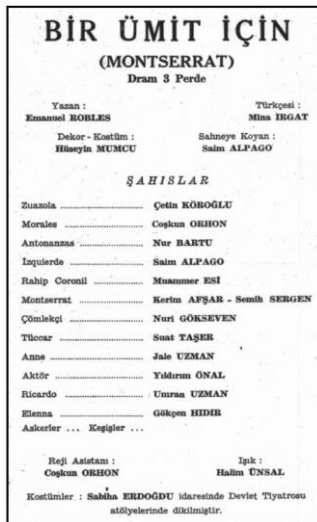
1952 tarihli “Adını Çocuklar Koysun” isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 26 Nisan 2022

1953 tarihli “Perili Değirmen” ve “Mektup” isimli oyunlara ait küpürler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 26 Nisan 2022

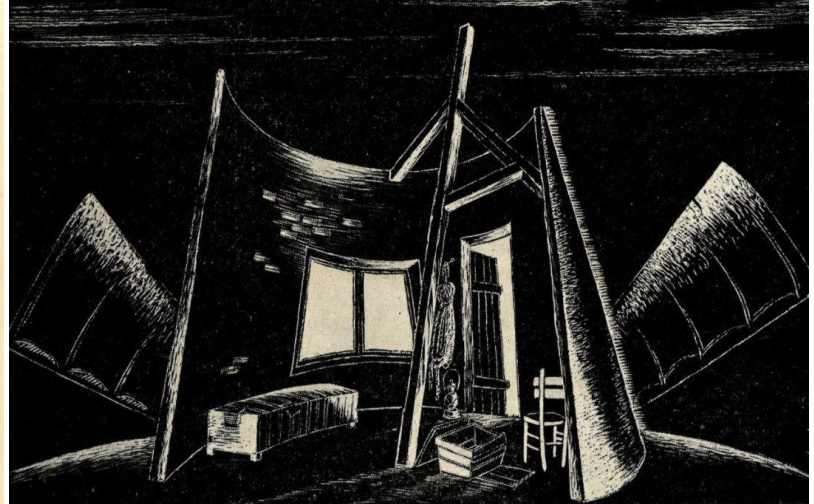
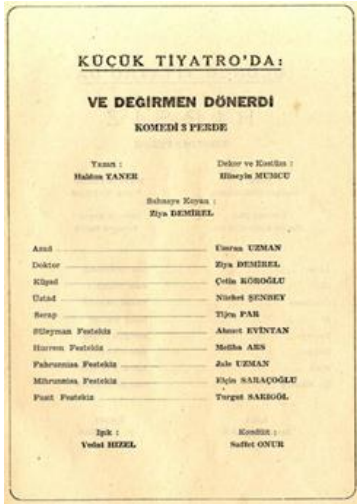
1955 tarihli “Bir Ümit İçin” isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 26 Nisan 2022

1956 tarihli “Son Durak” isimli oyuna ait afiş ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 29 Nisan 2022

1958 tarihli “Ve Değirmen Dönerdi” isimli oyuna ait eskiz, küper ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 1 Mayıs 2022

KÜÇÜK TIYATRO'DA:
TABLODAKI ADAM
OYUN 3 PERDE

Yazan : Cevat Fehmi BAŞKUT Dekor - Kostüm : Hüseyin MUMCU
Sahneye Koyan : Suat TAŞER

Hürriyet	Babür NUTKU
Tablodaki Adam	Suat TAŞER
Dad	Semha BERKSOY
Şaziye	Tijen FAR
Cemil	Hasim HEKİMOĞLU
Vedat	Turgut SARIĞÖL
Şakir	Turgut SAVAŞ
Siyahlı Kadın	Nur SABUNCU
Doktor	Aktaa GÜNALP

İşık : İbrahim TURGUT Reji Asistanı : Aktaa GÜNALP Kondült : Saffet ONUR

1959 tarihli "Tablodaki Adam" isimli oyuna ait kupa ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 1 Mayıs 2022

KÜÇÜK TIYATRO'DA:
YALAN
1 Prolog - 3 Perde - 1 Epilog Dram

Yazan : Orhan ASENSA Dekor - Kostüm : Hüseyin MUMCU
Müzik : Sabahattin KALENDER Sahneye Koyan : Salih CANAR

Mehmet	Çetin KÖROĞLU
Süreyya	Melha ARS
Vicdan	Elçin SARACOĞLU
Vildan	Tijen PAR
Nejat	Erol AMAÇ
Delikanlı	Nihat AKÇAN
Savcı	Turgut SARIĞÖL
Zabıt Kâtibi	Tugay AKTÜRE
Hizmetçi Kız	Melha AKNAR

Kondült : Saffet ONUR İşık : Halim ÜNSAL

Sahne Şefi : Halil KIZILSU Süsleme İşleri : Rıza YÜCESÜMBÜL
Terzihane Şefi : Sabiha ERDOĞDU Marangozhane Şefi : İhsan ÖZERTİK

1959 tarihli "Yalan" isimli oyuna ait kupa ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 1 Mayıs 2022

KÜÇÜK TIYATRO'DA:
FELSEFE DOKTORU
KOMEDI 4 PERDE

Yazan : Branislav NUŞIÇ Terleme : Ö. Cenap EREN
Dekor - Kostüm : Hüseyin MUMCU Sahneye Koyan : Salih CANAR

Jivota Tavıyovıç	Salih CANAR
Mara	Melha ARS
Milorad	Umrnu UZMAN
Slavka	Elçin SARACOĞLU
Blagoe	Coşkun ORHON
Bayan Spasoviç	Türkan BORA
Bayan Protic	Gölyüz TOLGA
Velimir Pavloviç	Ekmel HUROD
Dr. Rayser	AHİA ELDEM
Nikolıç	Vedat DEMİRCİOĞLU
Soyka	Beyhan GÖNENÇ
Sima	Argun ÇİDAMLİ
Klara	Jale AYATA
Drago	Semha BERKSOY
Pepik	Ash DEMİREL - Korkmaz ŞENLER
Küçük Kız	Bahar BORA - Şeniz ŞENLER
Öğretmen	Ülkü OLGUNER
Maritsa	Hikmet SÖZMEN
Pikkolo	Argun ÇİDAMLİ

İşık : İhsan NARMANLI Reji Asistanı : AHİA ELDEM Kondült : Saffet ONUR

Sahne Şefi : Halil KIZILSU Süsleme İşleri : Rıza YÜCESÜMBÜL
Terzihane Şefi : Sabiha ERDOĞDU Marangozhane Şefi : İhsan ÖZERTİK
Yüksel YILMAZ

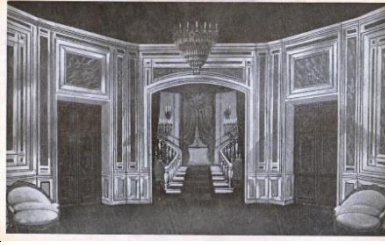
1960 tarihli "Felsefe Doktoru" isimli oyuna ait kupa ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 1 Mayıs 2022

1960 tarihli “Kocaoğlan” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 1 Mayıs 2022

1961 tarihli “Suavi Efendi” isimli oyuna ait eskiz, afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 5 Mayıs 2022

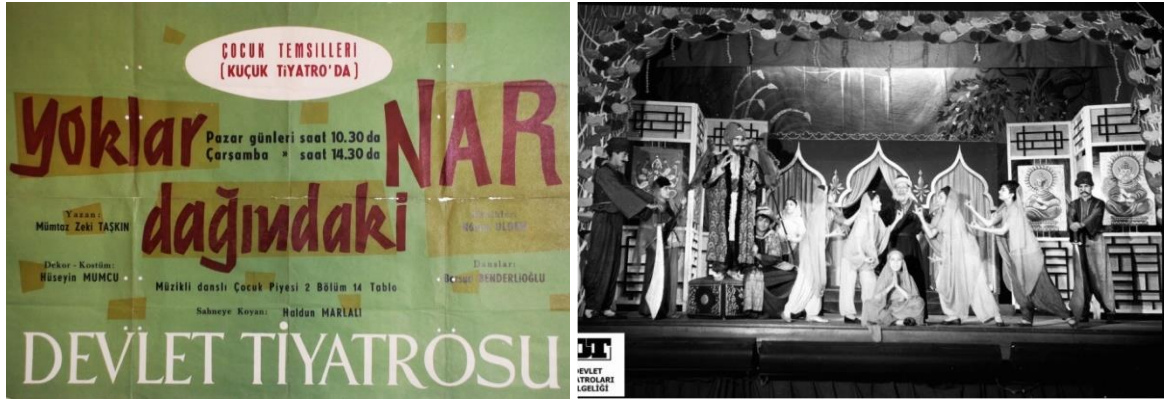
1960-61 tarihli “Aşk ve Barış” isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 5 Mayıs 2022

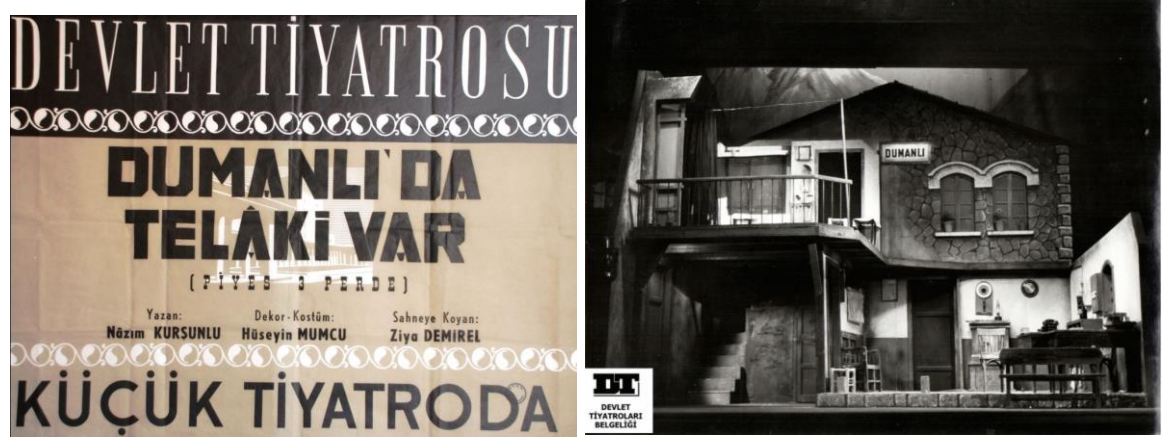
1962 tarihli “Göç” isimli oyuna ait afiş ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 5 Mayıs 2022

1962 tarihli “Yoklar Dağındaki Nar” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 6 Mayıs 2022

1963 tarihli “Dumanlıda Telaki Var” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 6 Mayıs 2022

DEVLET TİYATROSU

ÇOCUK TİYATROSU BÖLÜMÜ

Sanat ve İdare İşleri : Cüneyt GÖKÇER

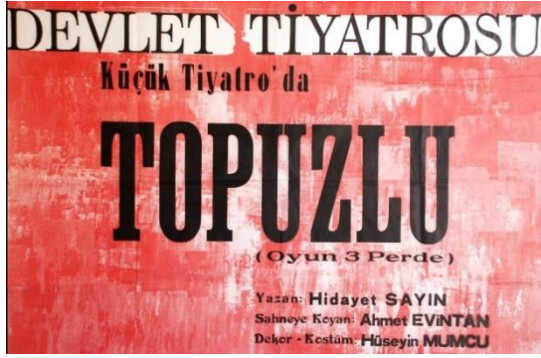
ROBENSON ÖLME MELİDİR

(ÇOCUK OYUNU 3 PERDE)

YAZAN : Frederich FORSTER
TÜRKÇESİ : S. Turku NOYAN
SAHNEYE KOYAN : Raik ALNIAÇIK
DEKOR : Hüseyin MUMCU
KOSTÜM : H & I EREN
DANSLARI HAZIR : A n n PERSON
LİYAN :

1963 tarihli “Robenson Ölmemelidir” isimli oyuna ait küpür

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevensil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 6 Mayıs 2022

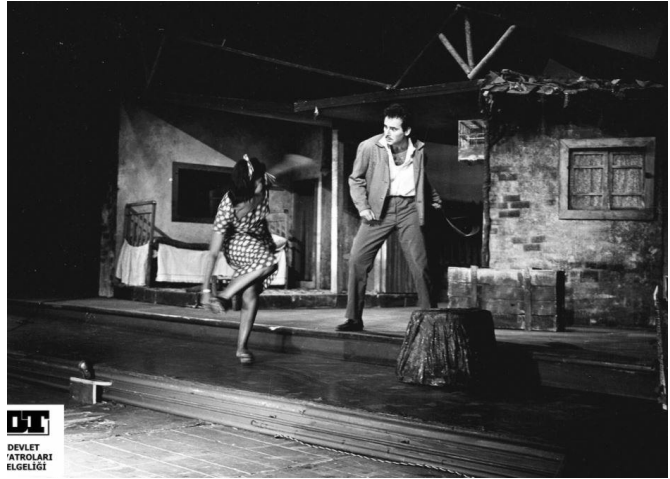
1964 tarihli “Topuzlu” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevensil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 6 Mayıs 2022

ÇİL HOROZ

(OYUN 3 PERDE)

YAZAN : Oktay RIFAT
SAHNEYE KOYAN : Fikret TARTAN
DEKOR - KOSTÜM : Hüseyin MUMCU

1964 tarihli “Çil Horoz” isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevensil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 7 Mayıs 2022

PETER PAN

(OYUN 6 TABLO, 3 PERDE)

Yazan : James M. BARRIE
Çeviren : Bilge KARASU

Dekor - Kostüm : Hüseyin MUMCU
Müzik : Orhan TANRIKULU

Sahneye Koyan :
Erol AKSOY

1964 tarihli “Peter Pan” isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 7 Mayıs 2022

1965 tarihli “Buzlar Çözülmeden” isimli oyuna ait afiş ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 7 Mayıs 2022

1967 tarihli “Akad’ın Yayı” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 7 Mayıs 2022

GEÇİKENLER

(KOMEDİ, 3 PERDE)

YAZAN NAZİM KURŞUNLU
SAHNEYE KOYAN HAŞİM HEKİMOĞLU
DEKOR - KOSTÜM HÜSEYİN MUMCU

1968 tarihli “Gecikenler” isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevensil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 8 Mayıs 2022

1969 tarihli “Sokrates’in Savunması” isimli oyuna ait sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevensil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 8 Mayıs 2022

EZİK OTLAR

DRAM, 2 PERDE

YAZAN NECATİ CUMALI
SAHNEYE KOYAN HAŞİM HEKİMOĞLU
DEKOR-KOSTÜM HÜSEYİN MUMCU

1969 tarihli “Ezik Otlar” isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevensil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 8 Mayıs 2022

VUR EMRİ

DRAM, 1 PERDE

YAZAN **NECATİ CUMALI**
SAHNEYE KOYAN **HAŞİM HEKİMOĞLU**
DEKOR - KOSTÜM **HÜSEYİN MUMCU**

1969 tarihli "Vur Emri" isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 8 Mayıs 2022

GECE BEKÇİLERİ

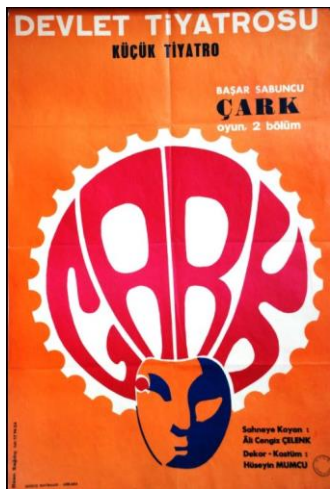
OYUN, 2 BÖLÜM

YAZAN **STRATİ KARRA**
TÜRKÇESİ **İSMET MARDAN**
SAHNEYE KOYAN **SALİH CANAR**
DEKOR - KOSTÜM **HÜSEYİN MUMCU**

1970 tarihli "Gece Bekçileri" isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 9 Mayıs 2022

1970 tarihli "Çark" isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 9 Mayıs 2022

1971 tarihli “Delikanlı” isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 9 Mayıs 2022

ŞAİR EVLENMESİ

YAZAN İbrahim ŞİNASİ
SAHNEYE KOYAN Raik ALNİAÇIK
DEKOR Hüseyin MUMCU
KOSTÜM Hale EREN

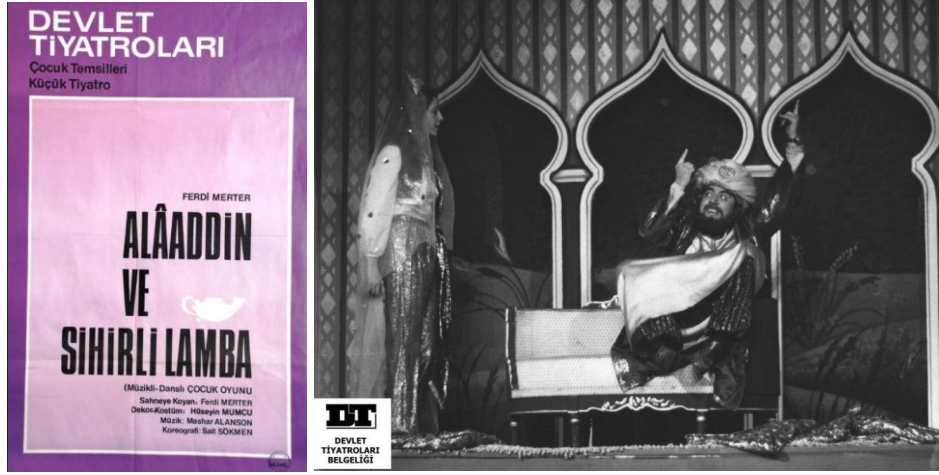
1971 tarihli “Şair Evlenmesi” isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 9 Mayıs 2022

1972 tarihli “Mutemet Ali Rıza Bey’in Yaşanmış Hayat Hikayesi” isimli oyuna ait eskiz, küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2022

1972 tarihli “Alaaddin ve Sihirli Lamba” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2022

1973 tarihli “Sacide” isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2022

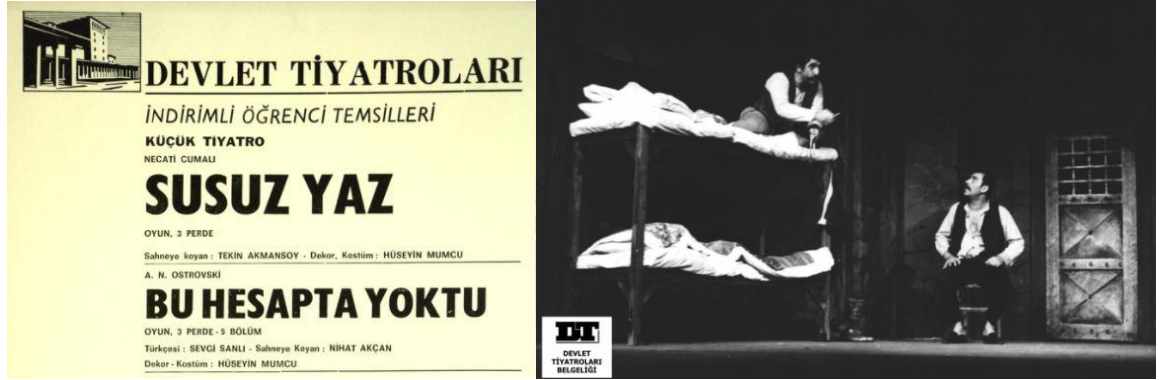
1974 tarihli “Maymun Davası” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2022

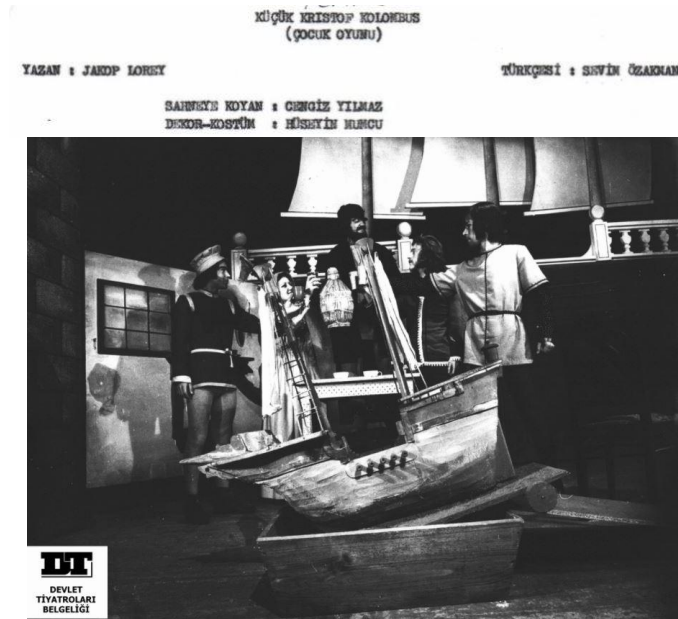
1974 tarihli "Bu Hesapta Yoktu" isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2022

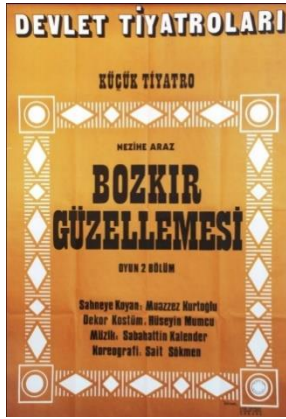
1974 tarihli "Susuz Yaz" isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2022

1974 tarihli "Küçük Kristof Kolombus" isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2022

1975 tarihli “Bozkır Güzellemesi” isimli oyuna ait eskiz, küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2022

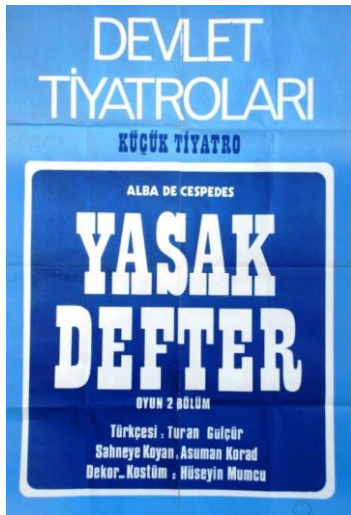
1975 tarihli “Uçarı” isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 11 Mayıs 2022

1975 tarihli “Düşüş” isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 11 Mayıs 2022

1976 tarihli “Yasak Defter” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 11 Mayıs 2022

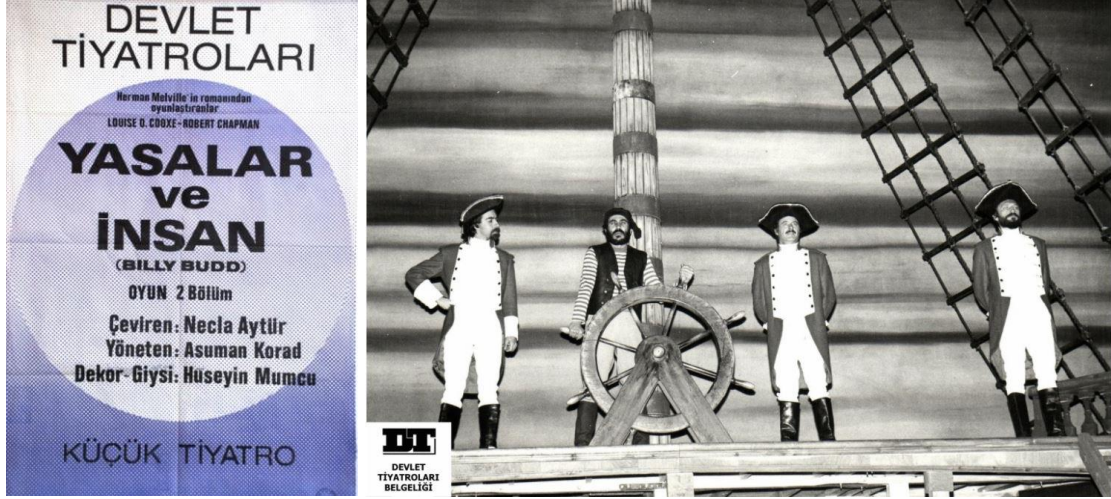
1977 tarihli “Erkek Satı” isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 11 Mayıs 2022

1977 tarihli “Fazilet Eczanesi” isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 11 Mayıs 2022

1978 tarihli “Yasalar ve İnsan” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 13 Mayıs 2022

SATICININ ÖLÜMÜ

« Death of the Salesman »

Oyun 2 Bölüm

Çeviren **ORHAN BURIAN**

Yöneten **YALIN TOLGA**

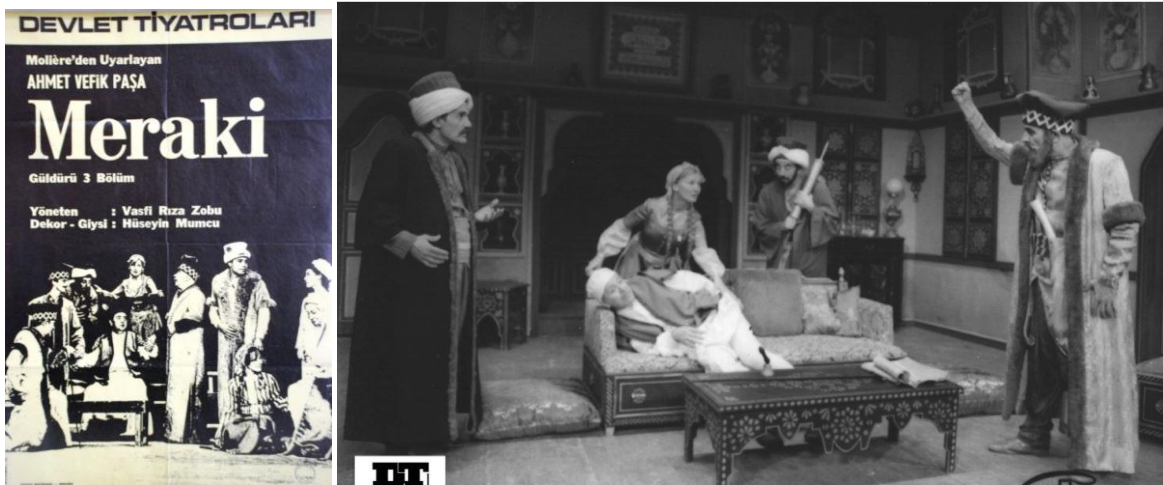
Dekor **HÜSEYİN MUMCU**

Giysi **SEVİNÇ GÜRLÜK**

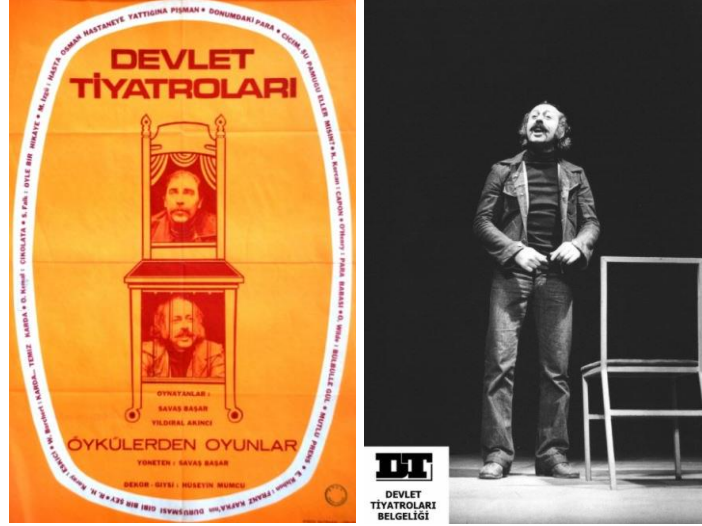
1979 tarihli “Saticının Ölümü” isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 13 Mayıs 2022

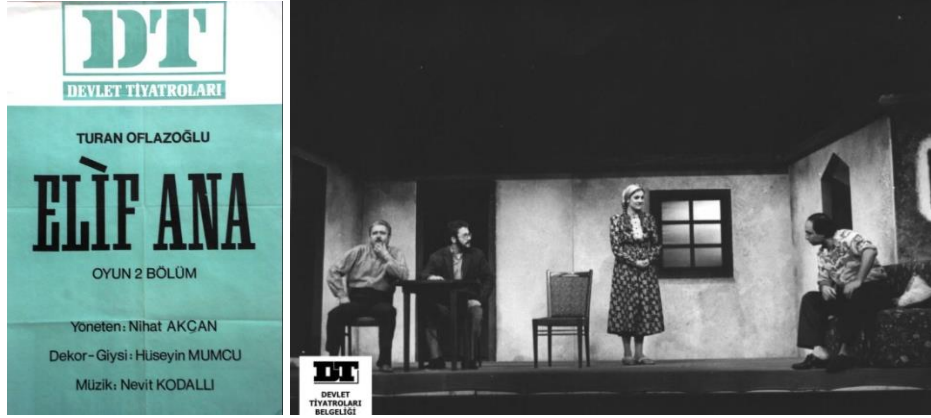
1979 tarihli “Meraki” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 13 Mayıs 2022

1979 tarihli “Öykülerden Oyunlar” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 13 Mayıs 2022

1980 tarihli “Elif Ana” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 13 Mayıs 2022

1980 tarihli “Ben Kimim” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 13 Mayıs 2022

1980 tarihli “Adem’in Kaburga Kemiği” isimli oyuna ait afiş ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 13 Mayıs 2022

1982 tarihli “Behçet Bey'in Fötr Şapkası” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 13 Mayıs 2022

1982 tarihli “Cengiz Han'ın Bisikleti” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 13 Mayıs 2022

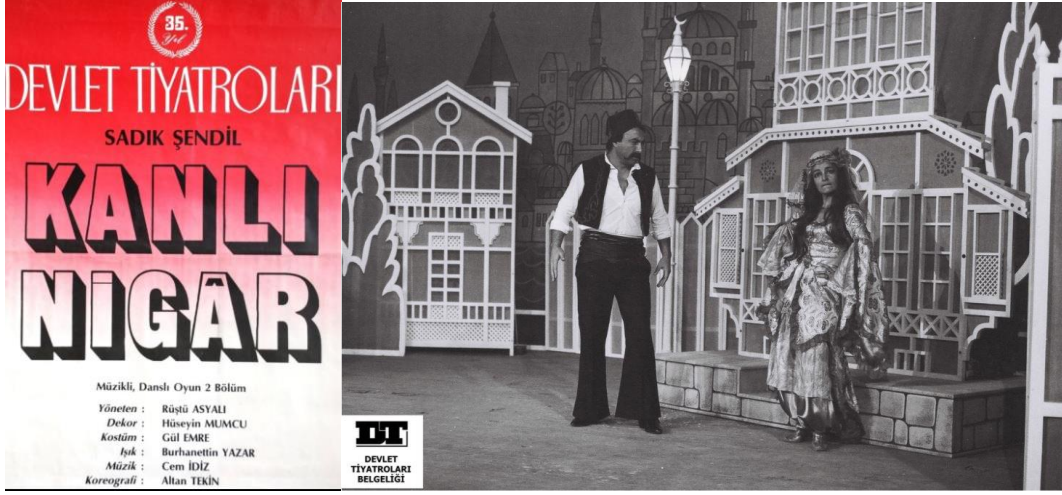
1982 tarihli “Ana Hanım Kız Hanım” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 13 Mayıs 2022

1982 tarihli “Yine Başladılar Şarkılarına” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 13 Mayıs 2022

1983 tarihli “Kanlı Nigar” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevensil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 13 Mayıs 2022

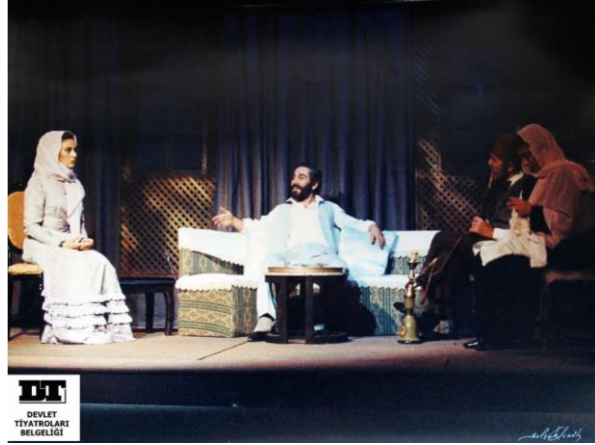
1985 tarihli “Godot’yu Beklerken” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevensil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 14 Mayıs 2022

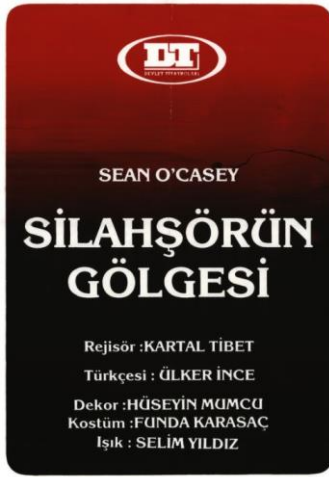
1985 tarihli “Ah Şu Gençler” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevensil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 14 Mayıs 2022

1991 tarihli “Vatan Diye Diye” isimli oyuna ait kúpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 14 Mayıs 2022

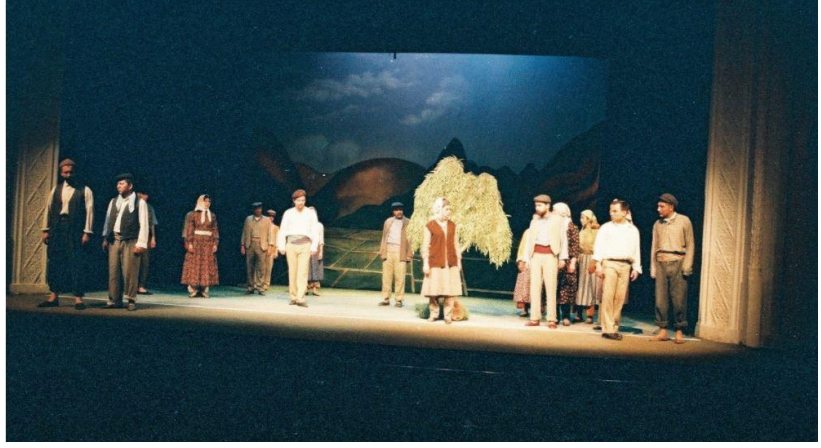
1993 tarihli “Silahşörün Gölgesi” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 14 Mayıs 2022

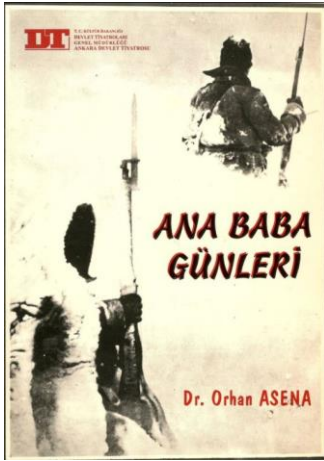
1997 tarihli “Macun Hokkası” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 14 Mayıs 2022

1997 tarihli “Ortakçılar” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 14 Mayıs 2022

1998 tarihli “Ana Baba Günleri” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 14 Mayıs 2022

2000 tarihli “Tanrılar Erkek Olunca” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 14 Mayıs 202

EK-5 Refik Eren

Yanlış Yanlış Üstüne

Yazan :
Oliver Goldsmith
Sahneye Koyan :
Nihat Aybars

Tercüme Eden :
Ali Rıza Seyfi
Dekor, Kostüm :
Refik Eren

1952 tarihli “Yanlış Yanlış Üstüne” isimli oyuna ait eskiz, küpür ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 17 Mayıs 2022

ŞEMSIYELİ ADAM

Yazan :
W. DINNEN — W. MORUM

Tercüme Eden :
Selami İzzet SEDES

Sahneye Koyan :
Şahap AKALIN

Dekor, Kostüm :
Refik EREN

ŞAHISLAR

Gregory Black (Ölü Edvina Black'in kocası) Nuri ALTINOK
Marten (Scotland Yard Müfettişi) Yıldırım ÖNAL
Elizabeth (Liza) Graham (Ölü Edvina'nın can yoldaşı) Melek GÜN
Ellen (Black'in hizmetçisi) Meliha ARS

Işık :

Halim ÜNSAL

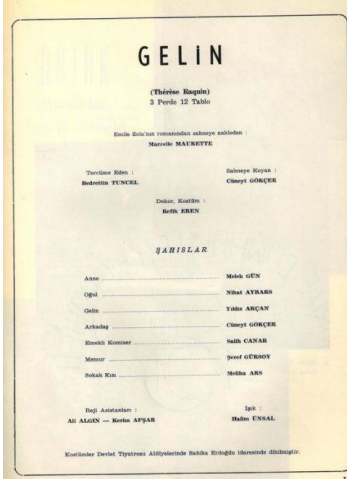
Kostümler Devlet Tiyatrosu atölyelerinde Sabiha Erdoğan idaresinde dikilmiştir.

Prömiyer:02.10.1953-Küçük Tiyatro

1953 tarihli “Şemsiyeli Adam” isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 17 Mayıs 2022

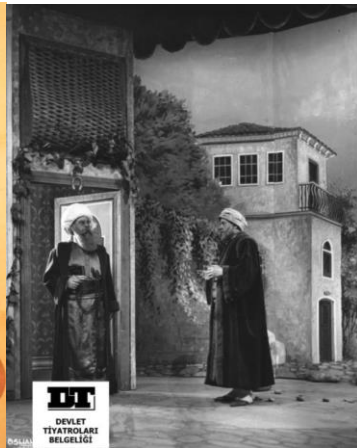
1954 tarihli “Gelin” isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 17 Mayıs 2022

1956 tarihli “Merakî” isimli oyuna ait afiş ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 17 Mayıs 2022

1956 tarihli “Zor Nikah” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 17 Mayıs 2022

IV. HENRI

Yazan:Luigi PIRANDELLO

Türkçesi:Şemsettin Talip

Sahneye Koyan:Cüneyt Gökçer

Dekor-Kostüm:Refik Eren

Reji Asistanları:Muzaffer Gökmen-Şeref Gürsoy

Kondüvit:Saffet Onur

Suflör:Sabahat Kuraner

1956 tarihli “IV. Henri” isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevensil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 17 Mayıs 2022

DEVLET TİYATROSU

Büyük Tiyatro'da : DRAM 1956 - 1957 (Şubat - Mart) ODA Tiyatrosunda

ÇOP ÇATAN

Büyük Tiyatro'da : OPERA

VAN GOGH

CARMEN

Küçük Tiyatro'da

TUFAN

Çocuk Tiyatrosu (Çocuk Tiyatrosu)

POLLYANNA

TELEFONLA BİLET : 0312 210 1030 • 0312 210 1100 • 0312 210 1200 • 0312 210 1300

KÜÇÜK TİYATRO'DA

TUFAN

Piyes 3 Perde

Yazan : Turgut ÖZAKMAN
Kostüm : Hâle EREN
Sahneye Koyan : Saim ALPAGO

Nuh Asuman KORAD
Ham Ali ALGIN
Sam Coşkun ORHON
Nuhun Karısı Nermin AKAGÜNDÜZ
Nuhun Kızı Ayten KACMAZ
Damat Gürbüz BORA
I. Serseri Ekmele HÜROL
II. Serseri Tekin AKMANSOY
Uğak Oytun ŞANAL

Işık : İbrahim TURGUT
Kondüvit : Saffet ONUR

1957 tarihli “Tufan” isimli oyuna ait afiş, küpür ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevensil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 17 Mayıs 2022

KUÇUK TIYATRO'DA:

ÇEMBERLER

Piyes 3 Perde

Yazan : Çetin ALTAN
Sahneye Koyan : Şahap AKALIN

Dekor : Refik EREN
Kostüm : Hale EREN

Nejat Müşfik KENTER
Nevin (Sonra kaçak yolcu, sonra Nejat'ın karısı) Gökçe G. HİDİR
Baba (Sonra kaptan, sonra otelci) Şahap AKALIN
Anne (Sonra kadın yolcu, sonra otelcinin karısı) Nermin AKAGÜNDÜZ

Hayal Sahnesi Müziği : Sabahattin KALENDER
Violonist : Kenan KUTUCUOĞLU
Işık : Halim ÜNSAL

1957 tarihli "Çemberler" isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 17 Mayıs 2022

KUÇUK TIYATRO'DA:

GÜNAH GECESİ

Piyes 3 Perde

Yazan : Ferihan ZORLU
Sahneye Koyan : Şahap AKALIN

Kostüm : Hale EREN
Dekor : Refik EREN

Zühal Gökçe HİDİR
Hatice Meliha ARS
Füsun Nermin AKAGÜNDÜZ
Macit Semih SERGEN
Dr. Fikri Artun Şahap AKALIN
Aliye Nevin TEMEL
Veddi Müşfik KENTER
Zübü Nure BAKTU
Yıldız Levan ÇİDAMLİ
Pulsa Erol AMAC
Saveri Turgut ÖRKTÜMAN
Kemiser Bahir KÖK

Işık : Halim ÜNSAL
Konditör : Saffet ONUR

1957 tarihli "Günah Gecesi" isimli oyuna ait küpür ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 17 Mayıs 2022

KUÇUK TIYATRO'DA:

DÖN BANA
(COME BACK, LITTLE SHEBA)

PIYES 2 PERDE

Yazan : William INGE
Türkçesi : Ülker ERGİNSOY

Dekor : Refik EREN
Kostüm : Hale EREN

Sahneye Koyan : Saim ALPAGO

Doc Saim ALPAGO
Marie Meral GÖZENDÖR
Lola Melik ÖZTE
Turk Semih SERGEN
Postacı Nuri GÖKSEVEN
Mrs. Coffman Melek KOÇER
Sütçü Fikret TARTAN
Telgrafçı Fethi TUFANER
Bruce Aktan GÜNALP
Ed Anderson Haydar OZANSOY
Elmo Huston Tansu AYTAZ

Işık : Halim ÜNSAL
Konditör : Saffet ONUR

1958 tarihli "Dön Bana" isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 17 Mayıs 2022

KUÇUK TIYATRO'DA
DUVARLARIN ÖTESİ
PIYES 3 PERDE

Yazan : Turgut OZAKMAN
Dekor : Refik EREN
Kostüm : Hale EREN
Sahneye Koyma : Ziya DEMIREL
1. İnci Mahküm : Yıldırım ÖNAL
2. İnci Mahküm : Tekin ARMANSOY
3. İnci Mahküm : Yalın TOLGA
4. İnci Mahküm : Ryan AVCI
Kız : Meriç GÖZENDÖR
Doktor : Ziya DEMIREL
İplik : Halim ÜNSAL
Kondüit : Orhan KURANER

1958 tarihli "Duvarların Ötesinde" isimli oyuna ait küpür ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2022

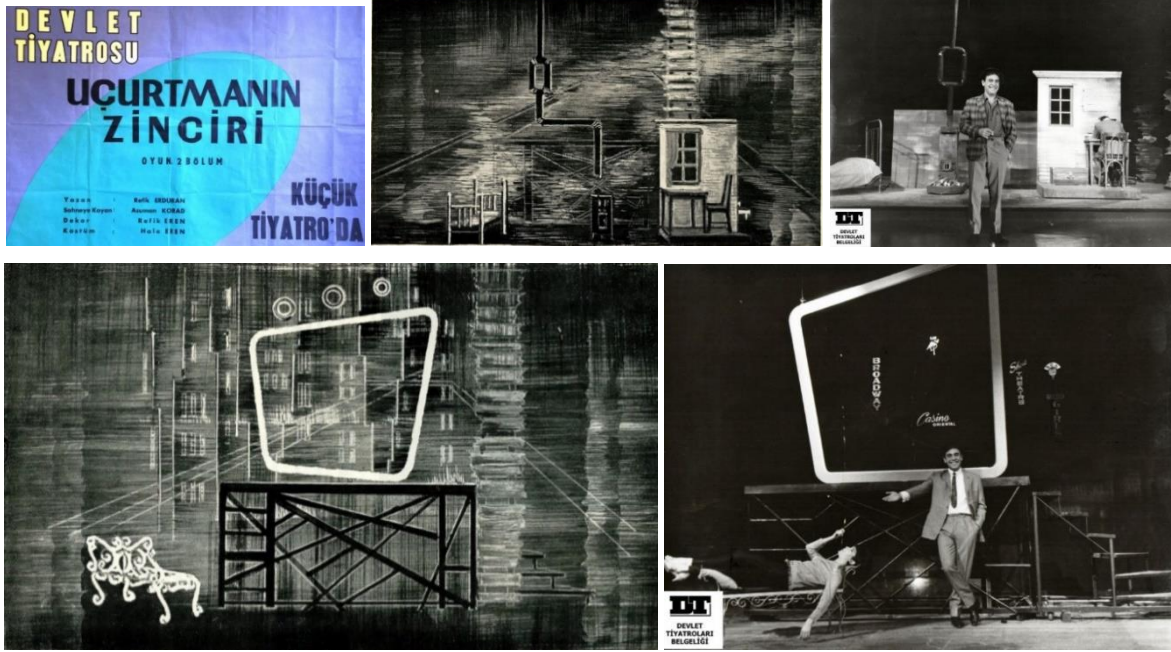
1962 tarihli "Lütfen Dokunmayın" isimli oyuna ait afiş ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2022

1965 tarihli "İçerdekiler" isimli oyuna ait sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2022

1965 tarihli “Uçurtmanın Zinciri” isimli oyuna ait eskizler, afiş ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2022

1966 tarihli “İki Kova Su” isimli oyuna ait sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2022

KÜSKÜNLER KAHVESİ

"Ballad of The Sad Café"
(OYUN, 3 PERDE)

Uyarlayan : Carson McCOLLERS
YAZAN : Edward ALBEE
Oyunlaştıran : Orhan AZIZOĞLU
TÜRKÇESİ : William FLANAGAN
MÜZİK : Cüneyt GÖKÇER
SAHNEYE KOYAN : Refik EREN
DEKOR : Hale EREN
KOSTÜM :

1966-67 tarihli "Küskünler Kahvesi" isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2022

ALTI KİŞİ YAZARINI ARIYOR

("Sei Personaggi in cerca d'Autore")

(OYUN, 2 BÖLÜM)

YAZAN L. PIRANDELLO
TÜRKÇESİ FERİDUN TİMUR
SAHNEYE KOYAN ASUMAN KORAD
DEKOR REFİK EREN
KOSTÜM HALE EREN
DANS - KOREOGRAFI SAİT SÖKMEN

1972 tarihli "Altı Kişi Yazarını Arıyor" isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2022

MÜFETTİŞ

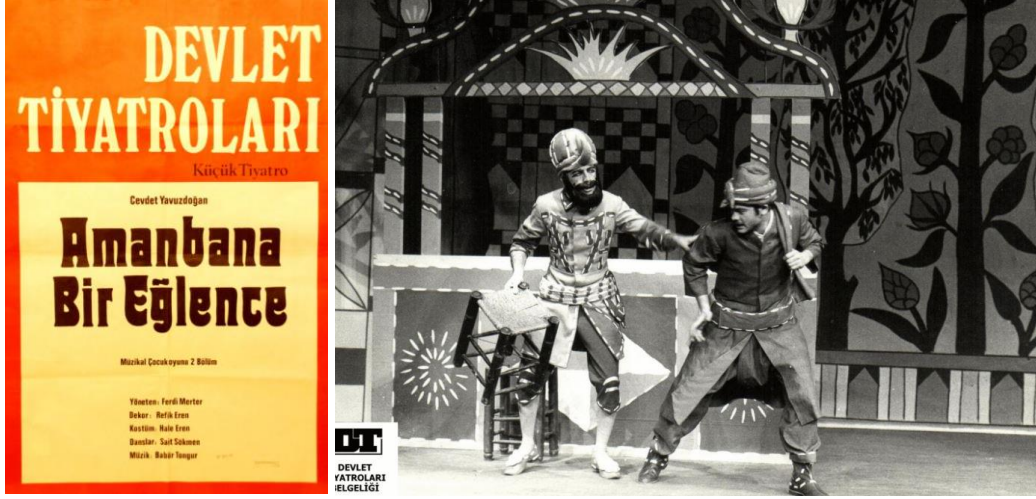
(OYUN, 5 PERDE 3 BÖLÜM)

YAZAN N. V. GOGOL
TÜRKÇESİ M. CEVDET ANDAY
SAHNEYE KOYAN MAHİR CANOVA
DEKOR REFİK EREN
KOSTÜM HALE EREN

1974 tarihli "Müfettiş" isimli oyuna ait küpür ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2022

1976 tarihli “Aman Bana Bir Eğlence” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2022

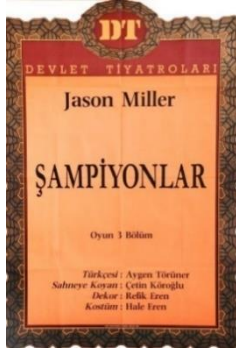
1978 tarihli “İki Kova Su” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2022

1980 tarihli “Tırpan” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2022

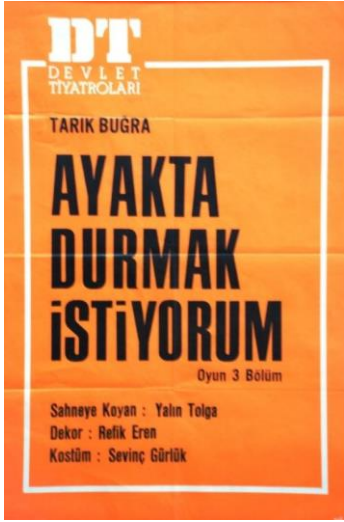
1982 tarihli “Şampiyonlar” isimli oyuna ait afiş ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2022

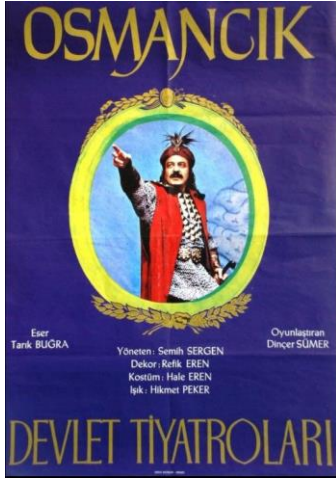
1983 tarihli “Dün Neredeydiniz” isimli oyuna ait afiş ve sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2022

1983 tarihli “Ayakta Durmak İstiyorum” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2022

1985 tarihli “Osmancık” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2022

1993 tarihli “Ferhad’ın Yeni Acıları” isimli oyuna ait afiş ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2022

1995 tarihli “Cadı Kazanı” isimli oyuna ait eskiz ve sahne

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2022

2001 tarihli “Tarla Kuşuydu Juliet” isimli oyuna ait sahneler

Kaynak: Devlet Tiyatroları Refik Ahmet Sevengil Tiyatro Kütüphanesi Dijital Oyun Bilgi Sistemi, Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2022